

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

“ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ”

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΟΝ ΚΛΕΙΝΟΒΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΔΗΜΟΥ ΜΑΡΙΑ

**ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, MSc**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΥΓΚΟΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΒΟΛΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2011

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τουρισμός και ιδιαίτερα οι ήπιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, μπορούν να συμβάλλουν στην αναπτυξιακή διαδικασία ορεινών, προβληματικών και απομονωμένων περιοχών, ως παράγων ισόρροπης αειφόρου ανάπτυξης, ενισχύοντας λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές που στερούνται άλλων πόρων. Η δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης, η ανάπτυξη άλλων παράλληλων οικονομικών δραστηριοτήτων, η αύξηση του κύριου και βοηθητικού εισοδήματος, η βελτίωση των έργων υποδομής και των υπηρεσιών, η άνοδος του επιπέδου ζωής και παιδείας των πληθυσμών, η προστασία και ανάδειξη των ίδιων των πόρων, αποτελούν μερικές από τις θετικές επιπτώσεις.

Οι ορεινοί όγκοι αποτελούν αξιόλογες γεωγραφικές ενότητες, οι οποίες διαδραματίζουν συχνά καθοριστικό ρόλο για τις περιφέρειες, τις χώρες και τις οικονομικές ζώνες της Ευρώπης και αποτελούν καθοριστικό στοιχείο για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού.

Η μεγάλη ζήτηση για νέα χιονοδρομικά κέντρα λόγω και της αύξησης των χιονοδρόμων έχει οδηγήσει τοπικούς φορείς, πολίτες και πολλούς άλλους να αναζητούν νέες περιοχές για την ανάπτυξη τέτοιων εγκαταστάσεων. Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία προβλέπεται να ασχοληθεί με τη διερεύνηση της χωροθέτησης χιονοδρομικού κέντρου στον Κλεινοβό στον Δήμο Καλαμπάκας, έργο το οποίο συζητείται αρκετά χρόνια και έχουν κατατεθεί και συζητηθεί αρκετές απόψεις και προτάσεις. Κύριος σκοπός του έργου είναι η ενίσχυση του τουρισμού στην περιοχή που θα αποφέρει πολλά οφέλη στην ευρύτερη τοπική κοινωνία.

Λέξεις κλειδιά: εναλλακτικός τουρισμός, χιονοδρομικός τουρισμός, περιφερειακή ανάπτυξη, αειφόρος ανάπτυξη, περιβαλλοντικές επιπτώσεις

ABSTRACT

The tourism and particularly mild alternative forms of tourism can contribute to the development process mountainous, and isolated problem areas, as a factor of balanced sustainable development, strengthening the less developed areas that lack other resources. The creation of new employment opportunities, the development of other parallel economic activities, raising the main and auxiliary income, improving infrastructure and services, rising living standards and education of the people, the protection and promotion of their own resources are some positive effects.

The mountains are remarkable geographical units, which often play a decisive role for the regions, countries and economic areas of Europe and are a key element in the development of alternative tourism.

The high demand for new ski resorts due to the increase of skiers has led local authorities, citizens and many others to seek new areas for development of such facilities. This thesis is expected to deal with the investigation of the ski resort location in Kleinovo in Kalambaka, a project that is being discussed several years and have been filed and discussed several ideas and proposals. The main purpose of the project is to enhance tourism in the region that will bring many benefits to the wider community.

Keywords: alternative tourism, ski tourism, regional development, sustainable development, environmental consequences

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας τη διπλωματική μου εργασία δεν θα μπορούσα να παραλείψω να ευχαριστήσω κάποιους ανθρώπους που με βοήθησαν σημαντικά στη διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας.

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κούγκολο Αθανάσιο – Καθηγητή Σχεδιασμού και Διαχείρισης Περιβάλλοντος για την καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές του κατά την εκπόνηση της εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στο κ. Λύχο Νικόλαο, τοπογράφο μηχανικό του πρώην Δήμου Κλεινοβού για την πολύτιμη συμβολή του στην παραχώρηση στοιχείων για την περιοχή μελέτης, καθώς και τον κ. Ηλία Σπαθή, τοπογράφο μηχανικό του πρώην Δήμου Αιθίων, για την παραχώρηση της μελέτης που αφορά στο χιονοδρομικό κέντρο στην περιοχή «Μαρόσα Νεραΐδοχωρίου».

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά, όλους όσους συνέβαλαν πρακτικά και ηθικά στην προσπάθεια μου αυτή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ, ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ, ΠΙΝΑΚΩΝ & ΧΑΡΤΩΝ.....	8
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο</u>	15
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ:	15
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ-ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	15
1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	15
1.2 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	16
1.3 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	18
1.4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	20
1.5 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΒΑΛΛΑΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ	23
1.5.1 Δημογραφικοί παράγοντες.....	23
1.5.2 Τεχνολογικοί παράγοντες	24
1.5.3 Πολιτικοί παράγοντες	25
1.5.4 Κοινωνικοί παράγοντες	26
1.5.5 Οικονομικοί παράγοντες.....	26
1.6 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	27
1.7 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	29
1.8 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	32
1.9 Η ΦΕΡΟΥΣΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ.....	35
1.10 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ/ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	37
1.11 Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑΣ	39
1.12 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ	40
1.13 ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑΣ	41
1.14 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	42
1.15 ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ	43
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο</u>	45
Η ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑ ΔΙΕΘΝΩΣ	45
2.1 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	45

2.2 ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	46
2.3 ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	48
2.3.1 Ελβετία.....	49
2.3.1.1.Χιονοδρομικό κέντρο Σεν Μόριτζ.....	49
2.3.1.2.Χιονοδρομικό κέντρο Γκστααντ.....	50
2.3.1.2.Χιονοδρομικό κέντρο Ζερμάτ.....	50
2.3.2 Γαλλία.....	51
2.3.2.1 Χιονοδρομικό κέντρο Σαμονί.....	51
2.3.2.2 Χιονοδρομικό κέντρο Κουρσεβέλ.....	52
2.3.3 Αυστρία.....	53
2.3.3.1. Χιονοδρομικό κέντρο Κιτζμπίχελ.....	53
2.3.3.2. Χιονοδρομικό κέντρο Σαν Αντόν.....	53
2.3.4 Ιταλία.....	54
2.3.4.1 Χιονοδρομικό κέντρο Βαλ ντι Φιέμε.....	54
2.3.5 Βουλγαρία.....	55
2.3.5.1. Χιονοδρομικό κέντρο Μπόροβets.....	55
2.3.5.2. Χιονοδρομικό κέντρο Μπάνσκο.....	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο..... 57

Η ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....57

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	57
3.2 ΤΑ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	57
3.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	61
3.3.1 Χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού.....	62
3.3.2 Χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας.....	64
3.3.3 Χιονοδρομικό κέντρο Νάουσας 3-5 Πηγάδια.....	66
3.3.4 Χιονοδρομικό κέντρο Καϊμακτσαλάν.....	67
3.3.5 Χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων.....	68
3.3.6 Χιονοδρομικό κέντρο Βίγλας Πισοδερίου.....	68
3.3.7 Χιονοδρομικό κέντρο Σελίου.....	69
3.3.8 Χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου.....	70
3.4 Η ΖΗΤΗΣΗ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	71
3.5 Η ΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.....	72

3.6 ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΤΑΣΕΙΣ & ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑ.....	76
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο 78

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΛΕΙΝΟΒΟΥ78

4.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ.....	78
4.2 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΟΝ ΚΛΕΙΝΟΒΟ- ΣΤΟΧΟΙ – ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	82
4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	85
4.3.1 Χωροταξική θεώρηση της ευρύτερης περιοχής του Κλεινοβού.....	85
4.3.2 Ανθρωπογενές περιβάλλον.....	87
4.3.2.1 Πληθυσμός.....	87
4.3.2.2 Απασχόληση.....	89
4.3.2.3 Χρήσεις γης.....	91
4.3.2.4 Υποδομές-Δίκτυα.....	93
4.3.2.5 Τουριστικές υποδομές.....	98
4.3.3. Φυσικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης.....	100
4.3.3.1 Ανάγλυφο-Γεωλογία.....	100
4.3.3.2 Υδρολογία.....	102
4.3.3.3 Κλιματολογικές συνθήκες.....	102
4.3.3.5. Χλωρίδα –Πανίδα.....	105
4.4 ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ.....	106
4.4.1 Χιονοδρομική χωροθέτηση.....	106
4.4.2 Υποδομές χιονοδρομικού κέντρου.....	111
4.4.3 Συμπληρωματικές δραστηριότητες.....	117
4.5 S.W.O.T. ANALYSIS.....	120
4.6 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ-ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ.....	122
4.6.1 Περιβαλλοντική προστασία.....	122
4.6.2 Υφιστάμενη κατάσταση ρύπανσης.....	123
4.6.3 Εκτίμηση των επιπτώσεων από την εγκατάσταση του Χιονοδρομικού Κέντρου.....	124
4.6.3.1 Επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον κατά τη φάση της κατασκευής.....	124
4.6.3.2 Επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον κατά τη φάση της λειτουργίας.....	125
4.6.3.3 Επιπτώσεις στο φυσικό τοπίο κατά τη φάση της κατασκευής.....	125

4.6.3.4 Επιπτώσεις στο φυσικό τοπίο κατά τη φάση της λειτουργίας.....	126
4.6.4 Προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.	127
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	132
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	138
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	145

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ, ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ, ΠΙΝΑΚΩΝ & ΧΑΡΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1.1: Τα είδη του τουρισμού.....	20
---	----

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 2.1: Άποψη από το Χ.Κ. του Σεν Μοριτζ.....	49
Εικόνα 2.2: Άποψη από το Χ.Κ. του Γκστααντ.....	50
Εικόνα 2.3: Άποψη από το Χ.Κ. του Ζερμάτ	51
Εικόνα 2.4: Άποψη από το Χ.Κ. του Σαμονί.....	51
Εικόνα 2.5: Άποψη από το Χ.Κ. του Κουρσεβέλ.....	52
Εικόνα 2.6: Άποψη από το Χ.Χ του Κιτζμπίχελ.....	53
Εικόνα 2.7: Άποψη από το Χ.Κ. του Σαν Αντόν	54
Εικόνα 2.8: Άποψη από το Χ.Κ. Βαλ ντι Φιέμε	55
Εικόνα 2.9: Άποψη από το Χ.Κ. Μπόροβετς	55
Εικόνα 2.10: Άποψη από το Χ.Κ. Μπάνσκο	56
Εικόνα 3.1: Χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού.....	63
Εικόνα 3.2: Χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας.....	65
Εικόνα 3.3: Χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια.....	66
Εικόνα 3.4: Χιονοδρομικό κέντρο Καϊμακτσαλάν	67
Εικόνα 3.5: Χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων.....	68
Εικόνα 3.6: Χιονοδρομικό κέντρο Βίγλας Πισοδερίου	69
Εικόνα 3.7: Χιονοδρομικό κέντρο Σελίου.....	70
Εικόνα 3.8: Χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου.....	71
Εικόνα 4.1: Τρισδιάστατη άποψη της θέσης του Χιονοδρομικού Κέντρου Κλεινοβού	81
Εικόνα 4.2: Δομή της Περιφέρειας Θεσσαλίας	86
Εικόνα 4.3: Δίκτυο Δημοτικής Ενότητας Κλεινοβού	96
Εικόνα 4.4: Γεωλογία της περιοχής μελέτης	102
Εικόνα 4.5: Τρισδιάστατη απεικόνιση των πιστών, των αναβατήρων και των κτιριακών εγκαταστάσεων.....	109
Εικόνα 4.6: Απεικόνιση των θέσεων των αναβατήρων (α) και (β) και οι αντίστοιχες πίστες	109

Εικόνα 4.7: Απεικόνιση της θέσης του αναβατήρα (γ) και της αντίστοιχης πίστας, θέσεις κτιριακών εγκαταστάσεων.....	110
---	-----

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1.1. : Διεθνείς αφίξεις και εισπράξεις 1950-1995	21
Πίνακας 1.2: Οι κατ' άρθρο διατάξεις του Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α για τον τουρισμό.....	31
Πίνακας 2.1 Προδιαγραφές εγκαταστάσεων χιονοδρομίας.....	44
Πίνακας 3.1: Προφίλ χιονοδρομικών κέντρων.....	59
Πίνακας 3.2: Στοιχεία Ski-Lift σε Χ.Κ. χωρών της Ευρώπης.....	72
Πίνακας 3.3: Μεγέθη και εξέλιξη αγοράς χιονοδρομικού τουρισμού.....	73
Πίνακας 3.4: Ετήσιες διακυμάνσεις τουριστικών εξόδων.....	74
Πίνακας 3.5: Ετήσιες διακυμάνσεις τουριστικών εσόδων	74
Πίνακας 3.6: Προέλευση τουριστικού ρεύματος προς Ελλάδα.....	75
Πίνακας 4.1: Μόνιμος και Πραγματικός Πληθυσμός 2001 και 1991	88
Πίνακας 4.2: Εξέλιξη πραγματικού πληθυσμού Δημοτικής Εν. Κλεινοβού, 1961-2001	88
Πίνακας 4.3: Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός, απασχολούμενοι κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας και άνεργοι της Δημοτικής Ενότητας Κλεινοβού	90
Πίνακας 4.4: Ποσοστιαία κατανομή χρήσεων γης ανά Κοινότητα.....	92
Πίνακας 4.5: Μετεωρολογικές παρατηρήσεις για τα έτη 1961-1995.....	103

ΧΑΡΤΕΣ

Χάρτης 4.1: Περιοχή μελέτης.....	80
Χάρτης 4.2: Χωροθέτηση Πιστών και Αναβατήρων.....	108

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα
ΑΝΕΤ: Αναπτυξιακή εταιρεία Τρικάλων
ΒΠΠΕ: Βιομηχανική Περιοχή
ΒΙΟΠΑ: Βιοτεχνικό Πάρκο
ΓΓΑ : Γενική Γραμματεία Αθλητισμού
ΓΥΣ: Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού
ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΟΤ: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
ΕΟΣ : Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος
ΕΟΟΣ : Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων
ΕΟΧ : Ελληνική Ομοσπονδία Χιονοδρομίας
ΕΣΥΕ : Εθνική Στατιστική Υπηρεσία
ΟΟΣΑ : Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΕΠ : Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΠΕ : Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΔΙΤ: Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
ΣΜΑ: Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
ΣΧΟΟΑΠ: Σχέδιο Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης
ΕΠΧΣΑΑ: Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικό Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΤΕΔΚ: Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων
ΤΜΧΠΠΑ: Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και περιφερειακής Ανάπτυξης
ΥΠΕΧΩΔΕ : Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας Δημοσίων Έργων
ΧΑΔΑ: Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
ΧΥΤΑ: Χώρος υγειονομικής ταφής απορριμμάτων
ΧΚ : Χιονοδρομικό Κέντρο
FIS: Διεθνής Ομοσπονδία Χιονοδρομίας
SWOT: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
SPA: Special Protection Area
SCI: Sites of Community Interest

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Η διπλωματική εργασία διεξήχθη στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού προγράμματος «Χωρική Ανάλυση και Διαχείριση Περιβάλλοντος» του τμήματος ΜΧΠΠΑ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των προοπτικών χωροθέτησης Χιονοδρομικού κέντρου στον Κλεινοβό του Δήμου Καλαμπάκας.

Η δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου στον Κλεινοβό αποτέλεσε ιδέα και πρόταση του επί χρόνια Δημάρχου Κλεινοβού, με στόχο την τουριστική και οικονομική ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών του Δήμου. Στην κατεύθυνση αυτή κατατέθηκαν απόψεις και προτάσεις προς την υλοποίηση του έργου, που όμως παρέμειναν εκεί. Στα πλαίσια αυτού του εγχειρήματος, επιχειρείται μια ολοκληρωμένη πρόταση για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής σε συνδυασμό με ήδη τουριστικά ανεπτυγμένες περιοχές του Νομού Τρικάλων, την Καλαμπάκα-Μετέωρα, το Περούλι και την περιοχή του Ασπροποτάμου.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην χωροθέτηση των χιονοδρομικών δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων καθώς και στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου και κατάθεση προτάσεων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η μελέτη χωροθέτησης χιονοδρομικού κέντρου στον Κλεινοβό μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο των τοπικών φορέων, του Δήμου Καλαμπάκας και της Περιφέρειας Θεσσαλίας για τη μελέτη και τον σχεδιασμό των προοπτικών ανάπτυξης της περιοχής. Αναλύοντας την υπάρχουσα κατάσταση και γνωρίζοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της περιοχής μελέτης οι τοπικοί φορείς μπορούν να δουν τις ανάγκες και να χτίσουν τους άξονες προτεραιότητας ώστε η περιοχή μελέτης να γίνει ανταγωνιστική στον ευρύτερο χώρο. Η μελέτη αυτή μπορεί να αποτελέσει σημαντική πληροφόρηση και για την τοπική κοινωνία, η οποία με τη συμμετοχή της στη λήψη αποφάσεων μπορεί να συμβάλλει στην εξέλιξη και ανάπτυξη της περιοχής.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το βασικό περιεχόμενο της μελέτης είναι η χωροθέτηση του νέου χιονοδρομικού κέντρου και η ακριβής περιγραφή των τεχνικών, γεωγραφικών και αναπτυξιακών χαρακτηριστικών αυτού με σαφή προσδιορισμό των στόχων της σύνδεσης του με την υπάρχουσα υποδομή και την ένταξη του στο σημερινό γίγνεσθαι της χώρα μας.

Για το σχεδιασμό και την κατάθεση μιας νέας πρότασης απαιτείται μελέτη και ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης της περιοχής του ενδιαφέροντος. Η γνώση της περιοχής μπορεί να μας υποδείξει σαφέστερα τις ανάγκες και τις προτεραιότητες που πρέπει να τεθούν για την ανάπτυξη της περιοχής και τη βιωσιμότητα του προτεινόμενου έργου. Έτσι γίνεται SWOT ανάλυση αναφορικά με την βιωσιμότητα της πρότασης της μελέτης, για να δούμε τις ευκαιρίες, απειλές, τους κινδύνους και τα δυνατά σημεία για το έργο. Οι βιβλιογραφικές αναφορές σχετικά με τα χιονοδρομικά κέντρα, η διεθνής εμπειρία από τα χιονοδρομικά κέντρα του εξωτερικού, η ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης και η επιτόπια έρευνα συμβάλλουν σημαντικά στο σχεδιασμό ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προϊόντος.

Επίσης η παρέμβαση αυτή με τη χωροθέτηση του χιονοδρομικού κέντρου στην ορεινή περιοχή του Κλεινοβού θα επιφέρει έκτος των άλλων και αλλαγές στο φυσικό τοπίο, γεγονός που θα μελετηθεί ελέγχοντας τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις (προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση) και θέτοντας όρους και πρακτικές που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για την ομαλή ένταξη του έργου στο περιβάλλον.

ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία θα εξετάσει της προοπτικές χωροθέτησης χιονοδρομικού κέντρου στον Κλεινοβό του Δήμου Καλαμπάκας, λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή γενικότερα, αλλά και τις αναπτυξιακές προοπτικές που θα δημιουργηθούν με την ολοκλήρωση του.

Πιο συγκεκριμένα η εργασία αναπτύσσεται στα εξής κεφάλαια:

Κεφάλαιο 1: Αναλύεται το φαινόμενο του τουρισμού και η έννοια της τουριστικής ανάπτυξης, παρουσιάζεται η εξέλιξη της τουριστικής δραστηριότητας σε διεθνές επίπεδο και οι σημαντικότερες επιπτώσεις του. Περιγράφεται η έννοια της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και η εισαγωγή των νέων μορφών εναλλακτικού τουρισμού, όπως ο ορεινός – χιονοδρομικός τουρισμός, και πως τελικά συμβάλλουν στην ανάπτυξη και εξέλιξη των περιθωριοποιημένων περιοχών. Επίσης, γίνεται μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία της χιονοδρομίας και προσδιορίζονται βασικοί παράμετροι που αφορούν τα χιονοδρομικά κέντρα και τις περιοχές χιονοδρομίας. Αναφορά γίνεται ακόμα και στη νομοθεσία που διέπει τα χιονοδρομικά κέντρα.

Κεφάλαιο 2: Αναλύεται η διεθνής αγορά χιονοδρομικού τουρισμού και παρατίθενται στατιστικά στοιχεία που αφορούν τον τουρισμό χειμερινών σπορ. Ακόμη αναλύονται τα μοντέλα χειμερινού τουρισμού που έχουν επικρατήσει στην Ευρώπη και αποτελούν παράδειγμα επιτυχημένης επένδυσης.

Κεφάλαιο 3: Παρουσιάζονται αναλυτικά οι εγκαταστάσεις των σημαντικότερων ελληνικών χιονοδρομικών κέντρων με τις ιδιαιτερότητές τους ενώ τα υφιστάμενα χαρακτηριστικά τους προβάλλονται σε μορφή πινάκων. Γίνονται επίσης, προβλέψεις για τη ζήτηση στον τομέα του χειμερινού τουρισμού και ερμηνεύεται η θέση της Ελλάδας στον τομέα αυτό.

Κεφάλαιο 4. Γίνεται ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της Δημοτικής ενότητας του Κλεινοβού, τόσο του ανθρωπογενούς, όσο και του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης. Αναφέρονται τα κριτήρια και άξονες προτεραιότητας για την επιλογή της θέσης που θα εγκατασταθεί το χιονοδρομικό κέντρο και χωροθετούνται οι περιοχές κατάλληλες για χιονοδρομισμό. Γίνεται εκτενής αναφορά στα τεχνικά χαρακτηριστικά των υποδομών και των λοιπών εγκαταστάσεων που απαιτούνται και γίνεται SWOT ανάλυση αναφορικά με την βιωσιμότητα της πρότασης της μελέτης. Επίσης, γίνεται μια προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση της προτεινόμενης παρέμβασης και εξετάζεται πως η υφιστάμενη πρόταση εντάσσεται στο φυσικό τοπίο. Παράλληλα περιγράφονται οι ενέργειες που θα πρέπει να ακολουθηθούν για την αρμονική ένταξη των εγκαταστάσεων με το περιβάλλον.

Συμπεράσματα: Στο τελευταίο μέρος αυτό γίνεται μια ανασκόπηση της διπλωματικής εργασίας και αναλύονται τα τελικά συμπεράσματα της εργασίας. Στόχος πέρα από την βιωσιμότητα της επένδυσης, την άρση της απομόνωσης της περιοχής και την ανάπτυξη της, είναι επίσης, η σύνδεση της δραστηριότητας με ήδη υπάρχουσες υποδομές της ευρύτερης περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ: ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ-ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός αποτελεί είναι ένα σημαντικό κοινωνικό φαινόμενο το οποίο γνωρίζει πολύ μεγάλη ανάπτυξη στις μέρες μας. Ο όρος «τουρισμός» εμφανίστηκε κατά τον 19^ο μΧ. αιώνα, αλλά η δραστηριότητα που αντιπροσωπεύει ο όρος αυτός υπάρχει από πολύ νωρίτερα στη διάρκεια της ιστορίας. Ορισμένοι τύποι τουρισμού υπήρχαν ακόμα και στους αρχαίους πολιτισμούς, όπως τα ταξίδια μελέτης των Ρωμαίων στην Ελλάδα και τα ταξίδια αναψυχής τους προς την Αίγυπτο (Py, 1996). Η έννοια του τουρισμού μπορεί να εξεταστεί από δύο σκοπιές: μια θεωρητική που να καλύπτει οικονομικές, κοινωνικές και ψυχολογικές πτυχές του και από την πρακτική σκοπιά αφορώντας όλους όσους ασχολούνται με τις τουριστικές δραστηριότητες σε διεθνή κλίμακα.

Αν εξετάσουμε από θεωρητική σκοπιά την έννοια του τουρισμού, τότε μπορεί να προσδιοριστεί σαν την πρόσκαιρη μετακίνηση ατόμων από το μόνιμο τόπο κατοικίας τους σε έναν άλλο τόπο για λόγους κυρίως ψυχολογικούς, χωρίς κερδοσκοπικό κίνητρο και οργανωμένη προσπάθεια για την προσέλκυση, την υποδοχή και την εξυπηρέτηση των ατόμων. Ο συγκεκριμένος τύπος τουρισμού έχει δύο πλευρές: η πρώτη αναφέρεται στη μετακίνηση των ατόμων, η οποία αντιπροσωπεύει το καταναλωτικό μέρος του τουρισμού και ταυτίζεται με την τουριστική ζήτηση και η δεύτερη αναφέρεται στην υποδοχή και την εξυπηρέτηση των μετακινούμενων, αντιπροσωπεύοντας έτσι το παραγωγικό μέρος του τουρισμού που ταυτίζεται με την τουριστική προσφορά.

Η Διεθνής Ακαδημία Τουρισμού (A.I.T.-Monte Carlo) ορίζει τον τουρισμό σαν «το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές, οι οποίες προκαλούνται από την εξωτερική και

πραγματοποίηση της επιθυμίας που έχει κάθε άτομο για απόδραση και η οποία επιθυμία εκδηλώνεται σε διάφορους βαθμούς και κατά διαφορετική ένταση σε κάθε άτομο».

Ο Jean Medecin υποστηρίζει ότι ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα ευκαιρίας η οποία συνίσταται στο να ταξιδεύει κάποιος μακριά από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του για διασκέδαση, για ανάπαυση, για πλουτισμό της πείρας του, για ανύψωση του μορφωτικού του επιπέδου από την παρουσία νέων μορφών της ανθρώπινης δράσης και από τις εικόνες μιας άγνωστης φύσης (Gartner, 2001).

Ο Jacques Gouet υποστηρίζει ότι ο τουρισμός είναι ο τρόπος του να ταξιδεύεις, ο οποίος συνδυάζει σε διάφορες αναλογίες, κατά άτομα, την περιέργεια του πνεύματος, μαζί με τον πόθο να προσαρμοστεί κάποιος στα ήθη και έθιμα (Gartner, 2001).

Οι καθηγητές W. Hunziker και K. Krapf το 1942 στη Βέρνη, είπαν ότι ο τουρισμός είναι το σύνολο των εκδηλώσεων οι οποίες γεννιούνται από τη διαμονή των ξένων, όταν αυτή καλύπτεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της από κάποια απασχόληση κερδοσκοπικής μορφής (Gartner, 2001).

Ο τουρισμός ως ένα πολυμορφικό φαινόμενο, το οποίο περιλαμβάνει μετακίνηση προς ένα προορισμό και διαμονή σε αυτόν, εκτός της μόνιμης κατοικίας και εργασίας του ατόμου που πραγματοποιεί το ταξίδι (Mathieson and Wall, 1992), αποτελείται από τρία βασικά στοιχεία (Mathieson and Wall, 1992):

1. ένα δυναμικό στοιχείο, το οποίο περιλαμβάνει ταξίδι σε έναν επιλεγμένο προορισμό ή προορισμούς,
2. ένα στατικό στοιχείο, το οποίο περιλαμβάνει τη διαμονή στον προορισμό, και
3. ένα επακόλουθο στοιχείο, το οποίο προκύπτει από τα δύο προηγούμενα, και περιλαμβάνει επιδράσεις στα οικονομικά, φυσικά και κοινωνικά υποσυστήματα με τα οποία ο τουρίστας έρχεται σε άμεση ή έμμεση επαφή.

1.2 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός σήμερα αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο έχει αναπτυχθεί σε παγκόσμιο επίπεδο και μια δραστηριότητα στην οποία συμμετέχει ένα μεγάλο

ποσοστό ατόμων. Ωστόσο, αυξάνουν και τα προβλήματα που δημιουργεί, τα οποία, σε γενικές γραμμές, διακρίνονται σε οικολογικά και κοινωνικο-οικονομικά. Η ύπαρξη και συνεπώς η αύξηση της οικολογικής συνείδησης οδηγεί στην ανησυχία για τις επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον. Η οικονομική σημασία του τουρισμού αυξάνεται, αλλά οι πολιτικές των αναπτυσσόμενων χωρών για την ενίσχυση του τουρισμού τίθενται υπό αμφισβήτηση. Ο τουρισμός αποτελεί λοιπόν μια δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται από αντιφάσεις (Δέφνερ, 2002).

Οι δύο κύριες πλευρές της γεωγραφικής προσέγγισης του τουρισμού είναι η παγκόσμια βάση των πόρων για τον τουρισμό (π.χ. φύση, πολιτισμός, πόλη) και οι χωρικές μορφές της παγκόσμιας τουριστικής δραστηριότητας (δηλαδή οι διάφορες περιοχές του κόσμου) (Δέφνερ, 2002).

Οι σχέσεις ανθρώπων και πόρων δεν είναι μονοσήμαντες. Γι' αυτό το λόγο απαιτείται η κατανόηση ορισμένων παραγόντων όπως των αλληλεπιδράσεων μεταξύ τουρίστα και πόρου, των αλλαγών στη φύση του πόρου που καταναλώνει ο τουρισμός, και της σημασίας των κινήτρων των τουριστών καθώς και των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που προκαλούν τον τουρισμό αλλά και ελέγχουν τη χωρική του έκφραση (Δέφνερ, 2002).

Υπάρχουν διάφορες τυπολογίες τουριστών ανάλογα με το θέμα που εξετάζεται. Ένα σημείο αναφοράς μπορεί να είναι οι τουριστικές δραστηριότητες, δηλαδή ο ορισμός του τουρισμού. Μια γενικότερη τυπολογία είναι η ακόλουθη (Δέφνερ, 2002):

1. Ο αλλοδαπός, δηλαδή κάθε άτομο που επισκέπτεται μια χώρα διαφορετική από αυτή στην οποία κατοικεί συνήθως, για τουλάχιστον 24 ώρες.
2. Ο εκδρομέας, δηλαδή κάθε άτομο που ταξιδεύει με σκοπό την απόλαυση για λιγότερο από 24 ώρες.
3. Ο επισκέπτης, δηλαδή κάθε άτομο που επισκέπτεται μια χώρα διαφορετική από αυτή που κατοικεί συνήθως, για οποιονδήποτε λόγο εκτός από το να ασκήσει ένα αμειβόμενο επάγγελμα.
4. Ο ημεδαπός τουρίστας, δηλαδή κάθε άτομο που ταξιδεύει τουλάχιστον 80 χιλιόμετρα μακριά από το σπίτι του για οποιονδήποτε λόγο εκτός από το να πάει στη δουλειά του και είτε διανυκτερεύει είτε επιστρέφει αυθημερόν.

Οι ορισμοί διαφέρουν στο ότι διακρίνουν μεταξύ της χρονικής διάρκειας του ταξιδιού, και του συνδυασμού των λόγων (εκτός από την εργασία) που αποτελούν το

κίνητρο για το ταξίδι, ενώ η ουσία του τουρισμού συνίσταται στο ταξίδι και σε μια τοποθεσία που δεν είναι το σπίτι του τουρίστα (Δέφνερ, 2002).

Το τουριστικό σύστημα αποτελείται, στην απλούστερη μορφή του από τρία χωρικά στοιχεία (Δέφνερ, 2002):

- την περιοχή κατοικίας του τουρίστα (περιοχή προέλευσης)
- τους τόπους όπου ταξιδεύουν τα άτομα (περιοχές προορισμού)
- τις διαδρομές που ακολουθούν τα άτομα μεταξύ των περιοχών προέλευσης και προορισμού.

1.3 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός αποτελεί πολυσύνθετο φαινόμενο, έχει διακριτά χαρακτηριστικά και μπορεί να κατηγοριοποιηθεί. Παίρνοντας ως βάση για τον διαχωρισμό ποιοτικά αλλά και ποσοτικά χαρακτηριστικά, τον διακρίνουμε σε επιμέρους κατηγορίες.

Λαμβάνοντας υπόψη το είδος και το περιεχόμενο των τουριστικών δραστηριοτήτων καταλήγουμε σε μια πρώτη διαφοροποίηση μεταξύ συμβατικού και εναλλακτικού τουρισμού. Αυστηρός ορισμός στις έννοιες του συμβατικού και εναλλακτικού είναι δύσκολο να δοθεί. Μια δραστηριότητα που με βάση το είδος και το περιεχόμενό της θεωρείται εναλλακτική μπορεί, υπό προϋποθέσεις να είναι συμβατική και το αντίθετο. Αυτό που συνιστά το διαχωρισμό είναι οι εποχικές συνήθειες – προτιμήσεις των τουριστών. Για παράδειγμα ενώ στη Γερμανία ο χειμερινός και ειδικότερα ο χιονοδρομικός τουρισμός θεωρείται συμβατικός, επειδή κατέχει ήδη ένα σημαντικό μερίδιο της αγοράς και αναφέρεται σε ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού που ασχολείται με τη συγκεκριμένη μορφή, δε συμβαίνει το ίδιο και στην Ελλάδα όπου θεωρείται σχετικά νέα και ειδική δραστηριότητα αφού η διάδοσή του σε ένα σχετικά μεγάλο μέρος του πληθυσμού είναι πρόσφατη. Ο όρος συμβατικός, συνήθως ταυτίζεται με τουριστικές δραστηριότητες των οποίων το περιεχόμενο βασίζεται στο μοντέλο 4S (sea, sun, sand, sex), αλλά μπορεί, όπως είδαμε, να καθορίζεται και από τις συνήθειες των τουριστών σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο και σε συγκεκριμένη περιοχή. Επιπλέον ο όρος εναλλακτικός προσδιορίζεται καλύτερα υπό την έννοια του θεματικού τουρισμού ή τουρισμού

ειδικού ενδιαφέροντος, όπως συχνά αναφέρεται στην ξένη βιβλιογραφία. Ο όρος αυτός απευθύνεται σε εξειδικευμένα τουριστικά ενδιαφέροντα, και περιλαμβάνει ειδικές μορφές τουρισμού όπως ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο συνεδριακός και ο πολιτιστικός τουρισμός. Βασικά χαρακτηριστικά του αποτελούν η εξειδικευμένη και εξατομικευμένη τουριστική ανάπτυξη σε συνδυασμό με το υψηλό επίπεδο συμμετοχής και ελέγχου από την τοπική κοινωνία αλλά και σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά του τουριστικού προορισμού (Σκάγιαννης, 2001).

Πρέπει να σημειωθεί ότι όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ συμβατικού και εναλλακτικού τουρισμού, υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις τόσο στην ελληνική όσο και στην ξένη βιβλιογραφία, ενώ επίσης παρατηρείται σύγχυση όσον αφορά τα κριτήρια τυπολογίας και κατηγοριοποίησης τα οποία συχνά διαφέρουν. Ένας γενικότερος ορισμός των εναλλακτικών μορφών αναφέρεται σε μορφές οι οποίες μπορούν να αντικαταστήσουν ή να αντικατασταθούν από κάποιες άλλες (Σφακιανάκης, 2000).

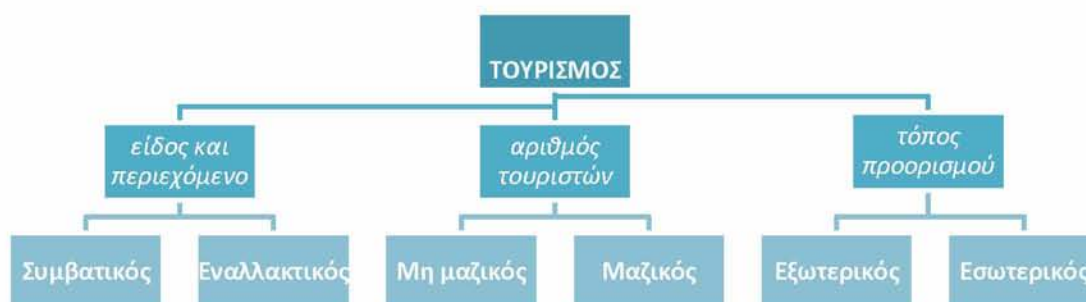
Ο αριθμός των τουριστών που μετακινούνται σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία αποτελεί το κριτήριο για τον διαχωρισμό μεταξύ μαζικού και μη μαζικού τουρισμού. Αυτό που καθορίζει τη διάκριση σε αυτήν την περίπτωση είναι η «απήχηση» που έχει μια δραστηριότητα, δηλαδή το πώς και κυρίως το πόσο ανταποκρίνονται. Έτσι έχει επικρατήσει μια συμβατική τουριστική δραστηριότητα να είναι και μαζική, ενώ μια εναλλακτική να θεωρείται κατά βάση μη μαζική. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι δεν αποκλείεται, κάτω από ορισμένες συνθήκες, ο συμβατικός τουρισμός να μην είναι μαζικός και αντίθετα ο εναλλακτικός τουρισμός να είναι μαζικός. Ειδικότερα έχει παρατηρηθεί η μαζική επιλογή κάποιων μορφών εναλλακτικού τουρισμού οι οποίες υπήρχαν την περίοδο που ο μαζικός, συμβατικός τουρισμός έλαβε σημαντικές διαστάσεις. Κλασικό παράδειγμα ο χιονοδρομικός τουρισμός στα μεγάλα χειμερινά θέρετρα της Ευρώπης αλλά και ο θρησκευτικός τουρισμός κατά τη διάρκεια σημαντικών θρησκευτικών εκδηλώσεων, που χαρακτηρίζονται από τη μαζικότητα των τουριστικών δραστηριοτήτων (Σφακιανάκης, 2000). Εντούτοις το μοντέλο που έχει κυριαρχήσει μέχρι σήμερα είναι αυτό του μαζικού, συμβατικού τουρισμού ενώ το μικρότερο ποσοστό των τουριστικών δραστηριοτήτων αντιπροσωπεύουν οι εξατομικευμένες εναλλακτικές

μορφές (Stamboulis and Skayannis, 2003).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι παραπάνω κατηγοριοποιήσεις είναι σχετικές και μια σημαντική διαφορά μεταξύ ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας αποτελεί το γεγονός ότι στην ξένη βιβλιογραφία, ο βασικός διαχωρισμός γίνεται μεταξύ μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού που ουσιαστικά αποτελούν έννοιες οι οποίες θεωρητικά δεν δύναται να συγκριθούν αφού η πρώτη αναφέρεται σε αριθμό τουριστών και η δεύτερη στο περιεχόμενο τουριστικών δραστηριοτήτων. Η σταδιακή αντικατάσταση του μαζικού μοντέλου από τον «νέο τουρισμό», βασικό στοιχείο του οποίου αποτελούν οι εναλλακτικές μορφές, δικαιολογεί εν μέρει τη διάκριση αυτή στην ξένη βιβλιογραφία.

Ένας τρίτος διαχωρισμός του τουρισμού είναι αυτός που αφορά τον τόπο προορισμού και διακρίνεται στον εσωτερικό και στον εξωτερικό. Ο εσωτερικός τουρισμός χαρακτηρίζει την περίπτωση όπου κάτοικοι μιας χώρας ταξιδεύουν εντός των ορίων αυτής, ενώ ο όρος «εξωτερικός» χρησιμοποιείται όταν κάτοικοι μιας χώρας επισκέπτονται μια ξένη χώρα (Κράβαρης, 2005).

Διάγραμμα 1.1: Τα είδη του τουρισμού

Πηγή: Κράβαρης, 2005

1.4 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Ο τουρισμός στη μεταπολεμική περίοδο αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους και ταχύτερα αναπτυσσόμενους παράγοντες της παγκόσμιας οικονομίας, με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τη σύνδεση του με τη διεθνοποίηση μεγάλου

αριθμού παραγωγικών κλάδων, καθώς και κλάδων παροχής υπηρεσιών της οικονομίας (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001). Ιδιαίτερα μετά το 1950, η μαζικοποίηση και η μεγέθυνση του σήμαναν την ενηλικίωσή του τουριστικού φαινομένου, που πλέον αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της σύγχρονης καθημερινότητας (Βαρβαρέσος, 2000).

Κάποιοι από τους παράγοντες που οδήγησαν στη μαζικοποίηση του τουρισμού είναι η αύξηση του εισοδήματος, η αύξηση του ελεύθερου χρόνου, η μείωση του κόστους του ταξιδιού, η βελτίωση των υπηρεσιών προς τον τουρίστα, ο πολλαπλασιασμός των τουριστικών προϊόντων, η δημιουργία μεγάλων ταξιδιωτικών οργανισμών, καθώς και η προσαρμογή των τουριστικών καταλυμάτων στην τουριστική ζήτηση (Βαρβαρέσος, 2000).

Η δυναμικότητα της εξέλιξης του τουριστικού φαινομένου φαίνεται από τις μεταβολές που έχει παρουσιάσει η διεθνής τουριστική κίνηση, καθώς και οι εισπράξεις από τον τουρισμό τα τελευταία 50 χρόνια. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (ΠΟΤ), είχαμε σχεδόν διπλασιασμό, ανά δεκαετία, των διεθνών τουριστικών αφίξεων, καθώς και των εισπράξεων από τον τουρισμό στο διάστημα 1950-1995 (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001).

Πίνακας 1.1. : Διεθνείς αφίξεις και εισπράξεις 1950-1995

	1950	1960	1970	1980	1990	1995
Διεθνείς αφίξεις (εκατομμύρια)	25,3	69,3	165,8	287,8	455,6	567,4
Διεθνείς εισπράξεις (εκατομμύρια)	2,1	11,6	17,9	102	255,1	372,6

Πηγή: ΠΟΤ, 1992, 1996

Η βιομηχανία του τουρισμού από τη δεκαετία του '50 αντιπροσωπεύει έναν από τους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας με την ταχύτερη ανάπτυξη. Μάλιστα μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '90 οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις έφτασαν τα 625,2 εκατομμύρια άτομα, αυξήθηκαν δηλαδή κατά 24,7 φορές σε διάστημα 50 ετών. Σύμφωνα με προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (ΠΟΤ) το 2010 οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις θα είναι 40,2 φορές μεγαλύτερες από αυτές της

δεκαετίας του '50 και οι συναλλαγματικές εισπράξεις από τον τουρισμό 699,9 φορές υψηλότερες (Βαρβαρέσος, 2000).

Έτσι ο τουρισμός αντιπροσωπεύει το 10-12% του Παγκόσμιου Ακαθάριστου Προϊόντος και είναι ένας τομέας με σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της εθνικής οικονομίας (Βαρβαρέσος, 2000). Εκτιμάται ότι ο τουρισμός θα συνεχίσει να είναι η μεγαλύτερη παγκόσμια «βιομηχανία», τόσο σε αριθμό απασχολούμενων όσο και σε δαπάνες, με τεράστια σημασία για την ανάπτυξη σε περιφερειακό, τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001).

Προς την ίδια κατεύθυνση συντείνει και η μετατροπή του τουριστικού ταξιδιού σε «κλασικό» κοινωνικό αγαθό για τις ανεπτυγμένες χώρες, με τη δαπάνη για τον τουρισμό να αποκτά σταθερή παρουσία στον οικογενειακό προϋπολογισμό, καθώς και οι εξελίξεις στα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των ανεπτυγμένων χωρών (αύξηση μέσου όρου ζωής, μείωση των ωρών εργασίας, καλύτερη πληροφόρηση, συμμετοχή της τρίτης ηλικίας στον τουρισμό κλπ), που ενισχύουν την κατανάλωση τουριστικών προϊόντων. Τέλος, η δυνατότητα του τουριστικού τομέα να παράγει νέους προορισμούς και νέα τουριστικά προϊόντα, έχει σαν αποτέλεσμα την προσέλκυση όλο και μεγαλύτερου αριθμού τουριστών και την εμπλοκή περισσότερων χωρών στις διαδικασίες της τουριστικής ανάπτυξης (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001).

Σημαντική είναι και η συμβολή στην οικονομία από τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται στον τομέα του τουρισμού, και κυρίως από αυτές που προέρχονται από εξωτερικές πηγές, αφού έχουν σαν αποτέλεσμα μεγάλες εισροές κεφαλαίου και σημαντικά πολλαπλασιαστικά οφέλη. Τα οφέλη αυτά εντοπίζονται τόσο στη βελτίωση του υπάρχοντος τουριστικού προϊόντος (καταλύματα κλπ) που οδηγεί σε μεγαλύτερες ροές τουριστών, όσο και στην αύξηση της απασχόλησης και του περιφερειακού ΑΕΠ από υπηρεσίες που σχετίζονται με τον τουρισμό (εστιατόρια, κέντρα αναψυχής κλπ).

1.5 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΕΒΑΛΛΑΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ

Ο τουρισμός μεταπολεμικά εξελίσσεται σε παγκόσμιο φαινόμενο και αναδεικνύεται σε κύριο ρυθμιστή της οικονομίας πολλών χωρών, που στηρίζουν σε αυτόν τις προοπτικές ανάπτυξης τους. Κατά τη διάρκεια αυτής της πορείας, μια σειρά παραγόντων επηρέασαν την εξέλιξή του. Στη διαμόρφωση και την ανάπτυξη του σύγχρονου μαζικού τουρισμού συνέβαλαν πολιτικοί, κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες.

1.5.1 Δημογραφικοί παράγοντες

Οι δημογραφικές τάσεις της μεταπολεμικής περιόδου, κυρίως από το '60 και μετά, αύξησαν τον πληθυσμό των πελατών του τουρισμού και συνέβαλλαν στη μαζική ανάπτυξή του. Η εντυπωσιακή αύξηση του μέσου όρου ζωής σε συνδυασμό με την ανάδειξη του κοινωνικού ρόλου του κράτους, κατέστησαν τη λεγόμενη «Τρίτη ηλικία», δυναμικό κομμάτι της τουριστικής πελατείας. Την Τρίτη ηλικία συνιστούν πλέον άτομα τα οποία διαθέτουν πλεόνασμα εισοδήματος, αλλά και ελεύθερου χρόνου (λόγω σύνταξης), που αποτελούν και τα βασικά χαρακτηριστικά, για να αποτελέσουν τα ιδανικά άτομα στα οποία απευθύνεται το τουριστικό προϊόν (Vanhove, 1997).

Παράλληλα το φαινόμενο της μετανάστευσης (εσωτερικής και εξωτερικής), προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, που εντείνεται μεταπολεμικά, διαμορφώνει νέες παραγωγικές και κοινωνικές σχέσεις και συμμετέχει στην ανάδειξη της νέας διευρυμένης μεσαίας τάξης που απασχολείται κυρίως στον τριτογενή τομέα και ειδικότερα στην παροχή υπηρεσιών.

Τέλος, οι νεαρές ηλικίες και κυρίως οι νέοι που ενηλικιώνονται στα αστικά κέντρα, αποτελούν μια ιδιόμορφη ομάδα καταναλωτών που διαθέτει καλύτερη πληροφόρηση, συχνά εισόδημα και μεγαλύτερη ελευθερία κίνησης και επικοινωνίας, γεγονός που τους αναδεικνύει σε προνομιακή ομάδα για τον τουρισμό, εφόσον είναι συχνά οι πρώτοι που αναζητούν και προβάλλουν τα τουριστικά ταξίδια ως αγαθό με ιδιαίτερη κοινωνική και μορφωτική αξία (Τσάρτας, 1996).

1.5.2 Τεχνολογικοί παράγοντες

Οι ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα των μεταφορών και επικοινωνιών συνέβαλλαν στην αύξηση μετακίνησης μεταξύ των χωρών. Η μαζικοποίηση του τουρισμού στηρίχτηκε και ενισχύθηκε αρχικά από τη βελτίωση των μεταφορικών μέσων και αργότερα από την επέκταση της χρήσης τους σε τεράστια ποσοστά του πληθυσμού των αναπτυσσόμενων χωρών.

Το μεταφορικό μέσο που έδωσε τη μεγάλη ώθηση στον μεταπολεμικό τουρισμό ήταν το αυτοκίνητο που ήδη από τη δεκαετία του '60 αποτελούσε καταναλωτικό αγαθό και κοινωνικό σύμβολο των περισσότερων μεσοαστικών οικογενειών, σε Ευρώπη και Αμερική. Το αυτοκίνητο προσέφερε αυτονομία στους ταξιδιώτες και συνέβαλλε στην ανάπτυξη ενός νέου τύπου «περιηγητικού» τουρισμού στο εσωτερικό της κάθε χώρας (Py, 1996). Οι τουρίστες πλέον προγραμματίζουν και επιλέγουν μόνοι τους τις τουριστικές περιοχές που θα επισκεφθούν και τη διάρκεια της παραμονής τους, με δυνατότητα αλλαγής των επιλογών τους στη διάρκεια του ταξιδιού. Την διάδοση του αυτοκινήτου ακολουθεί η δημιουργία εκτεταμένης υποδομής σε δρόμους ήπιας κυκλοφορίας, που συνέδεσε τα μεγάλα αστικά κέντρα με τις τουριστικές περιοχές. Παρά το γεγονός ότι το αυτοκίνητο είναι το πλέον διαδεδομένο μέσο τουριστικών μετακινήσεων, η εμβέλειά του παραμένει σχετικά περιορισμένη.

Το αεροπλάνο συνέδεσε, ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία του '70, τους κυριότερους προορισμούς του τουρισμού (χώρες αποστολής τουριστών) με τις χώρες ή περιοχές που ανέπτυσαν τον τουρισμό, βοηθώντας τις τελευταίες να ενταχθούν στην ταχύτατα αναπτυσσόμενη τουριστική αγορά και να προσελκύσουν συνάλλαγμα για τις επενδύσεις που χρειάζονται. Η καθοριστική όμως κίνηση, για την άμεση σύνδεση του αεροπλάνου με τον τουρισμό, ήταν η ανάπτυξη των ναυλωμένων πτήσεων (charter-flights) (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001). Η διασύνδεση αυτή σηματοδοτεί και την ανάπτυξη του οργανωμένου τουρισμού. Οι ναυλωμένες πτήσεις προσέφεραν φθηνότερες τιμές από τις προγραμματισμένες, αλλά και τη δυνατότητα ταχύτερης και κατευθείαν πρόσβασης των τουριστών στον τόπο προορισμού τους. Επίσης κάλυψαν μεγαλύτερη γεωγραφική επιφάνεια και με αποτέλεσμα να γίνουν σε σχετικά μικρό διάστημα το σήμα κατατεθέν του οργανωμένου μαζικού τουρισμού της εποχής μας και να καθιερώσουν το αεροπλάνο ως μέσο μεταφοράς προς τους τουριστικούς προορισμούς (Τσάρτας, 1996).

Η εξέλιξη στον τομέα των επικοινωνιών, που σχετίζεται με το χώρο της πληροφορίας είχε θετικές επιδράσεις στον τουρισμό. Η διάχυση της εκπαίδευσης σε παγκόσμιο επίπεδο, που είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση του μορφωτικού επιπέδου του μέσου ατόμου στη δεκαετία του '60, μαζί με την ανάπτυξη των ΜΜΕ συνέβαλαν στη ενημέρωση των τουριστών ώστε να είναι σε θέση να γνωρίζουν καλύτερα τους τόπους που θα αποτελέσουν τους προορισμούς τους. Οι παραπάνω παράγοντες βελτίωσαν την πληροφόρηση και αύξησαν τις δυνατότητες επιλογών των καταναλωτών τουριστικών δραστηριοτήτων.

1.5.3 Πολιτικοί παράγοντες

Η μεγάλη περίοδος ειρήνης που ακολούθησε τη λήξη του Β' παγκοσμίου πολέμου διαμόρφωσε συνθήκες ευνοϊκές για τον τουρισμό. Η πολιτική σταθερότητα, ως επακόλουθο της ειρηνικής συνύπαρξης, διαμόρφωσε ένα κλίμα σύμπνοιας και συνεργασίας στις διεθνείς σχέσεις. Έτσι ήταν ευκολότερη η διακίνηση των ατόμων από χώρα σε χώρα και ενισχύθηκαν σημαντικά τα διεθνή τουριστικά ταξίδια. Συμπληρωματικά προς την κατεύθυνση αυτή λειτούργησε και η συμμετοχή των ανεπτυγμένων χωρών και μεγάλων ομάδων άλλων χωρών σε ευρωπαϊκούς ή διεθνείς οργανισμούς και «ενώσεις», επιδιώκοντας την ενοποίησή τους σε έναν κοινό, γεωγραφικά και οικονομικά προσδιοριζόμενο, χώρο (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση). Ξεπεράστηκαν έτσι τα κάθε είδους γραφειοκρατικά εμπόδια και απαγορεύσεις που αποτελούσαν εμπόδια στην πραγματοποίηση των ταξιδιών (έκδοση βίζας, διαβατηρίου κ.α.).

Οι πιέσεις, εκ μέρους της εργατικής και μεσαίας τάξης, αναδεικνύουν στα τέλη της δεκαετίας του '60 την έννοια του «κοινωνικού κράτους» και διαμορφώνουν την αντίληψη για συλλογική κάλυψη των κοινωνικών αναγκών από την ίδια την κοινωνία (Κάτσος, 2004). Στα πλαίσια του κοινωνικού κράτους, εκδηλώνεται η πολιτική πρόθεση των σύγχρονων κρατών για βελτίωση της ποιότητας ζωής και κατοχύρωση βασικών δικαιωμάτων κυρίως για τους εργαζομένους. Αναπτύσσεται έτσι ένα πλέγμα θεσμών και υπηρεσιών, που θα ενισχύσει την τουριστική ανάπτυξη. Μείωση ωρών εργασίας, σύνταξη, άδειες μετ' αποδοχών και προγράμματα κοινωνικού τουρισμού, διαμορφώνουν το ειδικό αυτό νομοθετικό πλαίσιο και οδηγούν στην αποταμίευση μέρους του εισοδήματος με σκοπό την κατανάλωση τουριστικών υπηρεσιών (Γετίμης και Γράβαρης, 1993). Παράλληλα πολλές από τις

νέες υπηρεσίες και πολιτικές του «κοινωνικού κράτους» σχετίζονται με τον ελεύθερο χρόνο (μείωση ηλικιακών ορίων σύνταξης). Η αύξηση του ελεύθερου, εκτός περιόδου διακοπών, χρόνου διευρυνε το φάσμα των υπηρεσιών που προσφέρει ο τουριστικός τομέας και ενίσχυσε τα ταξίδια μικρής διάρκειας (π.χ. στις περιόδους σχολικών διακοπών ή στα Σαββατοκύριακα) (Dumazier, 1988).

1.5.4 Κοινωνικοί παράγοντες

Σημαντικός είναι και ο ρόλος των κοινωνικών κινήματων, που συνέβαλλε στη διεκδίκηση και την εξασφάλιση διαφόρων παροχών για τους εργαζομένους οι οποίες αφορούσαν τομείς όπως η παιδεία, η υγεία και η ψυχαγωγία. Η μείωση των εργασιακών ωραρίων σε συνδυασμό με την εξασφάλιση αδειών σε ετήσια βάση αλλά και την αύξηση του ελεύθερου χρόνου αποτελούσαν βασικά κίνητρα για την αύξηση του αριθμού των τουριστών (Davidson and Maitland, 1997).

Στα πλαίσια των κοινωνικών αυτών αλλαγών πρέπει να επισημάνουμε και την εισαγωγή των γυναικών στον εργασιακό τομέα. Το υψηλό ποσοστό των γυναικών που εισέρχεται στην αγορά εργασίας κατά τη μεταπολεμική περίοδο διευρύνει την παραγωγική βάση των οικονομιών των αναπτυγμένων χωρών. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε μια επιπλέον πηγή εισοδήματος για πολλά νοικοκυριά, τα οποία είχαν έτσι μεγαλύτερο εύρος επιλογών σε θέματα καταναλωτικών αγαθών, όπως ο τουρισμός.

1.5.5 Οικονομικοί παράγοντες

Η οικονομική σταθερότητα των αναπτυγμένων χωρών προσδιορίζει και την πορεία ανάπτυξης του παγκόσμιου τουρισμού σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Οι καλοί ρυθμοί ανάπτυξης που διαμορφώθηκαν στις ανεπτυγμένες χώρες, είχαν ως επακόλουθο την ύπαρξη περισευδόμενου εισοδήματος στα μεσαία κοινωνικά στρώματα, εισόδημα το οποίο κατά ένα μεγάλο μέρος θα καταναλώνονταν στο τουριστικό προϊόν.

Το γεγονός που «απογείωσε» τον μαζικό τουρισμό ήταν η ανάπτυξη των μεγάλων διεθνών εταιρειών τουρισμού (tour operators), που ξεκίνησαν κατά κύριο λόγο από τον κλάδο των πρακτορείων και ειδικεύθηκαν στην οργάνωση, προβολή και πώληση ενός «πακέτου» τουριστικών υπηρεσιών σχετικών με το ταξίδι. Το νέο προϊόν, που προσέφεραν οι εταιρείες αυτές, ήταν ελκτικό γιατί έλυνε πολλά προβλήματα που μπορούν να παρουσιαστούν, ειδικά στα διεθνή ταξίδια όπως:

ασφάλεια, κρατήσεις δωματίων, αδυναμία συνεννόησης στη γλώσσα της περιοχής, οργάνωση εκδρομών και δραστηριοτήτων (Cavlec, 2002). Ουσιαστικά το οργανωμένο ταξίδι απάλλαξε τους τουρίστες από όλες τις διαδικασίες που είναι απαραίτητες για τη διεξαγωγή ενός ταξιδιού, ιδιαίτερα σε ξένη χώρα. Εκτός από αυτές τις υπηρεσίες ένα επιπλέον στοιχείο που επηρέασε θετικά την ανάπτυξη του οργανωμένου τουρισμού ήταν οι φτηνές τιμές που προσέφεραν οι tour operators και που επιτυγχάνονταν μέσα από τα μακροχρόνια συμβόλαια, αλλά και τις οικονομικές διασυνδέσεις των εταιρειών με ξενοδοχεία και αεροπορικές εταιρείες (Bywater, 1992).

1.6 ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η ανάπτυξη είναι μία διαδικασία που επιφέρει μια σειρά από επιπτώσεις, τόσο θετικές όσο και αρνητικές στην περιοχή όπου εφαρμόζεται. Από το ισοζύγιο αυτών των επιπτώσεων εκτιμάται τελικά αν το είδος της ανάπτυξης που επιλέγεται είναι επιθυμητό και βιώσιμο. Η τουριστική ανάπτυξη περιλαμβάνει ένα εύρος διαδικασιών και μεταβολών στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή των περιοχών όπου συναντάται και έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον και τις δομές του. Οι επιπτώσεις από την ανάπτυξη του τουρισμού μπορούν να κατηγοριοποιηθούν όπως φαίνεται παρακάτω (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001):

1. Οικονομίας

- i. Απασχόληση:** Ο τουρισμός είναι μία δραστηριότητα με έμφαση στην εργασία, αφού περιλαμβάνει μία ευρεία γκάμα υπηρεσιών προς τον τουρίστα. Γι' αυτό το λόγο, η τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση της απασχόλησης, δίνοντας τη δυνατότητα σε μέρος του τοπικού πληθυσμού να εργαστεί στις τουριστικές επιχειρήσεις, έστω και εποχικά.
- ii. Περιφερειακή Ανάπτυξη:** Η ανάπτυξη είναι μία διαδικασία που δεν κατανέμεται ισόρροπα σε όλες τις περιφέρειες μιας χώρας. Υπάρχουν περιοχές, συνήθως οι πιο απομακρυσμένες ή ορεινές, οι οποίες μειονεκτούν σε σχέση με άλλες περισσότερο κεντρικές, εκβιομηχανισμένες. Η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να δώσει ώθηση στις περιοχές αυτές και να λειτουργήσει σαν μοχλός για

την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και τη βελτίωση του επιπέδου ζωής του τοπικού πληθυσμού.

- iii. Πολλαπλασιαστικές επιδράσεις σε διάφορους κλάδους της τοπικής οικονομίας: Η τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής συνεπάγεται την οικονομική άνοδο μιας σειράς τοπικών επιχειρήσεων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό (ξενοδοχεία, εστιατόρια, κέντρα αναψυχής, αλλά και μεταφορές, εμπόριο, κατασκευές κλπ).
- iv. Ισοζύγιο πληρωμών: Το ισοζύγιο πληρωμών προκύπτει από τη σύγκριση των εξόδων μιας χώρας για την τουριστική ανάπτυξη (υποδομές, προϊόντα κλπ) και των εσόδων που προκύπτουν από την τουριστική κίνηση στη χώρα.
- v. Έσοδα από τη φορολογία, πληθωρισμός, αύξηση τιμών γης: Οι τουριστικές επενδύσεις σε μία περιοχή επιφέρουν αύξηση της φορολογίας, του πληθωρισμού, καθώς και των τιμών γης στις περιοχές της επένδυσης.

2. Κοινωνία και πολιτισμός

- i. Κοινωνικές δομές: Τα χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας αλλάζουν, ακολουθώντας τις αλλαγές στους παραγωγικούς τομείς.
- ii. Αλλαγές στα επαγγέλματα: Ο τοπικός πληθυσμός στρέφεται στα επαγγέλματα του τουρισμού, οπότε έχουμε αναδιάρθρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και συγκράτηση του στην περιοχή.
- iii. Κοινωνικότητα του τοπικού πληθυσμού: Η ανάπτυξη του τουρισμού σε μία περιοχή αποτελεί παράγοντα αλλαγής στα επίπεδα της κοινωνικότητας και της επικοινωνίας με τους επισκέπτες-τουρίστες, καθώς και στην κοινωνικότητά τους γενικότερα.

3. Περιβάλλον

- i. Φυσικό Περιβάλλον: Οι υποδομές και ανθρώπινες δραστηριότητες που συνεπάγεται η τουριστική ανάπτυξη επηρεάζουν την ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος και χρειάζεται μεγάλη προσοχή στο σχεδιασμό για να αποφευχθούν περιβαλλοντικές καταστροφές σε ευαίσθητα οικοσυστήματα.
- ii. Χρήσεις γης: Η ανάπτυξη των τουριστικών εγκαταστάσεων προϋποθέτει την εκμετάλλευση μεγάλων εκτάσεων γης και σε πολλές περιπτώσεις έχουμε ολική αλλαγή των χρήσεων σε κάποια περιοχή.

- iii. Φέρουσα ικανότητα: Η ανάπτυξη μπορεί να επηρεάσει τις δυνατότητες της κοινωνικοοικονομικής δομής μιας περιοχής και του περιβάλλοντος να αντεπεξέλθει σε συγκεκριμένο αριθμό υποδομών και τουριστών, δηλαδή στη φέρουσα ικανότητά της.

1.7 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο πρώτος δημόσιος φορέας σχετικός με τον τουρισμό που δημιουργήθηκε στην Ελλάδα ήταν στα μέσα της δεκαετίας του 1920, όταν δηλαδή άρχισε δειλά-δειλά να εμφανίζεται και το πρώτο συστηματικό ενδιαφέρον από το εξωτερικό για τουρισμό στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος φορέας τουρισμού δημιουργήθηκε το 1917 (Ν. 1698/1917) και ήταν το Γραφείο Ξένων και Εκθέσεων, το οποίο πολύ σύντομα, το 1919, αναβαθμίστηκε και λειτούργησε ως Αυτοτελής Υπηρεσία Ξένων και Εκθέσεων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Την παραπάνω Αυτοτελή Υπηρεσία συμπλήρωσε το 1929 η σύσταση του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (ΕΟΤ) με τον Ν. 4377/1929. Όμως, παρ' όλη τη σκοπιμότητα και το ρόλο του (οργάνωση και προαγωγή του ελληνικού τουρισμού), με το καθεστώς του Μεταξά, το 1937 ο ΕΟΤ καταργήθηκε (με το ΑΝ. 4/5/1937). Στη θέση του συστάθηκε ειδικό Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, το οποίο όμως δε διατηρήθηκε για πολύ. Το 1941, ως αρμόδια για τον τουρισμό της χώρας συστάθηκε η Διεύθυνση Λουτροπόλεων και Τουρισμού, στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και πάλι (Ν. 602/1943) (Λογοθέτης, 2001).

Το 1945 ιδρύεται η Γενική Γραμματεία Τουρισμού (Α.Ν. 588/1945) και ο τουρισμός, για πρώτη φορά υπάγεται απευθείας στον Πρόεδρο της Κυβέρνησης. Η κατάργηση της Γενικής Γραμματείας Τουρισμού ήρθε το 1950, όταν οι αρμοδιότητες της μεταβιβάστηκαν στον ΕΟΤ, ο οποίος επανιδρύθηκε με τον Α.Ν. 1565/1950 και κυρώθηκε με τον Ν. 1624/1951. Παράλληλα, εκείνο το διάστημα, η επανίδρυση του ΕΟΤ συνοδεύτηκε και με την κατάργηση του Ανώτατου Συμβουλίου Τουρισμού, το οποίο είχε λειτουργήσει για πολύ λίγα χρόνια και συγκεκριμένα από το 1948 έως και το 1951 μόνο (Λογοθέτης, 2001).

Ειδικότερα, όσον αφορά στον ΕΟΤ, που αποτελεί και το πιο διαχρονικό και βασικό τομεακό όργανο της ελληνικής τουριστικής πολιτικής, από το 1951 που

επανιδρύθηκε, λειτουργεί σε γενικές γραμμές με τις ίδιες αρμοδιότητες, εκτός ελαχίστων τροποποιήσεων, που εισήλθαν κυρίως από τον Ν. 2160/1993 αλλά και τους πιο πρόσφατους νόμους 2636/1998 αλλά και 2741/1999. Όσον αφορά στην εποπτεία του ΕΟΤ, μέχρι το 1983 την ασκούσε το Υπουργείο Προεδρίας. Στην πορεία, από το 1983 έως και το 1989 αρμόδιο για τον ΕΟΤ ήταν το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, το οποίο το 1987 δημιούργησε επίσης και θέση Υφυπουργού, αρμόδιου για τον τουρισμό (Λογοθέτης, 2001).

Πέραν του ΕΟΤ όμως, η τουριστική πολιτική της Ελλάδας αρκετές φορές αποτέλεσε αρμοδιότητα και σε επίπεδο Υπουργείου. Συγκεκριμένα, Υπουργείο Τουρισμού ιδρύθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα το 1989, με το Νόμο 1835/1989. Αν και καταργήθηκε το 1991 με το Π.Δ. 417/1991, Υπουργείο Τουρισμού επαναλειτούργησε από το 1993 (με το Π.Δ. 27/1993) έως και το 1996. Το 1996 συγχωνεύτηκε (ως Υφυπουργείο) στο νεοσύστατο τότε Υπουργείο Ανάπτυξης, ενώ το 2004 (με το Π.Δ. 122/2004, ΦΕΚ 85/Α/17.3.04) συστάθηκε και πάλι (ως Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης). Σήμερα ονομάζεται Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, με τις ανάλογες αρμοδιότητες που αφορούν στα θέματα του τουρισμού (<http://www.yppo.gr>), (<http://www.visitgreece.gr>).

Η τουριστική δραστηριότητα επομένως, καθορίζεται μέσα από ένα ευρύ νομικό πλαίσιο κανόνων που ρυθμίζουν την προστασία του περιβάλλοντος και κατ' επέκταση τους όρους σύμφωνα με τους οποίους αναπτύσσεται ο τουριστικός τομέας.

Επιπλέον, το Ελληνικό κράτος ακολουθώντας τις διατάξεις του Ν. 2742/1999 για τον χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη και αναγνωρίζοντας την επιτακτική ανάγκη για τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό του τουριστικού τομέα ανακοίνωσε και ενέκρινε την Κ.Υ.Α. με τίτλο «**Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό**» (<http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html>).

Η Κ.Υ.Α. για το Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α του τουρισμού αποτελείται από 13 άρθρα τα οποία αναλύουν τους στόχους, τις γενικές κατευθύνσεις και τις διατάξεις του πλαισίου. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται κατ' άρθρο η δομή του πλαισίου.

Πίνακας 1.2: Οι κατ' άρθρο διατάξεις του Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α για τον τουρισμό

Άρθρο	Τίτλος
Άρθρο 1	Σκοπός
Άρθρο 2	Στόχοι
Άρθρο 3	Ορισμοί
Άρθρο 4	Κατηγοριοποίηση του εθνικού χώρου
Άρθρο 5	Κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης
Άρθρο 6	Ειδικές μορφές τουρισμού
Άρθρο 7	Ειδικές και τεχνικές υποδομές
Άρθρο 8	Κατευθύνσεις για κατηγορίες χώρου με ειδικό καθεστώς και επίλυση συγκρούσεων με άλλες χρήσεις
Άρθρο 9	Σύνθετες και ολοκληρωμένες αναπτύξεις τουριστικών υποδομών σταθερού παραθερισμού
Άρθρο 10	Λοιπές κατευθύνσεις σχεδιασμού και προτάσεις τροποποίησης της νομοθεσίας
Άρθρο 11	Πρόγραμμα δράσης
Άρθρο 12	Καταργούμενες διατάξεις
Άρθρο 13	Έναρξη ισχύος

Πηγή: Ε.Π.Χ.Σ.Α.Α

Στο παρόν νομοσχέδιο αναγνωρίζεται η μεγάλη σημασία που έχει αποκτήσει η τουριστική δραστηριότητα τι τελευταίες δεκαετίες για την οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη σε παγκόσμιο, εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Οι σημαντικές αλλαγές στο παγκόσμιο τουριστικό σκηνικό, όσο αφορά την ζήτηση και τη νοοτροπία των τουριστών έχουν άμεσο αντίκτυπο και στην ελληνική τουριστική αγορά. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας επιβάλλει την δημιουργία ανταγωνιστικών τουριστικών προϊόντων που θα ανταπεξέρχονται στις νέες απαιτήσεις της τουριστικής αγοράς.

Ο δρόμος για την βέλτιστη αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων και για την επίτευξη των στόχων της ανταγωνιστικότητας και ανανέωσης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος διέρχονται μέσα από τον ολοκληρωμένο τουριστικό σχεδιασμό, βασισμένο στις αρχές της αειφορίας και της ισόρροπης ανάπτυξης.

Η ανάγκη για εθνικό σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης είναι ακόμη πιο έντονη εξαιτίας της έλλειψης τουριστικής πολιτικής μέσα στα πλαίσια της Ε.Ε. Απόρροια της απουσίας κοινοτικής πολιτικής είναι η μείωση των δυνατοτήτων της χώρας να υποστηρίξει με υποδομές τη χωρική διάχυση και ποιοτική

αναβάθμιση του τουρισμού καθώς και την εντεινόμενη όξυνση των κινδύνων που προέρχονται από τις απαιτήσεις του παγκόσμιου ανταγωνισμού.

Σύμφωνα με τους συντάκτες της Κ.Υ.Α. τα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον ελληνικό τουρισμό είναι τα εξής:

1. Η προσέλκυση τουριστών που προέρχονται από την αγορά της δυτικής Ευρώπης
2. Η επικράτηση του μαζικού μοντέλου έναντι εναλλακτικών μορφών τουρισμού
3. Η εμφάνιση περιβαλλοντικής υποβάθμισης σε μερικούς προορισμούς
4. Η ανάγκη της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και η εξάλειψη του φαινομένου της εποχικότητας
5. Τα έντονα προβλήματα στην προσβασιμότητα πολλών προορισμών
6. Η κυριαρχία της εναέριας άφιξης των τουριστών
7. Η ελλιπής ποιότητα στις υπηρεσίες παροχής του τουριστικού προϊόντος και η έλλειψη σε υπηρεσίες και υποδομές που έχουν συμπληρωματικό χαρακτήρα στην τουριστική ανάπτυξη
8. Η αλλαγή στον τρόπο προβολής του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στις διεθνείς αγορές
9. Η αναγνώριση της συμβολής του τουριστικού σχεδιασμού στην ανάπτυξη και άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων μιας περιοχής
10. Η συμβολή του αειφόρου σχεδιασμού στην προσέλκυση επενδύσεων
11. Η συμβολή στην ισόρροπη διάχυση των ωφελειών που προέρχονται από την τουριστική δραστηριότητα και η αντιμετώπιση των συγκρούσεων στις χρήσεις γης και τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους

1.8 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Όπως έχει αναφερθεί, στη σύγχρονη εποχή (19^{ος} και 20^{ος} αιώνας), ο τουρισμός χαρακτηρίστηκε κατά κύριο λόγο από τη μαζικότητα και την ομοιογένεια στην τουριστική ζήτηση, η οποία προσανατολίστηκε κυρίως προς τον παράκτιο χώρο και τον παραθαλάσσιο τουρισμό. Τα χαρακτηριστικά όμως αυτά του τουρισμού τις τελευταίες δεκαετίες άλλαξαν. Και αυτό γιατί τις τρεις περίπου τελευταίες δεκαετίες η τουριστική ζήτηση άρχισε να παρουσιάζει έντονες τάσεις εξειδίκευσης, οι οποίες με

τη σειρά τους οδήγησαν στην αντίστοιχη εξειδίκευση τόσο στις παρεχόμενες υπηρεσίες όσο και στα προσφερόμενα τουριστικά προϊόντα κάθε περιοχής.

Αυτό συνέβη καθώς οι σύγχρονοι τουρίστες σταμάτησαν πλέον να αποζητούν αποκλειστικά το μαζικό τουρισμό. Ειδικότερα, οι «νέοι»-σύγχρονοι τουρίστες είναι πλήρεις εμπειριών και επιθυμούν την ανομοιογένεια στις επιλογές τους. Οι «νέοι» τουρίστες κάνουν διακοπές με σκοπό την αναψυχή, την ανανέωση των δυνάμεών τους αλλά και προκειμένου να ικανοποιήσουν την επιθυμία τους για μάθηση και κατανόηση του περιβάλλοντος που επισκέπτονται. Έτσι, ο σημερινός τουρίστας-καταναλωτής χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ανεξαρτησία από τον τουρίστα του παρελθόντος. Αναμφισβήτητα, σε αυτή την ανεξαρτητοποίηση σαφώς βοήθησαν και οι νέες τεχνολογίες. Ο σημερινός τουρίστας πλέον έχει τη δυνατότητα, εκτός από το να ενημερώνεται έγκαιρα, να συγκρίνει κυρίως τόσο τις τοποθεσίες όσο και τις τιμές αλλά και τις παρεχόμενες υπηρεσίες του μέρους που θα επισκεφτεί. Αναζητώντας λοιπόν το υψηλότερο επίπεδο ικανοποίησης μέσω των διακοπών του, ο σύγχρονος τουρίστας αναπόφευκτα χρησιμοποιεί λιγότερο τις υπηρεσίες των τουριστικών πρακτόρων και των tour operators (Κάτσος, 2004).

Απόρροια όλων των παραπάνω είναι η παρουσία των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, προσφέροντας σημαντική ποικιλία και εναλλακτικές επιλογές στους σύγχρονους τουρίστες. Βέβαια, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί κάλλιστα να είναι και μαζικός απλώς αυτό είναι δύσκολο να εφαρμοστεί στην πράξη. Οι ειδικές μορφές τουρισμού και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού ορίζονται ως εξής (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001):

«Ειδικές Μορφές Τουρισμού: Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στη ζήτηση (π.χ. συνέδρια, οικολογία, πολιτισμός) και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής».

«Εναλλακτικές μορφές τουρισμού: Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επιπλέον από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου, το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμό, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση. Στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι τουρίστες συχνά επιλέγουν

ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Επιπλέον, και στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος, κοινός παρονομαστής, τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αποτελεί ο σεβασμός της τοπικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής δομής.»

Οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που αναφέρονται στη βιβλιογραφία είναι οι εξής:

- Κοινωνικός τουρισμός
- Κοινωνικός τουρισμός επαγγελματιών ενώσεων
- Αγροτουρισμός (διάφοροι τύποι)
- Συμπλέγματα αγροτουρισμού σε σύγχρονους οικισμούς, δομημένα με χαρακτηριστικά παραδοσιακών αγροτικών οικισμών
- Τουρισμός στο ύπαιθρο – Φυσιολατρικός τουρισμός
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας
- Αθλητικός τουρισμός (διάφοροι τύποι)
- Περιηγητικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός (διάφοροι τύποι)
- Οικολογικός τουρισμός - Οικοτουρισμός (διάφοροι τύποι)
- Τουρισμός υγείας και φυσικής ζωής
- Ιαματικός τουρισμός - θερμαλιστικός τουρισμός
- Πολιτιστικός τουρισμός
- Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Επαγγελματικός τουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Εκθεσιακός τουρισμός
- Τουρισμός κινήτρων
- Χειμερινός τουρισμός
- Γυμνιστικός τουρισμός
- Χρονομεριστική μίσθωση
- Τουρισμός περιπέτειας
- Τουρισμός σε οργανωμένα τουριστικά χωριά ειδικού τύπου (club)
- Τουρισμός σε θεματικά πάρκα και θεματικά μουσεία
- Αστικός τουρισμός

Βέβαια, διευκρινίζεται ότι οι παραπάνω ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού δεν είναι οι μόνες που υπάρχουν. Αυτό ισχύει καθώς, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι ειδικές και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού ως χαρακτηριστικό τους έχουν συγκεκριμένα κίνητρα. Επομένως, ανάλογα και με τις πολιτισμικές διαφορές και κουλτούρα του κάθε τουρίστα, τα κίνητρα που θέτει για τα ταξίδια του μπορεί να διαφέρουν σημαντικά. Επιπλέον, πολλά από αυτά τα ταξίδια ειδικών κινήτρων υποκινούνται και οργανώνονται από τους ταξιδιωτικούς πράκτορες αλλά και τους παντοδύναμους tour operators για λόγους καθαρά αύξησης των κερδών τους, αφού με τον τρόπο αυτό καθορίζουν τη ζήτηση, δημιουργώντας νέες ανάγκες τουριστικών προϊόντων (Μπεριάτος, 1981).

1.9 Η ΦΕΡΟΥΣΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

Τις τελευταίες δεκαετίες οι λέξεις αειφορία και αειφορικός χρησιμοποιούνται όλο και συχνότερα όχι μόνο σε αυστηρώς επιστημονικά κείμενα που αφορούν θέματα οικονομίας και ανάπτυξης φυσικών πόρων, αλλά και σε πολλά εκλαϊκευμένα κείμενα. Η λέξη αειφορία δημιουργήθηκε πρόσφατα από το αεί+φέρω για να ορίσει τη σχέση εκείνη του ανθρώπου με το περιβάλλον, όπου οι ανθρώπινες δραστηριότητες ατομικές και κοινωνικές δεν καταστρέφουν, δεν παρεμποδίζουν και δεν ερημοποιούν τη φύση (Ξυγκογιάννη, 2006).

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO, 2001), σαν αειφόρος τουριστική ανάπτυξη ορίζεται η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες των παρόντων τουριστών και των περιοχών οικοδεσποτών τους, ενώ προστατεύει και ενισχύει μελλοντικές ευκαιρίες. Προβλέπεται επίσης η διαχείριση όλων των πόρων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εκπληρωθούν οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες, ενώ επίσης να διατηρηθεί η πολιτιστική ακεραιότητα, οι απαραίτητες οικολογικές διαδικασίες, η βιολογική ποικιλομορφία και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής (Spilanis and Vayanni, 2003).

Σύμφωνα με τον Ricci (1976) η έννοια της φέρουσας ικανότητας στην οικολογία ορίζεται θεωρητικά ως το μέγιστο επίπεδο ενός πληθυσμού που είναι δυνατό να υποστηριχθεί από ένα συγκεκριμένο οικοσύστημα, ή σύμφωνα με τον

Vernicos (1985), ο μέγιστος αριθμός ατόμων που σχηματίζουν ένα σταθερό πληθυσμό σε δεδομένους περιβαλλοντικούς πόρους (Κοκκώσης, 2000).

Όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη, η φέρουσα ικανότητα ορίζεται ως ο αριθμός των χρηστών που μπορεί να δεχτεί μια τουριστική περιοχή χωρίς μόνιμη περιβαλλοντική υποβάθμιση και η εξασφάλιση της ικανότητας της περιοχής να υποστηρίζει δραστηριότητες αναψυχής, αλλά και χωρίς να υποβαθμίζει την εμπειρία αναψυχής των επισκεπτών (Κοκκώσης, 2000). Ο ορισμός αυτός εστιάζει το στόχο της τουριστικής ανάπτυξης στο σεβασμό των περιβαλλοντικών ορίων μιας περιοχής που καθορίζουν την ικανότητά της.

Στο πλαίσιο της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης, η φέρουσα ικανότητα μεταφράζεται σαν την δυνατότητα μιας γεωγραφικής περιοχής να διατηρεί πληθυσμούς και δραστηριότητες συγκεκριμένων ειδών χωρίς να υποβαθμίζει τη διατήρηση των τοπικών οικοσυστημάτων (ανθρώπινων και φυσικών) μακροχρόνια (Δέφνερ, 2002).

Κατά τον Pearce (1989), όπως το περιβάλλον έχει πλέον μια διευρυμένη θεώρηση στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης, η ανάγκη για μια πολυδιάστατη προσέγγιση οδήγησε στην ανάπτυξη τριών διαφορετικών και διακριτών προσεγγίσεων της φέρουσας ικανότητας μιας περιοχής (Κοκκώσης, 2000):

1. Φυσική περιβαλλοντική
2. Κοινωνική περιβαλλοντική
3. Οικονομική περιβαλλοντική

Η κάθε μία από τις παραπάνω προσεγγίσεις ορίζει και μία διαφορετική διάσταση στον καθορισμό ορίων στην τουριστική ανάπτυξη ενός τόπου, εκφράζοντας την σε όρους έντασης της χρήσης του χώρου, είτε σε σχέση με τον αριθμό τουριστών είτε με την οικιστική ανάπτυξη για την εξυπηρέτηση του τουρισμού. Οι διαφορετικές αυτές προσεγγίσεις αναδεικνύουν το σύνθετο χαρακτήρα της φέρουσας ικανότητας (Κοκκώσης, 2000).

1.10 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ/ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες, οι ορεινοί όγκοι αντιπροσωπεύουν από το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα, σημαντικότατους τουριστικούς προορισμούς. Ωστόσο, η σύνδεση μεταξύ των ορεινών όγκων και του τουρισμού, καθώς και ο εκδημοκρατισμός των ενεργοποιημένων σ' αυτούς διακοπών και αθλητικο-αναψυχικών δραστηριοτήτων, επιτεύχθηκαν σε χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των δύο αιώνων.

Σήμερα, η υιοθέτηση και η ενεργοποίηση αθλητικο-αναψυχικών δραστηριοτήτων, σε χωρικές ενότητες των ορεινών όγκων, χαρακτηρίζεται ως φυσική απόρροια μιας εξελικτικής πορείας οικονομικο-τεχνολογικής και κοινωνικο-ανθρωπολογικής μορφής (Ηγουμενάκης, 2000).

Οι ορεινοί όγκοι αποτελούν αξιόλογους τουριστικούς προορισμούς για το σύνολο σχεδόν των οικονομικά ανεπτυγμένων χωρών. Η διαμόρφωση ενός αριθμού κινήτρων ανθρωπολογικής φύσης (αρχέγονες αναζητήσεις των ατόμων), σε συνδυασμό με τα γεωμορφολογικά - κλιματολογικά χαρακτηριστικά των ορεινών όγκων και την ενεργοποίηση δραστηριοτήτων αθλητικο-αναψυχικού τύπου (χιονοδρομία), οδήγησαν διεθνώς στη μετατροπή ενός μεγάλου αριθμού ορεινών χωρικών ενοτήτων σε αξιόλογες ζώνες υποδοχής τουριστών. Η ποιότητα του φυσικού τοπίου, η αυθεντικότητα των τοπικών πληθυσμών και η ποιότητα των προσφερομένων υπηρεσιών επέδρασαν δυναμικά στην ενεργοποίηση της ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες των ορεινών όγκων και κατ' επέκταση στη διαμόρφωση των πρώτων τουριστικών ροών. Η αθλητικο-αναψυχική δραστηριότητα της χιονοδρομίας συνέβαλε στη μεγέθυνση των τουριστικών ροών προς τους ορεινούς όγκους, ενώ οι σταθμοί χειμερινών αθλημάτων συντέλεσαν στην εξάπλωση του ορεινού - χιονοδρομικού τουρισμού (Βαρβαρέσος, 2000).

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες σε διάφορους νομούς της χώρας, οι οποίες εμπίπτουν στις νέες μορφές τουρισμού και συνδέονται με ορεινές περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με ιδιαίτερα στοιχεία χλωρίδας και πανίδας και με ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος. Τέτοιες μορφές περιλαμβάνουν ορεινή πεζοπορία, ορειβασία, ορεινή ποδηλασία, ιππασία και αυτό που έχει ονομαστεί «βοτανικοί περίπατοι». Συχνά εξασκούνται σε

περιόδους που θεωρούνται «νεκρές» τουριστικά, δημιουργώντας ένα νέο ρεύμα και μια νέα κίνηση στις τουριστικές περιοχές.

Ο ορεινός τουρισμός, ο οποίος παρουσιάζει και ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, που εκδηλώνεται σε ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό.

Ο χειμερινός τουρισμός είναι απλά η ονομασία της κατηγορίας εκείνων των μορφών τουρισμού, που έχουν κοινό χαρακτηριστικό ότι αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα, όταν δηλαδή στον τουριστικό προορισμό επικρατεί χειμώνας

Οι μορφές του χειμερινού τουρισμού είναι οι παρακάτω:

▪ Ο χιονοδρομικός τουρισμός.

Ο χιονοδρομικός τουρισμός είναι εκείνη η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας, η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι οι χιονοδρομίες. Συχνά, αλλά όχι σωστά, ο χιονοδρομικός τουρισμός αναφέρεται σαν χειμερινός ή ορεινός τουρισμός. Υπάρχει η εσφαλμένη εντύπωση ή ίσως έχει καλλιεργηθεί ανάλογα και το έδαφος ότι στους τουριστικούς προορισμούς, τα βουνά θα πρέπει να καλύπτονται από χιόνι και να διαθέτουν πίστες για σκι ώστε να συμπεριφερθούν και αυτά σαν χειμερινός ή ορεινός τουρισμός. (Παυλόπουλος, 2001).

▪ Ο τουρισμός παραχείμασης.

Με τον όρο παραχείμαση εννοούμε την παραμονή ατόμων, που προέρχονται από μέρη με χαμηλές θερμοκρασίες τους χειμερινούς μήνες και προβλήματα υγείας που πηγάζουν από αυτές, σε περιοχές που τη συγκεκριμένη περίοδο οι θερμοκρασίες είναι ηπιότερες. Η παραμονή είναι συνήθως μακράς διάρκειας (4 εβδομάδες τουλάχιστον) (Ηγουμενάκης κ.α., 1998).

▪ Ο τουρισμός χειμερινών σπορ

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών στο πλαίσιο της προσπάθειας τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό τους προϊόν και με αυτόν τον τρόπο να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν τους αδρανείς μήνες και να προσελκύσουν διάφορες κατηγορίες τουριστών.

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια συνήθως σε ορεινές περιοχές σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα χαμηλές θερμοκρασίες που πλησιάζουν 0° Κελσίου ή και κάτω από αυτούς, πολύ χιόνι κλπ. Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής του τουρισμού, συνδέονται αποκλειστικά με χειμερινά σπορ και με συναφείς προς αυτά δραστηριότητες, και ουσιαστικά είναι τα άτομα που κάνουν χιονοδρομικό τουρισμό (Σφακιανάκης, 2000).

1.11 Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑΣ

Η χιονοδρομία είναι ένα σπορ με μακραίωνη ιστορία, ιδιαίτερα δημοφιλές σε όλο τον κόσμο. Τα πρώτα χιονοπέδιλα, που ήταν χοντρά, πλατιά και κατασκευασμένα από ξύλο έχουν ανακαλυφθεί στη Σουηδία και τη Φιλανδία, όπου χρησιμοποιήθηκαν πριν 4.000-5.000 χρόνια, ενώ στην περιοχή του Αρκτικού Κύκλου, έχει ανακαλυφθεί εγχάρακτη παράσταση με δυο χιονοδρόμους, που υπολογίζεται ότι χρονολογείται 2.000 χρόνια πριν.

Η χρήση του σκι ως μεταφορικού μέσου είχε παράλληλη ανάπτυξη με τη χρήση του ως ψυχαγωγικού μέσου. Έως τα μέσα του 19^{ου} αιώνα οι υψηλές επιδόσεις στο άθλημα ήταν περιορισμένες, λόγω κυρίως της πρωτόγονης κατασκευής των χιονοπέδλων. Αρχικά τα σκι κατασκευάζονταν από ξύλο καρυδιάς, ενώ αργότερα από λεπτά φύλλα ξύλου ή από πλαστικά υλικά με λείες επιφάνειες, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στους χιονοδρόμους να αναπτύσσουν μεγάλες ταχύτητες.

Το 1924 η χιονοδρομία αναγνωρίστηκε ως ολυμπιακό άθλημα. Παράλληλα, ιδρύθηκε η Διεθνής Ομοσπονδία Σκι (Federation Internationale de Ski, FIS). Το 1925 η ομοσπονδία οργάνωσε το πρώτο παγκόσμιο πρωτάθλημα σκι, στο οποίο συμμετείχαν αποκλειστικά άνδρες, ενώ από το 1931 επετράπη και η συμμετοχή γυναικών στους αγώνες.

Κατά τον 20^ο αιώνα το σκι έγινε γνωστό, όχι μόνο ως άθλημα αλλά και ως ψυχαγωγία, αρχικά στην Ευρώπη και αργότερα στη Βόρεια Αμερική. Τη δεκαετία

του 1930 διαδόθηκε στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία, τη δεκαετία του 1940 στη Χιλή και την Αργεντινή και τη δεκαετία του 1950 στην Ιαπωνία. Μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο διαδόθηκε και σε άλλες χώρες όπως η Ισπανία και η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Αλγερία, κ.α. (Μηνακάκης και Σιγάλα, 2005).

Στην Ελλάδα σαν άθλημα εισάγεται περί τα τέλη της δεκαετίας του 1920 από φοιτητές. Το 1930 ιδρύεται ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος (ΕΟΣ) που αποτέλεσε τον επίσημο φορέα στη χώρα μας για τα αθλήματα ορειβασίας και χιονοδρομίας. Οι πρώτοι αγώνες έγιναν στην Πάρνηθα το 1932, ενώ το 1959 ιδρύθηκε στο Βέρμιο το “Κέντρο Εκπαιδύσεως Χιονοδρόμων” (Χριστοπούλου, 1991). Στα αρχεία του Ελληνικού Ορειβατικού Συλλόγου Βόλου υπάρχουν φωτογραφίες με νέους της εποχής που καθοδηγούμενοι από αυστριακούς (εργαζόμενους στην τότε σημαντική βιομηχανία του Βόλου) δοκίμαζαν την πρωτόγνωρη αίσθηση του να γλιστράς στο χιόνι πάνω σε σανίδια. Σιγά –σιγά το νέο σπορ διαδίδεται σε ολόκληρη τη χώρα, και στην δεκαετία του 1950 εγκαθίσταται η πρώτη εναέρια καρέκλα στο Σέλι με την στήριξη του κράτους. Το 1965 ακολουθεί το Πήλιο με την αρωγή του ΕΟΣ Βόλου. Το 1976 δημιουργείται το ΧΚ (Χιονοδρομικό Κέντρο) Παρνασσού στην Φτερόλακα, και το 1980 στα Κελλάρια. Την δεκαετία του 1980 ακολουθούν τα ΧΚ Καλάβρυτα, Καρπενήσι, Νάουσα και την δεκαετία του 1990 αναπτύσσονται κι άλλα περιφερειακά κέντρα όπως το Καιμάκτσαλαν, Φλώρινας, Φαλακρό, Ελατοχώρι, Βασιλίτσας, Περτουλίου, Πίνδου με αποτέλεσμα σήμερα ο Ελλαδικός χώρος να αριθμεί περί τα 20 ΧΚ (www.snowclub.gr).

1.12 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Σύμφωνα λοιπόν με την ισχύουσα νομοθεσία και το Υπουργείο Ανάπτυξης τα χιονοδρομικά κέντρα είναι εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής, που παρέχουν την δυνατότητα άσκησης στη χιονοδρομία και τις δραστηριότητες του βουνού. Περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις υποδοχής, χιονοδρομικούς αναβατήρες και εγκαταστάσεις διημέρευσης στην ευρύτερη περιοχή των πιστών καθώς και άλλες υποδομές για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών (Βασβατέκης, 2007).

1. Τα χιονοδρομικά κέντρα είναι δυνατό να δημιουργούνται, είτε αυτοτελώς (χιονοδρομικό κέντρο) είτε με δυνατότητα διαμονής (κέντρο χειμερινών αθλημάτων) σε συνδυασμό με ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις.
2. Οι περιοχές, της οποίες δημιουργούνται οι πίστες των χιονοδρομικών κέντρων, πρέπει να ευρίσκονται σε υψόμετρο τουλάχιστον 1500μ από την επιφάνεια της θάλασσας (το κατώτερο σημείο).
3. Προϋπόθεση για την κατά τα ανωτέρω δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου είναι η ύπαρξη της κατάλληλης έκτασης (ιδιοκτησία ή παραχώρηση χρήσης τουλάχιστον για 20 χρόνια).
4. Αναγκαία προϋπόθεση για τη δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου, είναι η λειτουργία στην ευρύτερη περιοχή και συγκεκριμένα σε ακτίνα 30 χιλιομέτρων από την περιοχή του σκι, ξενοδοχειακών καταλυμάτων τουλάχιστον δύο αστέρων, συνολικής δυναμικότητας κλινών μεγαλύτερης ή ίσης με το 10% της ωριαίας δυναμικότητας των αναβατήρων του χιονοδρομικού κέντρου.

1.13 ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑΣ

Ο νομοθέτης και το Υπουργείο Ανάπτυξης, πέρα από τους περιοριστικούς όρους και τις απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιούνται για την χωροθέτηση της ΧΚ, θέτει ως απαραίτητη προϋπόθεση τα εξής:

- Υψόμετρο περιοχής χιονοδρομίας μεγαλύτερο των 1500 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας.
- Ύπαρξη τριών ειδών πιστών τουλάχιστον μιας ανά κατηγορία (5 – 15% κλίσεις για αρχάριους, έως 30% για προχωρημένους και πάνω από 30% για πολύ καλούς χιονοδρόμους)
- Ύπαρξη έκτασης 20 στρεμμάτων τουλάχιστον στη ζώνη αναχώρησης των αναβατήρων κλίσης έως 5% για της σχολές σκι (πλατό αρχαρίων) (Βουτυράκης, 2004).

Λόγω της ιδιαιτερότητας του χώρου του χιονοδρομικού κέντρου και της εποχικής περιόδου, που αναπτύσσεται το άθλημα, είναι αναμενόμενο ότι θα πρέπει να

αντιμετωπίσει δυσμενή καιρικά φαινόμενα, τόσο ο επισκέπτης, όσο και η επιχείρηση η οποία αναλαμβάνει να προσφέρει της υπηρεσίες της, αλλά και οι υπάλληλοί της θα πρέπει να είναι διατεθειμένοι να εργαστούν και να προσφέρουν της υπηρεσίες τους κάτω από αντίξοες καιρικές συνθήκες. Τα κέρδη των χιονοδρομικών, άρα και η βιωσιμότητα τους, εξαρτώνται άμεσα από την προσέλευση του κόσμου, οπότε ως κριτήρια επιλογής χιονοδρομικού κέντρου είναι και οι αξιόπιστες και ασφαλείς παρεχόμενες υπηρεσίες.

1.14 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Για την εύρυθμη λειτουργία ενός χιονοδρομικού κέντρου στην Ευρώπη απαιτούνται συνεχής ζώνες υποστήριξης. Αρχικά η ευρύτερη ενδοχώρα θα πρέπει να περιλαμβάνει πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, δυνατότητες για διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, μικρά, μεσαία ή/και μεγάλα αστικά κέντρα με διάφορες προσφερόμενες υπηρεσίες κοινής ωφέλειας. Η άμεση ενδοχώρα του χιονοδρομικού κέντρου θα πρέπει να περιλαμβάνει οικισμούς υποδοχής και υποστήριξης με καταλύματα και υπηρεσίες, δρόμοι προσπέλασης από τους οικισμούς και τα καταλύματα, διασυνδεδεμένοι χώροι αναψυχής και άθλησης, ενώ το κυρίως χιονοδρομικό κέντρο θα πρέπει να περιλαμβάνει αναβατήρες, πίστες, σαλέ, η μικρή αγορά, διοικητικά κτίρια, χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων και λεωφορείων, χώρους αναψυχής και άθλησης, υποστηριζόμενα από ευρύ φάσμα υπηρεσιών για τους σκιέρ, τους προπονητές, τους αθλητές αλλά και τους επισκέπτες (Βασβατέκης, 2007). Στην Ευρώπη ως πίστες χιονοδρομίας ορίζονται οι περιοχές όπου:

- Λειτουργούν, συνήθως, μεταξύ 15 Νοέμβρη και 15 Απρίλη, κατά βάση τις ημέρες της εβδομάδας, αλλά κατά περιπτώσεις μόνο τα Σαββατοκύριακα.
- Προϋποθέτουν βασικά φυσικό χιόνι, αλλά όταν υπάρχει ανάγκη υποστηρίζονται και με τεχνητό χιόνι
- Περιλαμβάνουν αναβατήρες διαφόρων τύπων, που διευκολύνουν την ανάβαση των σκιέρ από σημεία χαμηλών υψομέτρων σε σημεία υψηλών υψομέτρων, ή γεφυρώνουν χαράδρες και συνδέουν βουνοκορφές μεταξύ της

- Έχουν διάφορα κατά περίπτωση πλάτη, μήκη και κλίσεις, εν πολλοίς προβλεπόμενα από κανονισμούς και προδιαγραφές
- Έχουν σημάσεις και, κατά περίπτωση, νυκτερινό φωτισμό
- Προϋποθέτουν αρχικές εδαφικές διευθετήσεις και συνεπάγονται καθημερινές επιφανειακές προετοιμασίες της χιονισμένης επιφάνειας

1.15 ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ

Το νομοθετικό πλαίσιο για την ίδρυση και λειτουργία Χιονοδρομικών Κέντρων αποτελείται από τις παρακάτω Υπ. Αποφάσεις και Π.Δ.:

- Την Υπ. Απόφαση Τ/6888 ΦΕΚ 959/Β/11-07-2003 "Καθορισμός προδιαγραφών την ίδρυση χιονοδρομικών κέντρων".

Άρθρο 1: Ορισμός χαρακτηριστικών χιονοδρομικού κέντρου

Άρθρο 2: Διαδικασία έγκρισης χιονοδρομικών κέντρων

Άρθρο 3: Επιλογή θέσης χιονοδρομικών κέντρων

Άρθρο 4: Προδιαγραφές εγκαταστάσεων χιονοδρομίας

Άρθρο 5: Προδιαγραφές Ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων και εξοπλισμό

Άρθρο 6: Δικαιολογητικά έγκρισης αρχιτεκτονικής μελέτης

- Την Υπ. Απόφαση Τ/10.004 ΦΕΚ 1339/16-10-2002 "Έγκριση λειτουργίας τουριστικών αναβατήρων και των παραρτημάτων που αφορούν διάσωση επιβατών και λειτουργία χιονοδρομικών κέντρων".
- Την Υπ. Απόφαση Τ/11754 ΦΕΚ 1536/Β/17-10-2003 "Προϋποθέσεις έκδοσης-χορήγησης ειδικού σήματος λειτουργίας σε επιχειρήσεις χιονοδρομικών κέντρων".
- Το Π.Δ. 12 ΦΕΚ 7Α/16-1-2004 "Εγκαταστάσεις με συρματόσχοινα για την μεταφορά προσώπων: εναρμόνιση της οδηγίας 2000/9/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 2ης Μαρτίου 2000 (L106/3-5-2000 της επίσημης Εφημερίδας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων)".

Πίνακας 2.1 Προδιαγραφές εγκαταστάσεων χιονοδρομίας

Α/Α ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ		
1 Ελάχιστη ωριαία παροχή αναβατήρων (άτομα ανά ώρα)	>2	1.000	4.500
2 Διαστρωτικά μηχανήματα ισχύος >150 HP	1	πλέον 1/1.500 άτομα παροχής αναβατήρων	πλέον 1/3.000 άτομα παροχής αναβατήρων
3 Διαστρωτικά μηχανήματα ισχύος >150 HP με καμπίνα για ασθενοφόρο και απεγκλωβισμούς	1	προαιρετικό	υποχρεωτικό
4 Ασθενοφόρο αυτοκίνητο	1	υποχρεωτικό	υποχρεωτικό
5 Συρόμενος αναβατήρας σχολής σκι Baby lift	1	προαιρετικό	υποχρεωτικό
6 Πίστα half pipe	1	προαιρετικό	υποχρεωτικό
7 Πίστα αντοχής	1	προαιρετικό	υποχρεωτικό
8 Εκχιονιστικό μηχάνημα με ανεξάρτητη ηλεκτροδότηση(H/Z) για το σύνολο των εγκαταστάσεων	1	προαιρετικό	υποχρεωτικό
10 Δίκτυο ασύρματης επικοινωνίας	1	υποχρεωτικό	υποχρεωτικό
11 Εξοπλισμός απεγκλωβισμού	Μια σειρά για κάθε εναέριο αναβατήρα	υποχρεωτικό	υποχρεωτικό

Πηγή: ΦΕΚ 959/Β/11-07-2003

Όσον αφορά στην χρηματοδότηση τους διακρίνονται τρεις περιπτώσεις:

1^η Περίπτωση: Ιδιωτική Επένδυση με βάση τον νέο Αναπτυξιακό Νόμο όπου η επένδυση επιδοτείται ως ειδική τουριστική επένδυση.

2^η Περίπτωση: Χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων (είτε από αμιγείς πόρους, είτε με συγχρηματοδότηση από ΚΠΣ).

3^η Περίπτωση: Οι Συμπράξεις Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑ ΔΙΕΘΝΩΣ

2.1 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Χειμερινό τουρισμό καλούμε το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων, όπως χιονοδρομικός, ορεινός, περιπατητικός, ειδικός αθλητικός κ.ο.κ., που ασκούνται κατά τη χειμερινή περίοδο. Τα χειμερινά σπορ, οι χιονοδρομίες (σκι) αποτελούν τη σπουδαιότερη έκφραση του χειμερινού τουρισμού στην Ελλάδα και θεωρούνται η κορωνίδα των χειμερινών δραστηριοτήτων αναψυχής (Χριστοπούλου, 1991).

Στον χιονοδρομικό τουρισμό, αναλύοντας τις αγορές στις δύο βασικές αλπινικές χώρες της Ευρώπης, την Αυστρία και την Ελβετία προκύπτει ότι η αγορά του χιονοδρομικού τουρισμού, παρουσιάζει την τελευταία 10ετία περιστασιακή στασιμότητα (www.oecd.org). Οι Γερμανοί, είναι κατά τεκμήριο οι τουρίστες που κατακλύζουν τα χειμερινά τουριστικά θέρετρα αυτών των δύο χωρών. Δεύτερη κατά σειρά χώρα προέλευσης επισκεπτών χειμερινού τουρισμού θεωρείται η Ολλανδία, οι τουρίστες της οποίας επιλέγουν κυρίως τις Αυστριακές και τις Ελβετικές Άλπεις, και κατόπιν τη Γερμανία και τη Γαλλία. Τη Γαλλία προτιμούν περισσότερο από Αυστρία και Ελβετία οι Άγγλοι, οι Ιταλοί και οι Βέλγοι. Οι Σκανδιναβοί δεν εμφανίζονται στην ευρωπαϊκή χειμερινή τουριστική αγορά, επειδή οι χώρες τους καλύπτουν υπέρ του δέοντος τις ανάγκες τους για σκι. Τέλος οι τουρίστες προερχόμενοι από τις Η.Π.Α., πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, δεν προτιμούν την Ευρώπη για σκι, αλλά την δική τους εγχώρια αγορά (www.oecd.org).

2.2 ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Υπάρχουν έντονες ενδείξεις στην Ευρώπη ότι η χιονοδρομική τουριστική δραστηριότητα τα τελευταία χρόνια, έχει εισέλθει σε στάδιο επιβραδυνόμενης ανάπτυξης. Στην μεγαλύτερη αγορά χειμερινού τουρισμού τη Γερμανία, αλλά και σε άλλες περιοχές αυξάνουν οι ανησυχίες για την περιβαλλοντική υποβάθμιση, που έχει δημιουργήσει η εκτεταμένη ανάπτυξη χιονοδρομικών κέντρων, με αποτέλεσμα την επιβολή πολλών περιοριστικών όρων οι οποίοι ενεργούν ανασταλτικά στην περαιτέρω ανάπτυξη της χιονοδρομίας.

Είναι επίσης εμφανές ότι πολλοί απ' αυτούς που κάνουν διακοπές το χειμώνα σε ορεινές περιοχές σε χιονοδρομικά κέντρα, δεν επιθυμούν πλέον να κάνουν μόνο σκι αλλά αναζητούν και άλλες δραστηριότητες με βάση διαφορετικές υποδομές. Στην Γαλλία, το ποσοστό αυτής της κατηγορίας επί του συνόλου εκτιμάται σε 40%, ενώ η ίδια η χιονοδρομική δραστηριότητα παρουσιάζει στασιμότητα ή μείωση. Έτσι γίνεται σαφές στις ορεινές περιοχές χειμερινών διακοπών πως, εάν θέλουν να διατηρήσουν την συμμετοχή τους στη διεθνή αγορά ως σύνολο, θα πρέπει τον χειμώνα, παράλληλα με τη χιονοδρομία, να αναπτύξουν και πολλές άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού (Siomkos et al, 2006).

Παρατηρείται επίσης και μια άλλη αλλαγή στο κοινό του χιονοδρομισμού. Ελαττώνεται ο αριθμός αυτών που ακολουθούν τα τυπικά προγράμματα διάρκειας μιας εβδομάδας και αυξάνει ο αριθμός αυτών που ακολουθούν 3-ήμερα προγράμματα κατά τα Σαββατοκύριακα ή στο μέσον της εβδομάδας. Ανάλογα έχουν προσαρμοστεί και οι προσφορές των οργανωτών προγραμμάτων. Οι εξελίξεις αυτές θεωρούνται ευνοϊκές για τον χιονοδρομισμό, καθώς έτσι ανοίγονται δυνατότητες για διεύρυνση του χώρου και του χρόνου προσέλκυσης επισκεπτών (Τσιάρτας, 1996).

Ακόμα είναι εμφανές ότι καθ' όλη την διάρκεια της χιονοδρομικής περιόδου η ζήτηση από πλευράς κοινού δεν είναι ισόμετρα κατανεμημένη. Είναι αυξημένη κατά την περίοδο των Χριστουγέννων, των χειμερινών σχολικών διακοπών και του Πάσχα και μειωμένη σε άλλες περιόδους. Κατά τη διάρκεια της άνοιξης, του φθινοπώρου και του καλοκαιριού, οι ορεινές περιοχές είναι αρκετά δημοφιλείς ως περιοχές μικρών διακοπών. Επί του συνόλου του τουριστικού σκοπού ταξιδιών καθ' όλη την διάρκεια

του έτους, 13% των ταξιδιών γίνονται στις ορεινές περιοχές, από τα οποία 6% γίνονται στις ορεινές περιοχές κατά την περίοδο των χιονοδρομιών και 7% γίνονται στις ίδιες περιοχές εκτός περιόδου χιονοδρομιών (Παυλόπουλος, 2001). Τελικά περισσότερες επισκέψεις γίνονται στις ορεινές περιοχές εκτός χειμερινής περιόδου για αναψυχή, ανάπαυση ή αθλητισμό παρά κατά την χειμερινή περίοδο.

Ταυτόχρονα, οι διαχειριστές των χιονοδρομικών εγκαταστάσεων αρχίζουν να διαπιστώνουν πλέον, ότι η εκμετάλλευση καθ' εαυτή είναι οικονομικά οριακή. Τα κέρδη βαίνουν μειούμενα, ενώ οι απαιτούμενες πλέον επενδύσεις εν όψει των κανόνων ασφαλείας, της προστασίας του περιβάλλοντος και εν όψει του ανταγωνισμού είναι πολύ μεγάλες. Οι ορεινές περιοχές θερινών διακοπών έχουν συνειδητοποιήσει, λοιπόν πως εάν θέλουν να διατηρήσουν την σχετική συμμετοχή τους στην μεγάλη θερινή αγορά, θα πρέπει να είναι πολύ προσεκτικές με την ανάπτυξη χιονοδρομικών εγκαταστάσεων, ώστε κατά την διάρκεια του καλοκαιριού να μην εμφανίζεται το ορεινό τοπίο υποβαθμισμένο λόγω διευθετήσεων και εγκαταστάσεων (www.snowclub.gr). Βέβαια η διεκδίκηση μεριδίου θερινών διακοπών, από μέρους των ορεινών περιοχών είναι πολύ δύσκολο να συμβεί στις χώρες τις μεσογείου, όπου οι θερινές διακοπές έχουν συνδυαστεί με τον ήλιο και τη θάλασσα. Η υποβάθμιση του τοπίου όμως είναι κάτι που πρέπει να απασχολεί τους υπευθύνους ανεξαρτήτως κερδών οι άλλων στόχων.

Με τις αλλαγές επίσης στο κλίμα υποστηρίζεται, ότι η αναγκαία σταθερή χιονόπτωση στις χαμηλές και μεσαίες ορεινές ζώνες είναι πλέον αβέβαιη και έτσι έχει εισαχθεί διάσταση ρίσκου για κάθε σχετικό προγραμματισμό αγώνων και εκδηλώσεων. Οι εξελίξεις αυτές, έχουν δημιουργήσει αρνητικό κλίμα για τις επιχειρήσεις χιονοδρομικών εγκαταστάσεων (www.oecd.org).

Ενώ λοιπόν εκτιμάται ότι στην Ευρώπη η χιονοδρομική δραστηριότητα θα συνεχίσει να αυξάνει, παράλληλα διαφαίνεται ότι το προφίλ των χειμερινών διακοπών σε ορεινές περιοχές θα αναδιαμορφωθεί. Στα πλαίσια των αλλαγών αυτών προβλέπεται ότι, ενώ η συμμετοχή στην χιονοδρομική δραστηριότητα ορισμένων κατηγοριών πληθυσμού θα παραμένει σταθερή ή θα μειώνεται, νέες κατηγορίες πληθυσμού θα αρχίσουν να προσελκύονται. Επίσης, ενώ η κίνηση σε ορισμένα χιονοδρομικά κέντρα θα παραμένει σταθερή ή θα μειώνεται, νέα χιονοδρομικά κέντρα σε άλλες περιοχές με βάση νέες αρχές θα ιδρύονται και θα προσελκύουν

κίνηση και συνάμα στις περιοχές των χιονοδρομικών κέντρων επιπλέον της χιονοδρομικής δραστηριότητας θα αναπτύσσονται υποδομές και δραστηριότητες για αθλητισμό, αναψυχή και άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού με στόχο όλη την διάρκεια του έτους.

Με βάση τα παραπάνω, διαφαίνεται η ανάγκη ανάπτυξης τουριστικής και υποστηρικτικής υποδομής στις ορεινές περιοχές, για χρήση όλες τις εποχές του έτους για την ανάπτυξη των περιοχών και των ήδη υπαρχόντων δραστηριοτήτων τους.

2.3 ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Αναμφισβήτητα για τον σχεδιασμό του νέου χιονοδρομικού κέντρου η εμπειρία και η γνώση από την κατασκευή και τη λειτουργία των Ευρωπαϊκών Χιονοδρομικών Κέντρων είναι σημαντική και απαραίτητη. Στόχος είναι το νέο αναπτυξιακό εγχείρημα να είναι ανταγωνιστικό με βάση τα διεθνή πρότυπα και δεδομένα.

Στην Ευρώπη η Ελβετία, η Γαλλία και η Αυστρία συγκεντρώνονται οι απανταχού λάτρεις του χιονιού. Η φιλοσοφία σε αυτές τις χώρες είναι πολύ μακριά από την πρόχειρη ελληνική πραγματικότητα των χιονοδρομικών κέντρων. Τα χιονοδρομικά κέντρα έχουν τις πλέον άρτιες και σύγχρονες εγκαταστάσεις τόσο σε επίπεδο πιστών-εξοπλισμού όσο και σε επίπεδο ποιότητας τουριστικών παροχών. Ολόκληρα χωριά-κωμοπόλεις αποτελούν μέρος του χιονοδρομικού κέντρου. Μπορεί κανείς να απολαύσει υπέροχα τοπικά προϊόντα, γκουρμέ εστιατόρια, να ψωνίσει σε πολυτελής μπουτίκ, να διασκεδάσει στην όπερα. Οι λάτρεις της πεζοπορίας θα αποζιωμιωθούν από την εντυπωσιακή θέα ενώ υπάρχουν πολλές δραστηριότητες για παιδιά. Πολύ σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η υπογραφή της συνθήκης των Άλπεων, που έδωσε τεράστια ώθηση στην τουριστική ανάπτυξη των περιοχών αυτών και ταυτόχρονα σεβασμό στο περιβάλλον.

Η Ιταλία και η Βουλγαρία αποτελούν πιο οικονομικούς προορισμούς και θα μπορούσαν κάποια από τα χιονοδρομικά τους κέντρα λόγω του χαμηλότερου προϋπολογισμού (για την κατασκευή και λειτουργία τους) να αποτελέσουν πρότυπα για το σχεδιασμό του εν λόγω χιονοδρομικού κέντρου στον Κλεινοβό.

2.3.1 Ελβετία

2.3.1.1. Χιονοδρομικό κέντρο Σεν Μόριτζ

Το διάσημο ελβετικό θέρετρο που αποπνέει κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα σε παραμυθένιο αλπικό τοπίο, φιλοξενεί εδώ και 150 χρόνια την αφρόκρεμα του διεθνούς τζετ σετ και συνδυάζει το σκι με τις κοσμικές εκδηλώσεις. Η μικρή πολιτεία είναι χτισμένη σε μοντέρνο στυλ και έχει θέα σε μια πανέμορφη λίμνη. Το χιονοδρομικό κέντρο έχει φιλοξενήσει δύο φορές Χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες και είναι ιδανικό για σκιέρ κάθε επιπέδου. Υπάρχουν πολύ καλές σχολές σκι για αρχάριους και παιδιά, καθώς και εύκολες πίστες μακριά από τις πολυσύχναστες. Οι έμπειροι σκιέρ θα δοκιμάσουν το σκι-σαφάρι, ενώ οι εξπέρ του είδους έχουν την ευκαιρία να αθληθούν σε 36 μαύρες πίστες. Υπάρχουν επίσης πολύ καλές σχολές snowboard και καταπληκτικές πίστες με φυσικό τερέν για άλματα. Ξεχωριστή εμπειρία αποτελεί η πεζοπορία στο Μονοπάτι των Φιλοσόφων που έχει εντυπωσιακή θέα στις χιονισμένες βουνοκορφές. Επίσης η διαδρομή με το τρένο Glacier Express (www.ethnos.gr).

Εικόνα 2.1: Άποψη από το Χ.Κ. του Σεν Μοριτζ

Πηγή: <http://taxidiotikoiproorismoi.blogspot.com>, www.jancisrobinson.com

Ο βασικός λόγος που έκανε το Σεν Μόριτζ παγκοσμίως γνωστό είναι ότι αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα ski resorts του κόσμου. Εκτείνεται σε 350 χιλιόμετρα (σε υψόμετρο μέχρι 3.303μ) και φιλοξενεί την παλαιότερη σχολή σκι στον κόσμο (www.ariafm.gr)

Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι στην περιοχή προσφέρονται πολλές εναλλακτικές ασχολίες και δραστηριότητες πέρα της χιονοδρομίας, καθιστώντας το Σεν Μοριτζ κέντρο προσέλκυσης κάθε ηλικίας, με διαφορετικά ενδιαφέροντα.

2.3.1.2. Χιονοδρομικό κέντρο Γκστάαντ

Το Γκστάαντ είναι ένα πρότυπο ελβετικό χωριό με παραδοσιακά σαλέ που δημιουργούν μια ονειρική ατμόσφαιρα. Οι πίστες του σκι είναι κατάλληλες για όλους και στο βουνό υπάρχουν εστιατόρια ιδανικά για σύντομα μεσημεριανά διαλείμματα. Εκτός από τους κοσμικούς και τους φανατικούς σκιέρ, το Γκστάαντ συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των φίλων του snowboard, μιας και θεωρείται η καλύτερη περιοχή της Ελβετίας για το συγκεκριμένο άθλημα. Όσο για τα ξενοδοχεία συγκαταλέγονται ανάμεσα στα πολυτελέστερα και ακριβότερα του κόσμου και φιλοξενούν συχνά διασημότητες από τον χώρο του κινηματογράφου και της σόουμπιζ.

Στην περιοχή υπάρχουν ιστορικές εκκλησίες, ενδιαφέρουσες γκαλερί, μουσεία και παλιά επισκέψιμα αγροτόσπιτα. Υπάρχει η δυνατότητα να ακολουθήσει όποιος ενδιαφέρεται κάποια από τις θεματικές διαδρομές που καλύπτουν διαφορετικά ενδιαφέροντα: από τους δρόμους του τυριού στο Eggli μέχρι το μονοπάτι της ιστορίας στο Schonried – Saamenmoser (www.ethnos.gr).

Εικόνα 2.2: Άποψη από το Χ.Κ. του Γκστάαντ

Πηγή: www.skico.gr, www.wayfaring.info

2.3.1.2. Χιονοδρομικό κέντρο Ζερμάτ

Είναι περιτριγυρισμένο από τα πιο ψηλά βουνά της Ευρώπης και οι κάτοικοι του Ζερμάτ έχουν έντονη περιβαλλοντική συνείδηση, γι' αυτό και απαγορεύεται η χρήση των αυτοκινήτων. Το χιονοδρομικό κέντρο είναι από τα πιο σύγχρονα που μπορούν να βρουν οι φανατικοί του σκι, ενώ στις εκτός σκι δραστηριότητες περιλαμβάνονται αναρρίχηση σε παγετώνες και ορειβασία. Οι πίστες είναι ιδανικές για προχωρημένους σκιέρ και προσφέρουν επιπλέον απόλαυση, καθώς διασχίζουν πανέμορφα τοπία. Οι

απαιτητικοί σκιέρ θα δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους στη δυσκολότερη ευρωπαϊκή πίστα, την Trifti (www.ethnos.gr).

Εικόνα 2.3: Άποψη από το Χ.Κ. του Ζερμάτ

Πηγή: www.telegraph.co.uk, <http://kirstyskiblog.wordpress.com>

2.3.2 Γαλλία

2.3.2.1 Χιονοδρομικό κέντρο Σαμονί

Κάτω από τη σκιά του μεγαλόπρεπου Μον Μπλαν, βρίσκεται το Σαμονί. Αυτή η πόλη που στέκεται αναποφάσιστη ανάμεσα στη Γαλλία, την Ελβετία και την Ιταλία, φιλοξένησε το 1924 τους πρώτους Χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες και από τότε παραμένει πρώτη στις προτιμήσεις των φίλων του σπορ, προσφέροντας εκτός από άρτιες χιονοδρομικές εγκαταστάσεις που συνδέουν 5 διαφορετικές περιοχές σκι, ποικιλία δραστηριοτήτων για όλα τα γούστα.

Εικόνα 2.4: Άποψη από το Χ.Κ. του Σαμονί

Πηγή: www.gettravel.gr

Κορυφαίες εμπειρίες θεωρούνται η βόλτα με το ψηλότερο τελεφερίκ της Ευρώπης, η περιήγηση με το πανοραμικό τρένο για το Mer de Glace και η πτήση με ελικόπτερο γύρω από το Mont Blanc. Προσφέρονται βέβαια και πιο ήπιες δραστηριότητες όπως ένας ήρεμος περίπατος σε παρθένα αλπικά τοπία ακολουθώντας κάποιο από τα σηματοδοτημένα μονοπάτια αλλά και βόλτες με την παραδοσιακή άμαξα.

2.3.2.2 Χιονοδρομικό κέντρο Κουρσεβέλ

Στρατηγικά τοποθετημένη στο κέντρο της περιοχής Trois Vallees, στα σύνορα των γαλλικών με τις ελβετικές Άλπεις, η Κουρσεβέλ είναι μια από τις βασιλίτσες του χιονιού των Άλπεων. Το διάσημο χιονοδρομικό έχει κλείσει ήδη τα 60 χρόνια λειτουργίας και βελτιώνει συνεχώς τις υπηρεσίες του προσφέροντας στους σκιέρ ένα πεδίο δράσης 600 χιλιομέτρων που καλύπτουν όλα τα επίπεδα.

Τα πολυτελή ξενοδοχεία συνδυάζουν το άψογο σέρβις με τη σπιτική φιλοξενία ενός σαλέ και στα εστιατόρια οι παραδοσιακές γεύσεις της Σαβοΐας συνυπάρχουν με τις δημιουργικές ανησυχίες της σύγχρονης μαγειρικής. Ωστόσο, το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της Κουρσεβέλ απέναντι σε άλλα χιονοδρομικά είναι η άμεση πρόσβαση στις πίστες. Από τη στιγμή που κάποιος θα ανεβεί εκεί δεν χρειάζεται να αποχωριστεί ποτέ τα σκι του, ούτε έχει ανάγκη από μεταφορικό μέσο για να ανέβει στις χιονισμένες πλαγιές (www.sicko.gr).

Εικόνα 2.5: Άποψη από το Χ.Κ. του Κουρσεβέλ

Πηγή: www.tripadvisor.com.gr, www.ethnos.gr

Η Κουρσεβέλ είναι το πιο φιλικό προς τον σκιέρ θέρετρο, με περισσότερες από 100 πίστες και πολύ μεγάλο ποσοστό ηλιοφάνειας που αυξάνεται όσο μπαίνει η άνοιξη (η σεζόν διαρκεί από αρχές Δεκεμβρίου μέχρι τέλη Απριλίου με σταθερή ποσότητα και ποιότητα χιονιού. Επίσης, υπάρχουν δεκατρία σηματοδοτημένα μονοπάτια περιμένουν τους λάτρεις του snow trekking,

2.3.3 Αυστρία

2.3.3.1. Χιονοδρομικό κέντρο Κιτζμπίχελ

Σ αυτή την εντυπωσιακή πόλη, τα δείγματα αρχιτεκτονικής του 14ου αιώνα και τα υπερσύγχρονα κτίρια συνυπάρχουν σ' έναν πρωτότυπο και μοναδικό συνδυασμό. Αν προσθέτουν και τις υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις του χιονοδρομικού κέντρου προκύπτει ένας πολυδιάστατος προορισμός που αφήνει ικανοποιημένο και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη. Οι σκιέρ κάθε επιπέδου απολαμβάνουν έναν επίγειο παράδεισο συνολικού μήκους 165 χιλιομέτρων. Οι φυσιολάτρες απολαμβάνουν την επίσκεψη στο γειτονικό πάρκο άγριων ζώων του Aurach και οι νεανικές παρέες διασκεδάζουν στο παγοδρόμιο στη λίμνη Schwarse. Ιδανικό για οικογένειες με μικρά παιδιά είναι το Tube Slide με την παιδική χαρά Trattalmmulde (www.sicko.gr).

Εικόνα 2.6: Άποψη από το Χ.Κ. του Κιτζμπίχελ

Πηγή: www.myslopes.com

2.3.3.2. Χιονοδρομικό κέντρο Σαν Αντόν

Μπορεί να μην είναι το πιο διάσημο χιονοδρομικό των Άλπεων, αλλά είναι το μέρος όπου βρίσκονται οι πιο φημισμένες σχολές σκι, ενώ οι πίστες για τους αρχάριους είναι ιδανικές για να αποκτήσει κανείς την απαραίτητη αυτοπεποίθηση.

Χτισμένο σ' ένα αυθεντικό τυρολέζικο τοπίο, το Σαν Αντόν ξεφεύγει από την κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα των σύγχρονων χιονοδρομικών κέντρων και συγκεντρώνει τις προτιμήσεις των φανατικών και έμπειρων σκιέρ.

Το Σαν Αντόν είναι ιδανικός προορισμός για επισκέπτες όλων των ηλικιών. Συνδυάζει επισκέψεις στο Ινσμπρουκ αλλά και στα πανέμορφα χωριά της κοιλάδας Μονταφόν, τα οποία παρά την έντονη τουριστική ανάπτυξη διατηρούν ζωντανές τις παραδόσεις της αγροτικής ζωής είναι αντιπροσωπευτικά παραδείγματα για το πώς «δενει» αρμονικά το σύγχρονο με το παραδοσιακό. Τους μήνες Φεβρουάριο και Μάρτιο πραγματοποιούνται στο Σαν Αντόν αγώνες χειμερινών σπορ καθώς επίσης και ενδιαφέρουσες εκδηλώσεις γύρω από το δημοφιλέστερο άθλημα του χειμώνα (www.skico.gr).

Εικόνα 2.7: Άποψη από το Χ.Κ. του Σαν Αντόν

Πηγή: www.ultimate-ski.com

2.3.4 Ιταλία

2.3.4.1 Χιονοδρομικό κέντρο Βαλ ντι Φιέμε

Η περιοχή Βαλ ντι Φιέμε είναι γνωστή στους φανατικούς του αθλήματος γιατί συνδυάζει την εξερεύνηση των χιονισμένων πλαγιών με μια ποικιλία ορεινών δραστηριοτήτων όπως περπάτημα και ποδηλασία σε πανέμορφα μονοπάτια. Το χωριό βρίσκεται σε υψόμετρο 1.000 μέτρων, ενώ το υψηλότερο σημείο της περιοχής αγγίζει τα 2.500 μέτρα. Οι πίστες εκτείνονται σε μια απόσταση 150 χιλιομέτρων. Υπάρχουν επίσης και αρκετές διαδρομές για cross-country σκι (www.ethnos.gr).

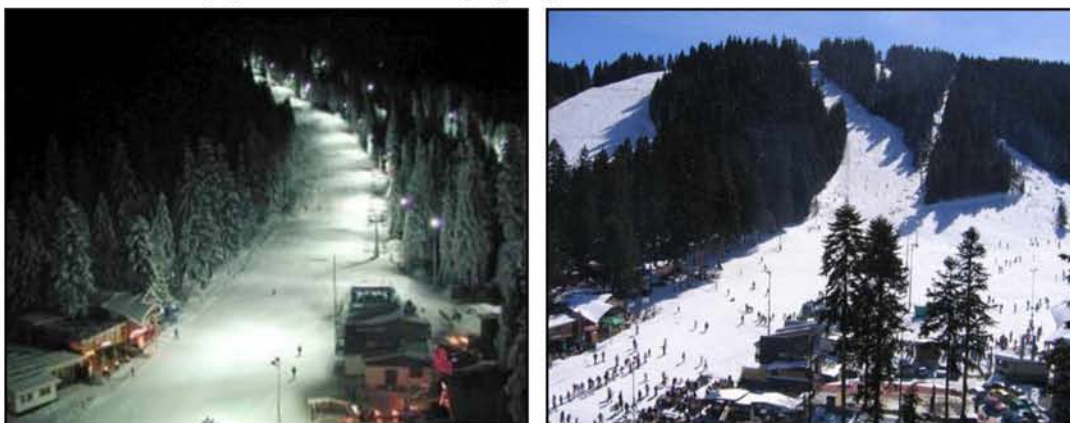
Εικόνα 2.8: Άποψη από το Χ.Κ. Βαλ ντι Φιέμε

Πηγή: www.ethnos.gr

2.3.5 Βουλγαρία

2.3.5.1. Χιονοδρομικό κέντρο Μπόροβets

Μια μικρή πολιτεία χτισμένη ανάμεσα σε αιωνόβια έλατα στις βόρειες πλαγιές της οροσειράς Ρίλα φιλοξενεί το πιο δημοφιλές χειμερινό θέρετρο της Βουλγαρίας. Το χιονοδρομικό κέντρο δημιουργήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και έγινε γρήγορα το αγαπημένο των ντόπιων, καθώς απέχει μόλις 70 χιλιόμετρα από τη Σόφια. Το Μπόροβets δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τα χιονοδρομικά της Δυτικής Ευρώπης (www.skifun.gr)

Εικόνα 2.9: Άποψη από το Χ.Κ. Μπόροβets

Πηγή: www.contact-travel.gr, www.explosivo.gr

2.3.5.2. Χιονοδρομικό κέντρο Μπάνσκο

Χτισμένο σε υψόμετρο 925 μ. το Μπάνσκο είναι μια μικρή πολιτεία με καλοδιατηρημένα κτίρια παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Το χιονοδρομικό κέντρο, που λειτουργεί 12 χρόνια, είναι φημισμένο για την ποιότητα και τη διάρκεια του χιονιού που σκεπάζει τις πλαγιές από τον Δεκέμβριο μέχρι τον Απρίλιο. Βρίσκεται στη νοτιοδυτική Βουλγαρία, στους λόφους ενός από τα ομορφότερα βουλγαρικά βουνά - το Πίριν. Το θέρετρο αποτελεί έναν αγαπημένο τόπο προορισμού επισκεπτών από την Βουλγαρία αλλά και το εξωτερικό. Προσφέροντας ποικίλες ευκαιρίες αναψυχής και ψυχαγωγίας, το Μπάνσκο είναι ελκυστικό κάθε εποχή. Για τους σκοπούς του θερινού τουρισμού μέσα στο Εθνικό Πάρκο Πίριν αναπτύχθηκαν 13 κύριες και 17 εναλλακτικές διαδρομές. Η αναρρίχηση σε βράχο επιτρέπεται σε έξι θέσεις. Στην κρυφή του βουνού, οκτώ καταλύματα και πέντε καταφύγια υποδέχονται τους τουρίστες το καλοκαίρι (www.ethnos.gr). Το Μπάνσκο αποτελεί τον ευρωπαϊκό προορισμό για τους Έλληνες.

Εικόνα 2.10: Άποψη από το Χ.Κ. Μπάνσκο

Πηγή: www.ski.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η χιονοδρομία πρωτοεμφανίζεται στην Ελλάδα ανάμεσα στα έτη 1928 και 1930 μεταφερόμενη από το εξωτερικό από φοιτητές. Το 1930 ιδρύεται ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος (ΕΟΣ), που από τον πρώτο χρόνο περιέλαβε έντεκα αθλητικά σωματεία από τις πιο σημαντικές πόλεις της χώρας και αποτέλεσε τον επίσημο φορέα στην χώρα μας για τα αθλήματα Ορειβασίας και Χιονοδρομίας. Το 1932 οργάνωσε τους πρώτους πανελλήνιους αγώνες στην Πάρνηθα και από το 1936 συμμετέχει ανελλιπώς στις χειμερινές Ολυμπιάδες εκπροσωπώντας τη χώρα μας. Ο ΕΟΣ το 1977 μετονομάζεται σε Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Χιονοδρομίας (ΕΟΟΣ) και το 1983 διαχωρίζεται σε δύο ανεξάρτητες αθλητικές ομοσπονδίες, την Ελληνική Ομοσπονδία Χιονοδρομίας (ΕΟΧ) και την Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων (ΕΟΟΣ). (www.snowclub.gr).

Ο ΕΟΧ σήμερα περιλαμβάνει 73 αθλητικά σωματεία και ασχολείται συστηματικά με τα εξής 4 αγωνίσματα: αλπικά αγωνίσματα, δρόμους αντοχής, διάθλο, χιονοσανίδα-snowboard

3.2 ΤΑ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στην Ελλάδα λειτουργούν 20 χιονοδρομικά κέντρα:

1. Χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού στο Νομό Βοιωτίας.
2. Χιονοδρομικό κέντρο Γεροντόβραχος Παρνασσού στο Νομό Φωκίδος.
3. Χιονοδρομικό κέντρο Χελμού στα Καλάβρυτα στο Νομό Αχαΐας.

4. Χιονοδρομικό κέντρο Σελίου στο Βέρμιο στο Νομό Ημαθίας.
5. Χιονοδρομικό κέντρο "3-5 Πηγάδια" στο Βέρμιο στο Νομό Πέλλας.
6. Χιονοδρομικό κέντρο "Χρυσό Ελάφι" στο Νομό Ημαθίας.
7. Εθνικό χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας στο Νομό Γρεβενών.
8. Χιονοδρομικό κέντρο Καρπενήσι στο Νομό Ευρυτανίας.
9. Χιονοδρομικό κέντρο Βόρα (Καϊμακτσαλάν) στο Νομό Πέλλας.
10. Χιονοδρομικό κέντρο Λαϊλιά στο Νομό Σερρών.
11. Χιονοδρομικό κέντρο Πισοδερίου στο Νομό Φλώρινας.
12. Χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρό στο Νομό Δράμας.
13. Χιονοδρομικό κέντρο Μαινάλου στο Νομό Αρκαδίας.
14. Χιονοδρομικό κέντρο Περτούλι στο Νομό Τρικάλων.
15. Χιονοδρομικό κέντρο Ελατοχώρι στο Νομό Πιερίας.
16. Χιονοδρομικό κέντρο Ολύμπου στον Νομό Λάρισας.
17. Τα χιονοδρομικά κέντρα Μετσόβου, "Καρακόλι", "Προφήτης Ηλίας",
"Ανήλιου" στο Νομό Ιωαννίνων.
18. Χιονοδρομικό κέντρο Βίτσι στο Νομό Καστοριάς.
19. Χιονοδρομικό κέντρο Παγγαίου στο Νομό Καβάλας.
20. Χιονοδρομικό κέντρο Πηλίου στο Βόλο στο Νομό Μαγνησίας.

Στην Ελλάδα τα χιονοδρομικά κέντρα διαχωρίζονται από την ΓΓΑ (Γενική Γραμματεία Αθλητισμού) σε "εθνικού" και "τοπικού" χαρακτήρα. Τα "εθνικού" χαρακτήρα χιονοδρομικά κέντρα ανέρχονται σε 14 και τα "τοπικού χαρακτήρα" σε 6, αν και η κατηγοριοποίηση φαίνεται πως δεν έχει μονοσήμαντη σχέση με την δυναμικότητα και την κίνηση των χιονοδρομικών κέντρων. Συνολικά το προφίλ των 20 χιονοδρομικών κέντρων παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί (Βασβατέκης, 2007).

Πίνακας 3.1: Προφίλ χιονοδρομικών κέντρων

	Παρνασσός Ν. Βοιωτίας	Γεροντόβραχος Παρνασσού Ν. Φωκίδας	Καλάβρυτα Ν. Αχαΐας	Σέλι Ν. Ημαθίας	3-5 Πηγάδια. Ν. Ημαθίας
Πίστες	22 πίστες & 2 αντοχής	3	13	15	10
Μήκος πιστών	9,5 & 4,5 χλ.μ αντίστοιχα	1500μ.	1360μ.	750μ.	2700μ.
Αναβατήρες	13	2	7	7	5
Δυναμικότητα αναβατήρων	1400 άτομα /ώρα	1000 άτομα/ώρα	5.500 άτομα/ώρα	5.500 άτομα/ώρα	3.500 άτομα/ώρα
Υψόμετρο βάσης κορυφής	1640 – 2230μ	1650 – 2240μ.	1700 - 2340	1500 -	1430 – 2005μ.
Σαλέ φαγητού	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
Σαλέ ύπνου	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΑΙ
Ξενοδοχειακή ή μονάδα	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΑΙ
Τεχνητό χιόνι	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
Επίπεδο εγκαταστάσεων	Πολύ καλό		Πολύ Καλό	Καλό	Πολύ καλό
Πρόσβαση σε οδικό δίκτυο	Πολύ καλή	Καλή		Κοντά στη Θεσ/νικη	Καλή
Προέλευση χρηστών	Υπερτοπική	Υπερτοπική	Υπερτοπική	Υπερτοπική	Υπερτοπική
Τάση κίνησης	Ανοδική	Ανοδική	Ανοδική	Πτωτική	Ανοδική
Φορέας λειτουργίας	Εταιρία Τουριστικής Ανάπτυξης ΑΕ	Αθηναϊκός Σύλλογος Φίλων του Σκι	Δημοτική Επιχείρηση Καλαβρύτων	Γ.Γ.Α.	Δημοτική επιχείρηση τουριστικής ανάπτυξης Βερμίου

	Φαλακρό Ν. Δράμας	Μαίναλο Ν. Αρκαδίας	Περτούλι Ν. Τρικάλων	Ελατοχώρι Ν. Πιερίας	Όλυμπος Ν. Λαρίσης	Καρακόλι- Μέτσοβο Ν.Ιωαννίνων
<i>Πίστες</i>	20	8	4	4	2	2
<i>Μήκος πιστών</i>	3χλμ & 5χλμ	1570μ.	1800μ.	7000μ.	1141μ.	2000μ.
<i>Αναβατήρες</i>	9	4	3	2	2	1
<i>Δυναμικότητα αναβατήρων</i>	5.000 άτομα/ ώρα	1.500 άτομα/ώρα	1.500 άτομα/ώρα	1.500 άτομα/ώρα	1000 άτομα/ώρα	500 άτομα/ώρα
<i>Υψόμετρο βάσης- κορυφής</i>	1720 -	1500 - 1860	1170 – 1340μ.	1440 - 1700	1900 – 2450μ.	1340 – 1520μ.
<i>Σαλέ φαγητού</i>	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ		ΝΑΙ
<i>Σαλέ ύπνου</i>	ΝΑΙ	ΝΑΙ				ΝΑΙ
<i>Ξενοδοχειακή μονάδα</i>			ΟΧΙ	ΟΧΙ		
<i>Τεχνητό χιόνι</i>	ΟΧΙ		ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
<i>Επίπεδο εγκαταστάσεων</i>	Πολύ καλό	Καλό	Καλό	Καλό	Μέτριο ως κακό	Καλό
<i>Πρόσβαση σε οδικό δίκτυο</i>	Καλή		Καλή	Καλή	Δρόμος υπό κατασκευή	Κοντά στο Μέτσοβο
<i>Προέλευση χρηστών</i>	Υπερτοπική	Τοπική	Υπερτοπικ ή	Υπερτοπικ ή	Τοπική	Τοπική
<i>Τάση κίνησης</i>	Αμετάβλητη	Πτωτική	Αμετάβλητ η	Ανοδική	Αμετάβλητη	Πτωτική
<i>Φορέας λειτουργίας</i>		ΚΛΑΟΥΔΑΤΟ S			Ένοπλες Δυνάμεις	Ίδρυμα Τοσίτσα
	Πολιτισίες - Μέτσοβο Ν. Ιωαννίνων	Ζυγός Μέτσοβο Ν.Ιωαννίνων	Βίτσι Ν. Καστοριάς	Καϊμακτο αλάν Ν.Πέλλας	Παγγαίο Ν. Καβάλας	Πήλιο Ν. Μαγνησίας
<i>Πίστες</i>	5	2 & 1 αντοχής	5	14	2	3 & 3 αντοχής
<i>Μήκος πιστών</i>	1100μ	10000μ.	6000μ.	12770μ.	800μ	12000μ.
<i>Αναβατήρες</i>	2	1	3	4	1	4
<i>Δυναμικότητα αναβατήρων</i>	1500 άτομα/ώρα	1.000 άτομα/ώρα	500 άτομα/ώρα	3551 άτομα/ώρα	500 άτομα/ώρα	2500 άτομα /ώρα
<i>Υψόμετρο βάσης κορυφής</i>	1360 – 1620μ.	1680 – 1850μ.	1630 – 1810μ.	1900 – 2524μ.		1170 - 1471
<i>Σαλέ φαγητού</i>	ΝΑΙ		ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
<i>Σαλέ ύπνου</i>			ΝΑΙ	ΝΑΙ		ΝΑΙ
<i>Ξενοδοχειακή μονάδα</i>				ΟΧΙ		
<i>Τεχνητό χιόνι</i>	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΟΧΙ
<i>Επίπεδο εγκαταστάσεων</i>			Καλό	Πολύ καλό	Μέτριο	Μέτριο ως Καλό
<i>Πρόσβαση σε οδικό δίκτυο</i>	Κοντά στο Μέτσοβο		Μακριά από τον κύριο οδικό άξονα	Καλή	Κακή	Καλή
<i>Προέλευση</i>	Τοπική	Τοπική	Τοπική	Υπερτοπικ	Τοπική	Τοπική

<i>χρηστών</i>				ή		
<i>Τάση κίνησης</i>	Πτωτική	Πτωτική	Πτωτική	Ανοδική	Πτωτική	Πτωτική
<i>Φορέας λειτουργίας</i>	Αναπτυξιακή Εταιρεία Μετσόβου	Αναπτυξιακή Εταιρεία Μετσόβου	ΣΧΟ Καστοριάς	ΕΥΡΩΑΠ	ΣΧΟ Καβάλας	Αναπτυξιακή Εταιρεία Μαγνησίας

	Χρυσό Ελάφι Ν. Ημαθίας	Βασιλίτσα Ν. Γρεβενών	Καρπενήσι Ν. Ευρυτανίας	Λαϊλιάς Ν. Σερρών	Πισοδέρι Ν. Φλώρινας
<i>Πίστες</i>	5	16	11	3	10
<i>Μήκος πιστών</i>	3500μ.	2550μ.	8380μ.	1100μ.	15000μ.
<i>Αναβατήρες</i>	2	6	6	3	5
<i>Δυναμικότητα αναβατήρων</i>	1000 άτομα/ώρα	5.500 άτομα/ώρα	5.500 άτομα /ώρα	1000 άτομα/ώρα	1500 άτομα/ώρα
<i>Υψόμετρο βάσης κορυφής</i>	1540 - 1700	1750 – 2249μ.	1840 - 2200	1500 - 1847	1650 – 2000μ.
<i>Σαλέ φαγητού</i>	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
<i>Σαλέ ύπνου</i>	ΝΑΙ		ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
<i>Ξενοδοχειακή μονάδα</i>	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ		ΝΑΙ
<i>Τεχνητό χιόνι</i>	ΟΧΙ	ΟΧΙ		ΟΧΙ	ΝΑΙ
<i>Επίπεδο εγκαταστάσεων</i>	Καλό	Καλό	Πολύ καλό	Καλό	Πολύ καλό
<i>Πρόσβαση σε οδικό δίκτυο</i>	Καλή	Εγνατία Οδός		Καλή	Καλή
<i>Προέλευση χρηστών</i>	Τοπική	Υπερτοπική	Υπερτοπική	Τοπική	Υπερτοπική ή
<i>Τάση κίνησης</i>	Πτωτική	Αμετάβλητη	Ανοδική	Ανοδική	Ανοδική
<i>Φορέας λειτουργίας</i>	Ιδιωτικός	Γ.Γ.Α.	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ Α.Ε.	Ε.Ο.Σ.	Ιδιωτικός

Πηγές: Γ.Γ.Α. – ΕΟΤ – ΕΟΧ

3.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα χιονοδρομικά κέντρα που παρουσιάζονται παρακάτω είναι αυτά με την, μεγαλύτερη επισκεψιμότητα στην Ελλάδα και καθρεφτίζουν την εικόνα της σύγχρονης ελληνικής χιονοδρομίας.

Το μοντέλο διοικητικής λειτουργίας τους (άλλα δημόσια και άλλα ιδιωτικά), οι πολιτικές διαστάσεις (που αφορούν χρηματοδοτήσεις και διατάγματα-νομοθετικές

ρυθμίσεις για τη χωροθέτηση τους), τα τεχνικά χαρακτηριστικά εγκατάστασης του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού (λίφτ, εναέριοι αναβατήρες), οι προδιαγραφές κατασκευής των πιστών, των χώρων στάθμευσης και των σαλέ, μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο οδηγό για την υιοθέτηση των σωστών στοιχείων και την αποφυγή λαθών όπως αποδείχθηκε στην πάροδο των χρόνων λειτουργίας των πιο πετυχημένων εν Ελλάδι χιονοδρομικών κέντρων.

Τα σημαντικότερα χιονοδρομικά κέντρα είναι τα εξής (Μηνακάκης και Σιγάλα, 2005):

3.3.1 Χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού

Ο Παρνασσός είναι από τα ομορφότερα βουνά της Ελλάδας, κατάφυτο από Κεφαλονήτικα έλατα με πυκνή βλάστηση και σπάνια φυσική ομορφιά που γοητεύει τον επισκέπτη όλο το χρόνο. Στο βουνό αυτό λειτουργεί από Δεκέμβριο έως αρχές Μαΐου, σε υψόμετρο 1.600-2.250 μέτρα, στις τοποθεσίες Κελάρια και Φτερόλακκα, το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, το μεγαλύτερο και αρτιότερα οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας μας.

Η κατασκευή του Κέντρου ξεκίνησε το 1975 και ολοκληρώθηκε το 1976, οπότε και άρχισαν να λειτουργούν οι εγκαταστάσεις της Φτερόλακκας. Το 1981 ολοκληρώθηκε η κατασκευή των εγκαταστάσεων και στα Κελάρια, ενώ το 1987-1988 μπήκε σε λειτουργία ο «Ερμής», ο συνδετικός αναβατήρας μεταξύ της Φτερόλακκας και των Κελαριών. Το 1993 προστέθηκε ο πρώτος εναέριος τετραθέσιος αναβατήρας αποσυμπλεκόμενης τεχνολογίας στην Ελλάδα, ο σύγχρονος «Ηρακλής», στη θέση Κελάρια 1950.

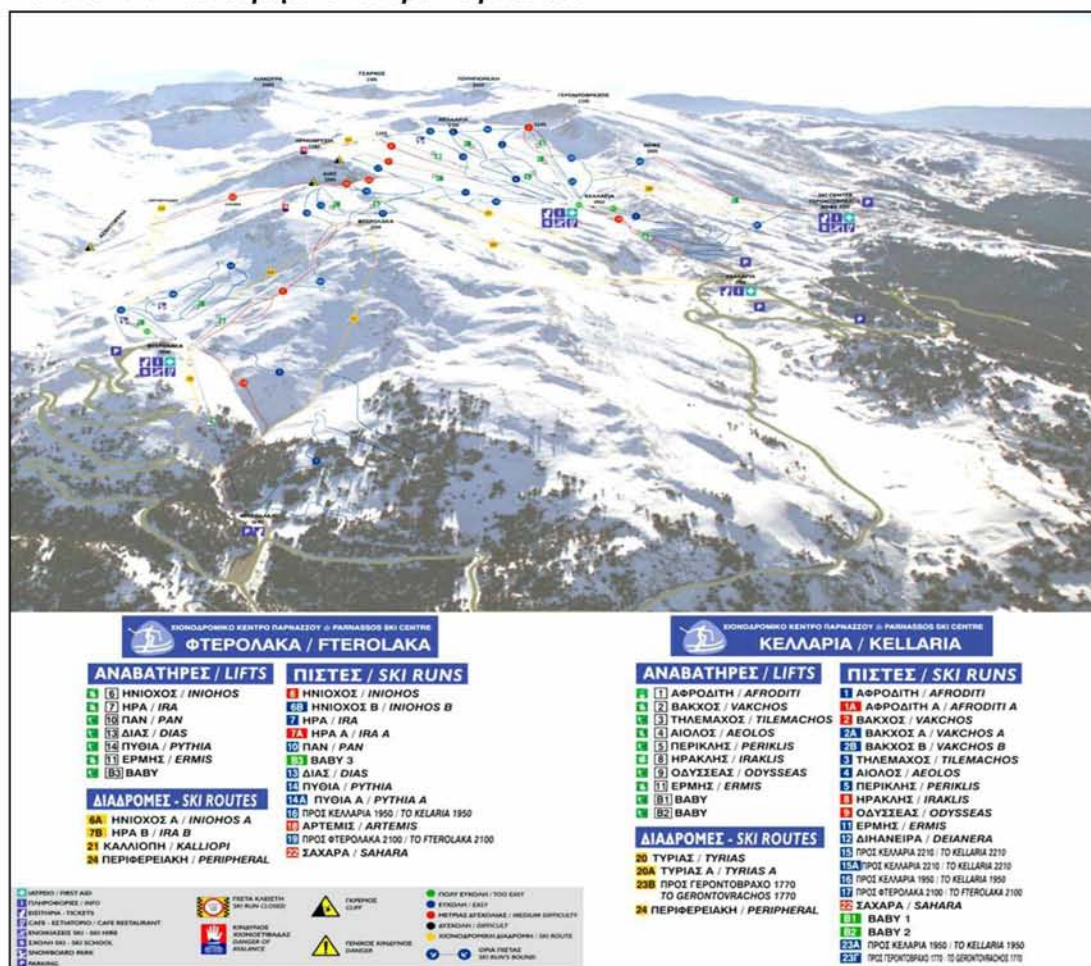
Το Κέντρο διαθέτει 19 πίστες, 7 χιονοδρομικές διαδρομές, 10 μονοπάτια και τρεις μίνι πίστες αρχαρίων όλων συνολικού μήκους περίπου 36 χιλιομέτρων. Οι πίστες είναι μήκους κατάβασης από 50 μ. έως 4 χλμ. για αρχαρίους, μέσους και καλούς χιονοδρόμους. Για τους λάτρεις της περιπέτειας, υπάρχουν 12 εκτός πίστας «μαύρες» (μεγάλης δυσκολίας) διαδρομές με πραγματικά βαθύ χιόνι και πολλή αδρεναλίνη. Το Κέντρο διακρίνεται για τα υψηλά επίπεδα ασφαλείας στις εγκαταστάσεις, τα μηχανήματα και την εν γένει καλή λειτουργία του.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού, πρωταγωνιστεί στις προτιμήσεις των χιονοδρόμων, καθώς βρίσκεται πολύ κοντά στην Αθήνα, την Λαμία και την Πάτρα

και οι εγκαταστάσεις, του επιτρέπουν την εξυπηρέτηση μεγάλου αριθμού επισκεπτών και χιονοδρόμων. Στο Κέντρο λειτουργούν δύο καφετερίες-chalet και εστιατόριο, σχολές εκμάθησης σκι και snowboard, καταστήματα ενοικίασης χιονοδρομικού εξοπλισμού, καθώς και υπηρεσία φύλαξης με παιδική χαρά για τους μικρούς επισκέπτες. Λειτουργεί επίσης στην θέση Κελάρια 1750, κατάστημα συντήρησης για σκι και snowboard, με τα πλέον εξελιγμένα τεχνολογικά μηχανήματα.

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού από τον Ιούνιο του 2000 ανήκει και διοικείται από την ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε. που εδρεύει στην Αθήνα. Για την περίοδο 2006-2007 το χιονοδρομικό κέντρο παρέμεινε ανοικτό για 84 ημέρες, ενώ μέσα στη χιονοδρομική σεζόν είτε λόγω κακών συνθηκών είτε λόγω έλλειψης χιονιού παρέμεινε κλειστό για 62 ημέρες.

Εικόνα 3.1: Χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού

Πηγή: www.arachova-hotspot.gr

3.3.2 Χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας

Μέσα σε ένα μαγευτικό περιβάλλον στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού Γρεβενών, σε απόσταση 42 χλμ. από την πρωτεύουσα του νομού, στην καρδιά της Πίνδου, βρίσκεται το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας.

Στις αρχές του 1975 κατασκευάστηκε ο πρώτος συρόμενος αναβατήρας στο διάσελο Βασιλίτσας - Γομάρας μήκους 1060 μ. σε υψόμετρο 1788 - 2060 μ. Ο αναβατήρας αυτός μεταφέρει 800 χιονοδρόμους την ώρα και λειτουργεί μέχρι σήμερα. Η τοποθέτηση και η κατασκευή του αποτελεί υπόδειγμα γιατί η πίστα έχει δεχθεί ελάχιστες παρεμβάσεις και η ποσότητα και η ποιότητα του χιονιού είναι εξαιρετική.

Τα επόμενα χρόνια η ιδέα της τουριστικής ανάπτυξης του Ν. Γρεβενών με κύριο πόλο το χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίτσας απέκτησε όλο και πιο φανατικούς οπαδούς που μιλούν κολακευτικά για τις δυνατότητες αξιοποίησης της Βασιλίτσας, αφηφώντας την ταλαιπωρία που περνούν για να την προσεγγίσουν (χωματόδρομος, Lift με ερασιτέχνες χειριστές, απάτητες πίστες , μεγάλη χιονόπτωση που ξεπερνά τα 2 μέτρα, ελάχιστες κτιριακές εγκαταστάσεις. Το 1991 ο Χιονοδρομικός Ορειβατικός Σύλλογος παραχώρησε στην Γενική Γραμματεία Αθλητισμού την υποδομή που δημιούργησε και συστάθηκε Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, με ονομασία Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Βασιλίτσας.

Το 1993 με ένταξή τους στο 1ο Κοιν. Πλαίσιο χρηματοδότησης κατασκευάστηκαν από την Τ.Ε.Δ.Κ. στη θέση Λιοσόρο Γαλανή δύο εναέριοι αναβατήρες, ένας τριθέσιος μήκους 991,40 μ. σε υψόμετρο 1642,5 - 1825,26 μεταφορικής ικανότητας 1800 χιονοδρόμων την ώρα , ένας διθέσιος μήκους 845,60 μ. σε υψόμετρο 1797 - 2110 μεταφορικής ικανότητας 1800 χιονοδρόμων την ώρα, και ένας συρόμενος αρχαρίων 300 μ. μήκους. Οι προσπάθειες της διοίκησης και της Νομαρχίας Γρεβενών συνεχίστηκαν και το 1998 εγκρίνεται η μελέτη των περιβαλλοντικών όρων του Χιονοδρομικού κέντρου και παραχωρήθηκαν 460,238 στρ. από το Υπουργείο Γεωργίας στη Γ.Γ.Αθλητισμού επίτευγμα, που λύσε τα προβλήματα για χωροταξικό σχεδιασμό και εκπόνηση μελετών για κατασκευή απαραίτητων έργων υποδομής καθώς και κτιριακών που έχουν ως αρχή την προστασία του καταπληκτικού αυτού περιβάλλοντος μακριά από αυθαίρετες και ανεξέλεγκτες κατασκευές.

Το 2000 ενταγμένα στο 2ο Κοιν. Πλαίσιο κατασκευάστηκαν από την Νομαρχία Γρεβενών 2 συρόμενοι αναβατήρες και ένας για αρχαίους στην θέση Μπαλντούμα. Οι αναβατήρες αυτοί οι πρώτος με το όνομα Μιγδάνης μήκους 800 μ. σε υψόμετρο 1810 - 2034 μ. και ο δεύτερος με το όνομα Τυμφαία μήκους 980μ. σε υψόμετρο 1774 - 2040 έδωσαν νέες προοπτικές και δυνατότητες στο χιονοδρομικό κέντρο ανεβάζοντας την δυναμικότητα του και κατατάσσοντας το στα πρώτα στη Βόρεια Ελλάδα. Όλοι οι αναβατήρες εξυπηρετούν πίστες διαφόρων δυσκολιών και κλίσεων συνολικού μήκους 22 Km, δεν έχουν δεχθεί εξωτερικές παρεμβάσεις, έχουν διατηρήσει την φυσική ομορφιά και αποτελούν το μεγάλο πλεονέκτημα της Βασιλίτσας.

Δύο πίστες του κέντρου έχουν χαρακτηριστεί από την F.I.S Ολυμπιακών προδιαγραφών (πίστα Δίας και πίστα Τυμφαία). Το Ε.Χ.Κ. Βασιλίτσας σήμερα λειτουργεί με πλήρη αδειοδότηση των ηλεκτρομηχανολογικών και κτιριακών εγκαταστάσεων. Γεγονός που καθιστά το Ε.Χ.Κ. Βασιλίτσας το πρώτο στην Ελλάδα με έγκριση περιβαλλοντικών όρων και άδεια λειτουργίας.

Επίσης η ένταξη σε πρόγραμμα Χρηματοδότησης της κατασκευής του Σαλέ υποδοχής χιονοδρόμων και του πάρκινγκ αυτοκινήτων στην βάση της τριθέσιας καρέκλας, συνολικής αξίας 3.500.000 ευρώ, ανέβασε την ποιότητα παροχής υπηρεσιών και εξυπηρέτησης των επισκεπτών.

Εικόνα 3.2: Χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας

Πηγή: www.snowtravel.gr

3.3.3 Χιονοδρομικό κέντρο Νάουσας 3-5 Πηγάδια

Το χιονοδρομικό κέντρο «3-5 Πηγάδια» βρίσκεται στο νομό Ημαθίας στην δυτική πλευρά του Βερμίου σε υψόμετρο 1430-2052 μ. Απέχει 557 χιλιόμετρα από την Αθηνά 108 χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη 498 χιλιόμετρα από την Πάτρα 192 χιλιόμετρα από τη Λάρισα και 247 από το Βόλο. Διαθέτει εγκατάσταση τεχνητής χιόνωσης, 7 αναβατήρες, 10 πίστες (6 πίστες Καταβάσεων και 3 πίστες δρόμων αντοχής LANG - LAUF), parking, ξενοδοχείο με εστιατόριο και καφετέρια ενώ στην κορυφή υπάρχει σαλέ. Ακόμη έχει καθιερωθεί και ως κέντρο προετοιμασίας πολλών αθλητικών συλλόγων, ομοσπονδιών και εθνικών ομάδων.

Εικόνα 3.3: Χιονοδρομικό κέντρο 3-5 Πηγάδια

Πηγή: <http://www.3-5pigadia.gr>

3.3.4 Χιονοδρομικό κέντρο Καϊμακτσαλάν

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Βόρας ή Καϊμακτσαλάν, όπως είναι γνωστό, βρίσκεται στο όρος Βόρας, το τρίτο πιο ψηλό βουνό της Ελλάδας με την κορυφή του να φτάνει σε υψόμετρο 2.524 μ. Το χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται στο νόμο Πέλλας. Απέχει 620 χιλιόμετρα από την Αθηνά, 140 χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη, 243 χιλιόμετρα από τη Λάρισα και 298 από το Βόλο. Έχει 21 πιστές εκ των οποίων οι 17 είναι πιστές κατάβασης και οι 4 είναι δρόμου αντοχής.

Το κέντρο διαθέτει επίσης κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού, σχολή σκι και snowboard, ενοικιάσεις snowmobile, ξενοδοχείο, εστιατόριο, καφέ, bar, snowbar σε υψόμετρο 2.069μ καθώς και πολλές άλλες δραστηριότητες. Σήμερα λοιπόν το Κέντρο λειτουργεί με την μορφή του Ομίλου Συνεργαζομένων Επιχειρήσεων κάτω από την ομπρέλα του οποίου συνυπάρχουν 9 επιχειρήσεις με σημαντική χορηγία απ' την αεροπορική εταιρία AEGEAN, το όνομα της οποία συνοδεύει το ΧΚ.

Εικόνα 3.4: Χιονοδρομικό κέντρο Καϊμακτσαλάν

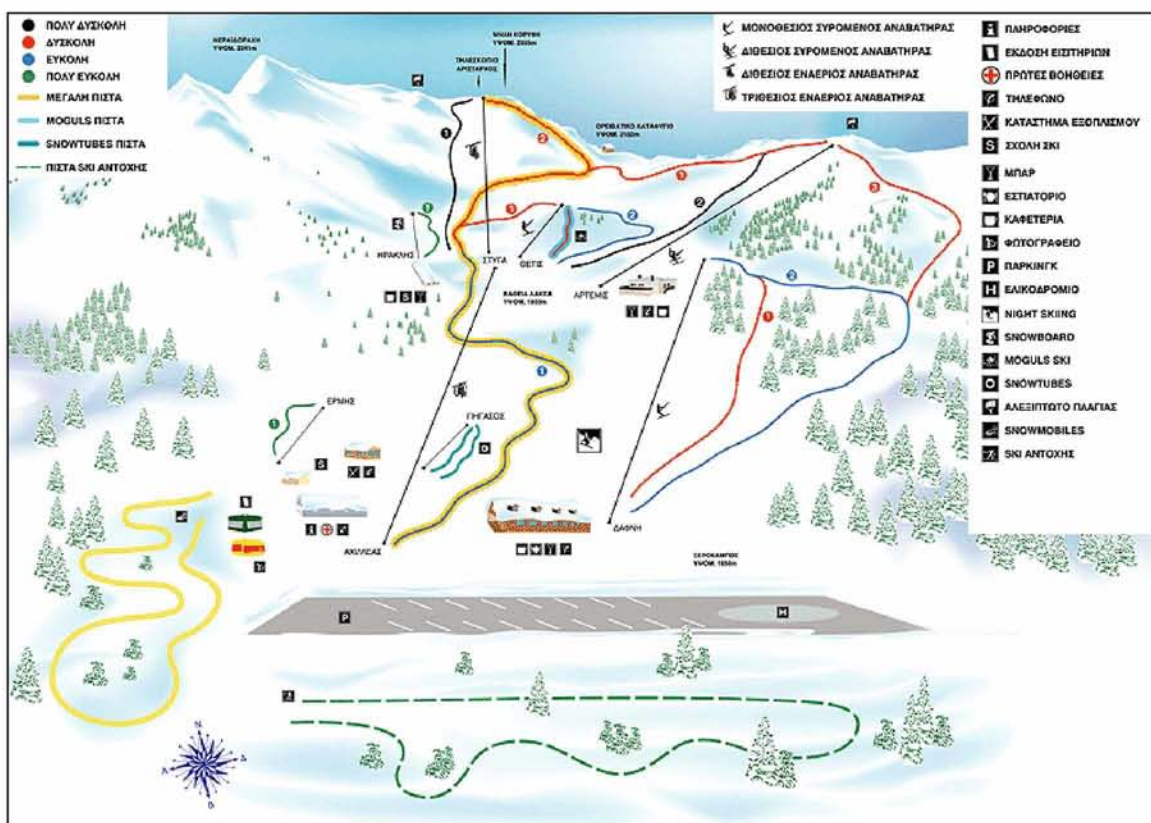

Πηγή: www.vorras.gr

3.3.5 Χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων

Το Χιονοδρομικό Κέντρο Καλαβρύτων, είναι το δεύτερο μεγαλύτερο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας, βρίσκεται στο νομό Αχαΐας στη ΒΔ πλευρά του Χελμού και σε υψόμετρο 1700μ. (Ξερόκαμπος) έως 2.340μ. (Νεραϊδόραχη). Απέχει 203 χιλιόμετρα από την Αθήνα, 717 χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη, 100 χιλιόμετρα από την Πάτρα και 14 χιλιόμετρα απ' τα Καλάβρυτα. Λειτουργεί από το 1988 και διαθέτει parking, σταθμό πρώτων βοηθειών, σχολή ενοικίασης και εκμάθησης σκι, 2 σαλέ, 7 αναβατήρες και 12 πίστες ενώ τη λειτουργία του έχει αναλάβει η δημοτική επιχείρηση του Δήμου Καλαβρύτων.

Εικόνα 3.5: Χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων

Πηγή: www.web-greece.gr

3.3.6 Χιονοδρομικό κέντρο Βίγλας Πισοδερίου

Το χιονοδρομικό κέντρο Πισοδέρι βρίσκεται στο νόμο Φλώρινας στη συμβολή των οροσειρών του Βαρνούντα και του Βέρνου, 19 χλμ δυτικά από τη πόλη

της Φλώρινας και σε υψόμετρο 1600- 1900μ. Απέχει 620 χιλιόμετρα από την Αθήνα, 140 χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη, 243 χιλιόμετρα από τη Λάρισα και 298 από το Βόλο. Διαθέτει ένα από τα πιο σύγχρονα σαλέ στο οποίο λειτουργεί και σχολή σκι, ενώ έχει 14 πιστές, εκ των οποίων οι 11 είναι πιστές κατάβασης και οι υπόλοιπες τρεις είναι πιστές δρόμου αντοχής. Τη λειτουργία του κέντρου έχουν αναλάβει οι Ορεινές Τουριστικές Επιχειρήσεις “Τόττης – Βίγλα.

Εικόνα 3.6: Χιονοδρομικό κέντρο Βίγλας Πισοδερίου

Πηγή: <http://gr.snow-forecast.com/>

3.3.7 Χιονοδρομικό κέντρο Σελίου

Το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου απέχει 24 χιλιόμετρα από τη Βέροια, και η κύρια πρόσβαση στο χιονοδρομικό γίνεται μέσω της Εγνατίας οδού και της επαρχιακής οδού Βέροιας Σελίου. Είναι το πρώτο οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας. Λειτουργεί από το 1934, χρονιά που οργανώθηκαν οι πρώτοι Πανελλήνιοι Αγώνες Χιονοδρομίας. Το 1955 τοποθετήθηκε ο πρώτος αναβατήρας της χώρας (εναέρια καρέκλα μήκους 750μ) που έφτανε σε υψόμετρο 1600μ ενώ το έτος 1968 επεκτάθηκε κατά 500μ φτάνοντας σε υψόμετρο 1730μ. Στις 4/2/1972 με Βασιλικό Διάταγμα χαρακτηρίζεται εθνικό στάδιο με την ονομασία "Εθνικό Χιονοδρομικό

Κέντρο Σελίου". Είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και ανήκει στην Γενική Γραμματεία Αθλητισμού.

Το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου διαθέτει 15 πίστες καταβάσεων και 2 πίστες δρόμων αντοχής (lang-lauf).

Υπάρχουν ακόμη σχολές σκί, εξοπλισμένο ιατρείο, σαλέ και άνετοι χώροι πάρκινγκ έκτασης 36 ασφαλτοστρωμένων στρεμμάτων.

Εικόνα 3.7: Χιονοδρομικό κέντρο Σελίου

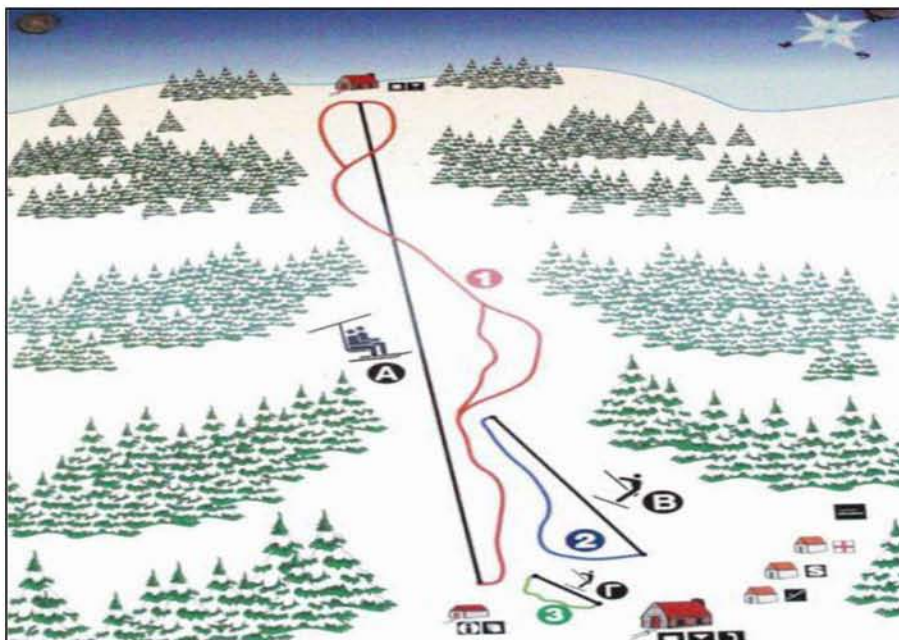
Πηγή: <http://veroia-seli.blogspot.com>

3.3.8 Χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου

Το χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου βρίσκεται στο νομό Τρικάλων. Απέχει 387 χιλιόμετρα από την Αθήνα, 268 χιλιόμετρα από τη Θεσσαλονίκη, 281 χιλιόμετρα από την Πάτρα, 184 χιλιόμετρα από τα Ιωάννινα, 445 χιλιόμετρα από τη Καβάλα, 113 χιλιόμετρα από τη Λάρισα και 168 από το Βόλο. Έχει συνολικά τρεις πιστές και τρεις αναβατήρες, ενώ διαθέτει σχολή σκι με δυνατότητα ενοικιάσεως εξοπλισμού, ιατρείο και ασθενοφόρο, σαλέ το οποίο λειτουργεί ως καφέ μπαρ και εστιατόριο καθώς και πάρκινγκ στη βάση του χιονοδρομικού. Τη λειτουργία του χιονοδρομικού

κέντρου έχει αναλάβει η Αναπτυξιακή Εταιρία Νομού Τρικάλων (ANENT A.E.) σε συνεργασία με το Δήμο Αιθίων.

Εικόνα 3.8: Χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου

Πηγή: www.xionodromika.gr

3.4 Η ΖΗΤΗΣΗ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη σε ότι αφορά τη χιονοδρομική κίνηση, αυτή την στιγμή εκτιμάται ότι οι τακτικοί σκιέρ είναι 100.000 (Masmanidis, 2006) και ασχολούνται με το άθλημα κατά μέσο όρο επί 6-7 ημέρες σε κάθε χειμερινή περίοδο. Το 1992 οι σκιέρ της κατηγορίας αυτής ήταν 80.000 και η αύξηση τους κατά την 7-ετία 1992-1999 ανήλθε σε 50% (στοιχεία Ε.Ο.Τ.). Αντίστοιχα στην Γερμανία, η οποία σε ότι αφορά τη χιονοδρομική κίνηση βρίσκεται σε σημείο κορεσμού, οι σκιέρ το 2000 αποτελούσαν το 5% του πληθυσμού και ασχολούνταν με το άθλημα κατά μέσο όρο 10,5 ημέρες. Η χιονοδρομική περίοδος στην Ελλάδα διαρκεί συνήθως από 3 έως 3,5 μήνες ή 15 Σαββατοκύριακα. Στην Γερμανία η αντίστοιχη περίοδος εκτιμάται σε 4,5 έως 5 μήνες. Οι περιστασιακοί σκιέρ στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή εκτιμάται ότι είναι 150.000, και ασχολούνται με το άθλημα

κατά μέσο όρο επί 1,5 ημέρες σε κάθε χειμερινή περίοδο. Αντίστοιχα στην Γερμανία οι περιστασιακοί σκιέρ το 2000 αποτελούσαν το 13,5% του πληθυσμού.

Χαρακτηριστικά για ένα Σάββατο ή μια Κυριακή ενός από τους μήνες αιχμής Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Μάρτιο, υπολογίζεται ότι βρίσκονται στα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας (Siomkos 2006):

$$100.000 \times 6/30 = 20000 \text{ σκιέρ}, 150.000 \times 1.5/30 = 7.500 \text{ περιστασιακοί σκιέρ}$$

σύνολο τακτικών και περιστασιακών σκιέρ 27.500 άτομα.

3.5 Η ΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ο αριθμός τουριστών που επιθυμούν να συμμετέχουν στις χιονοδρομικές δραστηριότητες στην Ελλάδα αυξάνεται και έχει αυξήσει επίσης τη ζήτηση για τα κέντρα σκι. Παρά τις όποιες προσπάθειες που έγιναν τις τελευταίες δεκαετίες, η Ελλάδα δεν έχει ακόμα εδραιωθεί στο ευρωπαϊκό στερέωμα του χιονοδρομικού τουρισμού (Βασβατέκης, 2007). Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται ειδικότερα στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των χιονοδρομικών κέντρων και την ικανότητα τους σε λιφτ για ορισμένες χώρες:

Πίνακας 3.2: Στοιχεία Ski-Lift σε Χ.Κ. χωρών της Ευρώπης

Χώρα	Αριθμός χιονοδρομικών κέντρων	Αριθμός Ski-Lifts
π. Γιουγκοσλαβία	23	152
Ρουμανία	7	41
Αυστρία	738	4.085
Ιταλία	215	1.657
Ισπανία	34	330
Κύπρος	1	4
Βουλγαρία	4	41
Ελλάδα*	20	90

Πηγή: ΕΟΤ

Η θέση της Ελλάδας στον Ευρωπαϊκό Τουριστικό Χώρο και, πιο συγκεκριμένα, στον χειμερινό-εναλλακτικό τουρισμό, σταθμίζεται με βάση ένα επιλεγμένο δείγμα των 7 Ευρωπαϊκών χωρών με την μεγαλύτερη ειδίκευση στον χιονοδρομικό τουρισμό. Στο σύνολο, λοιπόν, του δείγματος των 8 χωρών, υπολογίζονται, αφενός η σχετική τους θέση και αφετέρου ο ρυθμός ανάπτυξής τους σε σχέση με την τουριστική βιομηχανία, για την περίοδο 1987-1994 (www.oecd.org). Έχουμε:

Πίνακας 3.3: Μεγέθη και εξέλιξη αγοράς χιονοδρομικού τουρισμού

Χώρα	Έσοδα 1994 (δισ δολάρια)	Μερίδιο αγοράς	Αύξηση 1987-1994
Γαλλία	12,8	21%	107%
Ην. Βασίλειο	15,2	13%	49%
Γερμανία	10,8	9%	39%
Ιταλία	23,8	20%	95%
Ισπανία	21,5	18%	45%
Ελλάδα	3,9	3%	68%
Αυστρία	13,2	11%	48%
Ελβετία	7,6	6%	42%
Σύνολο 8 χωρών	120,7	100%	64%

Πηγή: ΟΟΣΑ

Οι τάσεις του ανωτέρω πίνακα ελάχιστα έχουν μεταβληθεί μέχρι σήμερα. Όπως προκύπτει, κατά το 1994, δημιουργήθηκαν συνολικά έσοδα από τον χειμερινό τουρισμό 120,7 δισ δολάρια, με τα μεγαλύτερα μερίδια να κατέχουν η Γαλλία και η Ιταλία (41% των εσόδων), ενώ το αντίστοιχο μερίδιο της χώρας μας ανήλθε μόλις στο 3%. Οι δύο ανωτέρω χώρες αύξησαν θεαματικά τα έσοδα τους κατά την διάρκεια της υπό εξέταση οκταετίας.

Εξίσου ενδιαφέρουσα είναι η παρατήρηση των στοιχείων των ετησίων διακυμάνσεων των τουριστικών εσόδων το διάστημα 1987-1994 (www.oecd.org).

Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 3.3 που ακολουθεί:

Πίνακας 3.4: Ετήσιες διακυμάνσεις τουριστικών εξόδων

Έτος	Μέσος όρος 8 χωρών	Ελλάδα	Συγκριτικά με:	
			Ισπανία	Γαλλία
1987/88	10%	4%	13%	15%
1988/89	3%	-16%	-1%	18%
1989/90	28%	28%	13%	24%
1990/91	0%	-14%	4%	6%
1991/92	11%	46%	8%	17%
1992/93	-3%	4%	-6%	-6%
1993/94	6%	15%	10%	6%

Πηγή: ΟΟΣΑ

Στην Ελλάδα παρατηρούνται μεγάλες διακυμάνσεις, σε σχέση τόσο με τον μέσο όρο του συνόλου των χωρών, όσο και με την Ισπανία (θεωρείται χώρα με κοινά τουριστικά χαρακτηριστικά) και την πρωτοπόρο Γαλλία. Αυτές οι διακυμάνσεις αποδίδονται κυρίως στα καιρικά φαινόμενα.

Όσον αφορά στις διανυκτερεύσεις από χειμερινό τουρισμό και στις τιμές των κρατήσεων, προκύπτουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Το 1994 θεωρήθηκε ένα ιδιαίτερα σημαντικό τουριστικό έτος για την Ελλάδα, παρά το ότι ο ρυθμός αύξησης των διανυκτερεύσεων ήταν πιο μικρός από αυτόν της Γαλλίας, Ιταλίας και Ισπανίας, η αύξηση των εσόδων φαίνεται ότι ήταν ταχύτερη (πίνακας 3.5.).

Πίνακας 3.5: Ετήσιες διακυμάνσεις τουριστικών εσόδων

Χώρα	1990	1991	1992	1993	1994	Γενική τάση
Γαλλία	161	156	159	147	133	Σταθερά πτωτική
Ην. Βασίλειο	71	71	2	75	73	Σταθερή
Γερμανία	255	259	283	306	292	Ελαφρώς ανοδική
Ελλάδα	72	74	89	90	93	Άλμα το 92 μετά σταθερή
Ιταλία	234	212	257	258	235	Σχετικά σταθερή
Ισπανία	2011	182	206	193	177	Πτωτική τάση
Ελβετία	185	191	209	191	211	Ελαφρώς ανοδική
Αυστρία	141	140	149	140	143	Σταθερή

Πηγή: ΟΟΣΑ

Από τον πίνακα που ακολουθεί διαφαίνεται ότι το 75% των διανυκτερεύσεων προήλθε από τις παραδοσιακές -για την Ελλάδα- χώρες προέλευσης τουριστικού ρεύματος.

Πίνακας 3.6: Προέλευση τουριστικού ρεύματος προς Ελλάδα

Χώρα	Διαν/σεις στην Ελλάδα	Μερίδιο Ελλάδας στο σύνολο
Γερμανία	29%	5%
Ην. Βασίλειο	17%	7%
Γαλλία	7%	6%
Ιταλία	6%	4%
<i>Σύνολο 4 κυριότερων χωρών</i>	<i>59%</i>	<i>5%</i>
Αυστρία & Ελβετία	8%	4%
Χώρες της Benelux	9%	3%
Σκανδιναβικές χώρες	13%	12%
Ισπανία	1%	2%
Γιουγκοσλαβία	1%	13%
Σύνολο 15 Ευρωπαϊκών Χωρών	91%	5%
Η.Π.Α.	3%	2%
Καναδάς	1%	2%
Αυστραλία / Ν. Ζηλανδία	1%	1%
Ιαπωνία	1%	2%
Όλες οι λοιπές χώρες	3%	3%
Σύνολο	36,0 εκ	5%

Πηγή: ΕΟΤ

Σημαντικό συμπέρασμα, είναι ότι οι τουρίστες που επισκέπτονται την Ελλάδα για τουρισμό, προέρχονται από γειτονικές χώρες της Ελλάδας και από χώρες που κατεξοχήν είναι χαρακτηρισμένες από εξειδικευμένη προσφορά χειμερινού τουριστικού προϊόντος.

3.6 ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΤΑΣΕΙΣ & ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑ

Με βάση τα παραπάνω και την εμπειρία από την διεθνή και ελληνική χιονοδρομία, διαπιστώνονται οι κυριότερες τάσεις και τα χαρακτηριστικά της χιονοδρομίας που παρουσιάζονται στην Ελληνική αγορά σε σύγκριση πάντα με την διεθνή και Ευρωπαϊκή αγορά:

- Ο μέσος όρος ηλικίας των Ελλήνων χιονοδρόμων είναι μεταξύ 25-35 ετών, σαφώς μικρότερος του αντίστοιχου Ευρωπαϊκού. Έτσι οι χειμερινές διακοπές στην Ελλάδα είναι ουσιαστικά short — breaks και δεν έχουν τον οικογενειακό χαρακτήρα που έχουν οι χειμερινές διακοπές των Ευρωπαίων.
- Ο μεγαλύτερος αριθμός των εκδρομών προς τα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας μας είναι μικρής διάρκειας δηλαδή ημερήσιες εκδρομές (Σάββατο ή Κυριακή) ή εκδρομές 2 ή 3 ημερών (Παρασκευή ή / και Σαββατοκόριακο).
- Ο αριθμός των χειμερινών τουριστών που δεν ασχολούνται με την χιονοδρομία αυξάνει ολοένα και στην χώρα μας. Οι τουρίστες αυτοί επισκέπτονται τα χιονοδρομικά κέντρα για λόγους αναψυχής και για την άσκηση διαφόρων εναλλακτικών μορφών ορεινού τουρισμού.
- Οι χειμερινές διακοπές στην Ελλάδα είναι συγκριτικά με αυτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση υψηλότερου κόστους. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την έλλειψη σωστά οργανωμένων και υψηλής ποιότητας χιονοδρομικών κέντρων στην χώρα μας, συμβάλλει στην μετακίνηση ενός αριθμού Ελλήνων χιονοδρόμων στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης για τις χειμερινές τους διακοπές και λειτουργεί ως επιβραδυντικός παράγοντας στην αύξηση της τουριστικής χειμερινής ζήτησης στη χώρα μας.
- Πολλά χιονοδρομικά στη χώρας μας αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα όσον αφορά την διάρκεια και την ποιότητα χιόνωσης με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συνθήκες μη βιωσιμότητας έως και μη λειτουργίας ορισμένων εξ 'αυτών για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Τα προβλήματα αυτά δικαιολογούνται σε μερικές περιπτώσεις διότι οφείλονται στην μεταβλητότητα και τυχαιότητα των μετεωρολογικών φαινομένων. Στις περισσότερες όμως περιπτώσεις η χαμηλή

- διάρκεια και ποιότητα της χιόνωσης οφείλεται στην λάθος εκλογή της εγκατάστασης των χιονοδρομικών κέντρων.
- Στους τουρίστες της Ευρώπης έχει δημιουργηθεί μια πολύ ισχυρή αντίληψη ότι η Ελλάδα αποτελεί κατά κύριο λόγο προορισμός καλοκαιρινών διακοπών και θεωρείται σχεδόν απίθανο να διαφοροποιηθεί αυτή η αντίληψη στα επόμενα χρόνια εάν αναλογιστεί κανείς ότι το Ελληνικό marketing και διαφήμιση στη διεθνή και Ευρωπαϊκή αγορά σε ότι αφορά το χιονοδρομικό τουρισμό είναι αντικειμενικά ανύπαρκτα.
 - Στις άλλες Βαλκανικές χώρες (Βουλγαρία, Σλοβενία, Σερβία κλπ.) υπάρχει καλύτερη χιονοδρομική υποδομή και χαμηλότερο κόστος χειμερινών διακοπών με αποτέλεσμα οι Ευρωπαίοι τουρίστες να προτιμούν αυτές τις χώρες και όχι την Ελλάδα για τις χειμερινές τους διακοπές.

Γενικότερα, παρατηρείται στις χώρες της Ευρώπης με χιονοδρομικά κέντρα, ότι οι ρυθμοί αύξησης των χιονοδρόμων να επιβραδύνονται και να τείνουν να σταθεροποιηθούν, όταν το σύνολο των σκιέρ της χώρας φθάσει ένα ορισμένο ποσοστό του πληθυσμού. Η αγορά, πάντως, πολλών χωρών βρίσκεται σε εξέλιξη. Όμως, ακόμη και στην περίπτωση κορεσμού της ζήτησης, η αναζήτηση νέων χωρών για άσκηση του αθλήματος παραμένει ενεργή.

Με βάση τις εξελίξεις στις άλλες χώρες μπορούμε βέβαια να προβλέψουμε ότι οι Έλληνες σκιέρ των ελληνικών χιονοδρομικών κέντρων κατά την επόμενη 10-ετία θα αυξηθούν με γεωμετρικούς ρυθμούς. Γίνεται σαφές λοιπόν ότι ο αριθμός των Ελλήνων σκιέρ στην χώρα μας εξαρτάται αποκλειστικά από τον βαθμό ωρίμανσης της ζήτησης χιονοδρομικών υπηρεσιών, δηλαδή από την ταχύτητα που τα διεθνή πρότυπα θα προβληθούν στην χώρα, ενώ ο αριθμός των ξένων σκιέρ στην Ελλάδα εξαρτάται αποκλειστικά από τον βαθμό ωρίμανσης της προσφοράς χιονοδρομικών υπηρεσιών, δηλαδή από τον δυναμισμό των φορέων και επιχειρήσεων που προσφέρουν χιονοδρομικές υπηρεσίες (Vassileiadis et al, 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΛΕΙΝΟΒΟΥ

4.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Το αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η εκπόνηση μιας εμπειριστατωμένης και ολοκληρωμένης πρότασης για την κατασκευή ενός χιονοδρομικού κέντρου στην περιοχή του Κλεινοβού. Ιδιαίτερη βαρύτητα πρόκειται να δοθεί στην χωροθέτηση των χιονοδρομικών δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων όπως επίσης και στην σύνδεση αυτών με την ήδη υπάρχουσα υποδομή.

Η περιοχή Μελέτης βρίσκεται στην κοινότητα Κλεινού Καλαμπάκας του Νομού Τρικάλων. Απέχει 30 χλμ από την Καλαμπάκα και 53 χλμ από τα Τρίκαλα. Χωροθετείται ανάμεσα σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από αυξημένη τουριστική κίνηση, την Καλαμπάκα, την περιοχή του Περτουλίου και την ευρύτερη περιοχή του Ασπροποτάμου.

Η πόλη της Καλαμπάκας βρίσκεται ΒΔ κόχη της Θεσσαλίας και είναι γνωστή παγκοσμίως για τις εντυπωσιακές βραχώδεις εξάρσεις, τα Μετέωρα, και για τα μοναστήρια που βρίσκονται κτισμένα επάνω σε αυτά. Λόγω της φυσικής ομορφιάς των Μετεώρων η πόλη της Καλαμπάκας αποτελεί σημαντικό τουριστικό προορισμό.

Το Περτούλι είναι ένα μικρό ορεινό χωριό, χτισμένο σε πλαγιά και υψόμετρο 1150 μ. Στην περιοχή λειτουργεί χιονοδρομικό κέντρο ενώ αναπτύσσονται και άλλες τουριστικές δραστηριότητες όπως ποδηλασία, τοξοβολία, ιππασία κ.α. Η περιοχή του Περτουλίου αποτελεί κατεξοχήν χειμερινό προορισμό.

Η περιοχή του Ασπροποτάμου αποτελεί αναμφίβολά ένα από τα ομορφότερα κομμάτια της Πίνδου στο Νομό Τρικάλων. Από εκεί πηγάζει ο Αχελώος ποταμός, και τα πολλά χωριά της περιοχής είναι γνωστά για την φυσική ομορφιά τους, τον παραδοσιακό χαρακτήρα και την αρχιτεκτονική τους.

Η περιοχή του Κλεινοβού αποτελείται από ένα σύμπλεγμα ορεινών κοινοτήτων. Βρίσκεται στην ΒΔ ορεινή περιοχή του Νομού Τρικάλων και τα βουνά της περιοχής είναι η Τριγγία και ο Κόζιακας. Με το Νόμο του Καλλικράτη ο «παλιός» Δήμος Κλεινοβού με τα έξι (6) Δημοτικά Διαμερίσματα Κλεινοβού, Αηδόνας, Γλυκομηλίας, Καλογριανής, Παλαιοχωρίου και Χρυσομηλίας, προσαρτήθηκε στο «νέο» Δήμο Καλαμπάκας.

Είναι γεγονός ότι η περιοχή της μελέτης και η ευρύτερη περιοχή χαρακτηρίζεται από έντονο ανάγλυφο εδάφους, μεγάλα υψόμετρα και λόγω της παρουσίας του κεντρικού κορμού της οροσειράς της Πίνδου επικρατούν έντονες καιρικές συνθήκες και άφθονες χιονοπτώσεις, με αποτέλεσμα να φαντάζει ιδανικό η δημιουργία ενός σύγχρονου Χιονοδρομικού Κέντρου περιφερειακής ή και ακόμα πανελλήνιας εμβέλειας το οποίο θα λειτουργεί όλο το χρόνο.

Παρόλο που οι παραπάνω συνθήκες ευνοούν την ανάπτυξη της χιονοδρομίας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές στην ευρύτερη περιοχή για την πλήρη εκμετάλλευση του πλεονεκτήματος αυτού.

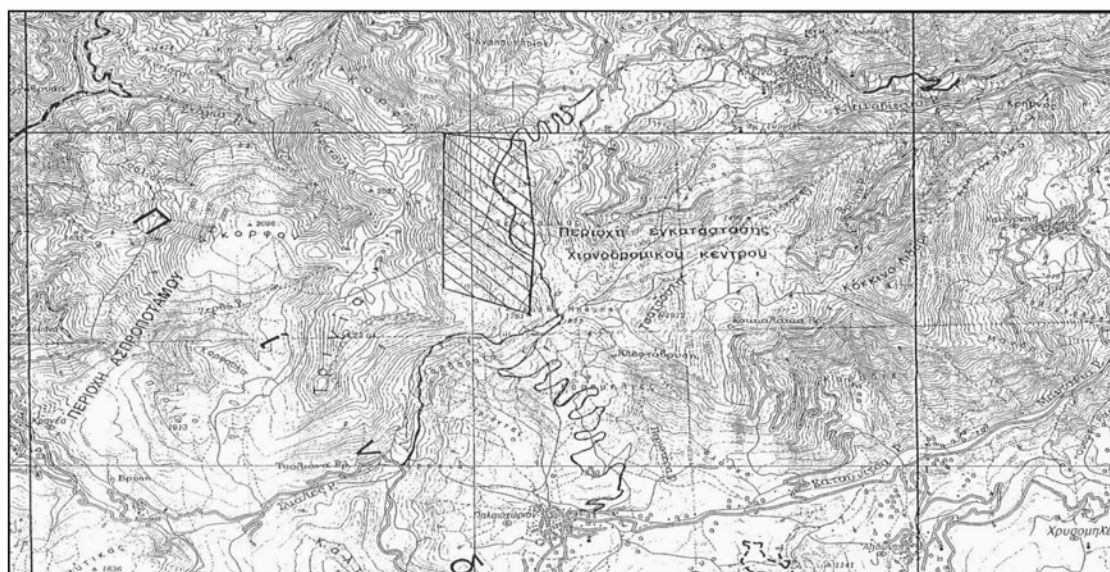
Η μοναδική υποδομή που υπάρχει από άποψη χιονοδρομικών εγκαταστάσεων είναι το χιονοδρομικό κέντρο του Περτουλίου, στον Κόζιακα, στην θέση «Περτουλιώτικα Λιβάδια», σε υψόμετρο 1200 μέτρων. Διαθέτει μια πίστα για αρχαρίους 1000 μέτρων. Στην περιοχή ο τουρισμός είναι στο βασικό του όγκο εποχικός (χειμερινοί μήνες) και στις περιόδους αιχμής δεν μπορεί να κρατηθεί ένα αξιόλογο επίπεδο παροχής υπηρεσιών προς τους επισκέπτες, οργανώνοντας και δημιουργώντας χώρους για τη διεξαγωγή των ορεινών αθλημάτων.

Η περιοχή της Καλαμπάκας αντιμετωπίζει από πάντα το πρόβλημα του παροδικού τουρισμού. Δηλαδή δεν μπορεί να επιτευχθεί η παραμονή του επισκέπτη στην πόλη για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ο επισκέπτης αφού επισκεφθεί τα Μετέωρα εγκαταλείπει την πόλη αφήνοντας πάντα κάποια κενά σε κλίνες και στην πελατεία κάποιον επαγγελματιών που ασχολούνται με τον τουρισμό. Επίσης από στοιχεία που έχουμε από τη μελέτη τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας για τις περιοχή της Καλαμπάκας- Μετέωρα προκύπτει ότι η αιχμή της τουριστικής περιόδου στην περιοχή παρατηρείται κατά τους μήνες Ιούλιο-Σεπτέμβριο και κατά τους υπόλοιπους μήνες (ειδικά κατά τον χειμώνα) ο αριθμός των επισκεπτών είναι μειωμένος.

Έτσι από τα ανωτέρω συμπεραίνουμε ότι η περιοχή της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού, η οποία γεωγραφικά βρίσκεται ανάμεσα στις περιοχές της Καλαμπάκας, του Περτουλίου και του Ασπροποτάμου, θα πρέπει να λειτουργήσει συμπληρωματικά σε αυτές τις περιοχές σε σχέση με την προσφορά εναλλακτικών μορφών τουρισμού και χιονοδρομικών δραστηριοτήτων. Εάν αναλογιστούμε την αύξηση της ζήτησης για την χιονοδρομία που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, την μοναδικότητα και καταλληλότητα της περιοχής εγκατάστασης του χιονοδρομικού κέντρου, την πολλή καλή υπάρχουσα τουριστική υποδομή της ευρύτερης περιοχής (Καλαμπάκα, Περτούλι, Ασπροπόταμος), η επιτυχημένη λειτουργία του κέντρου είναι κάτι παραπάνω από σίγουρο.

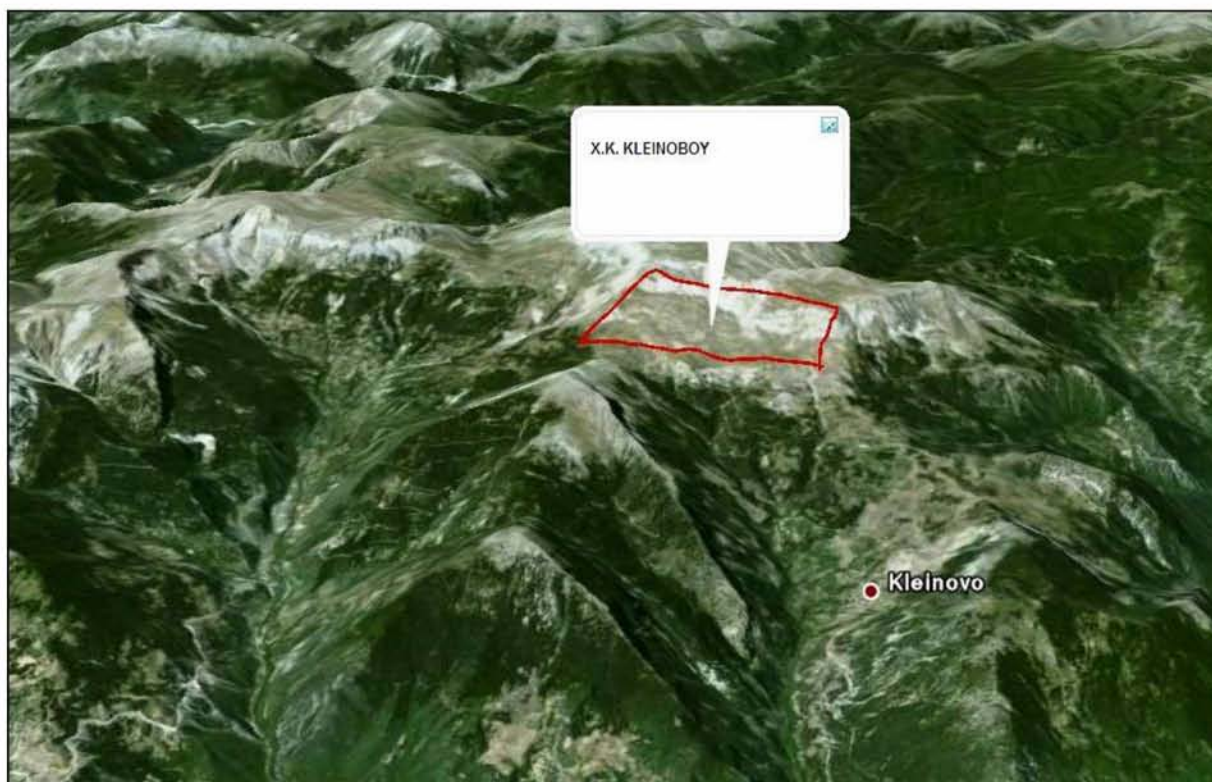
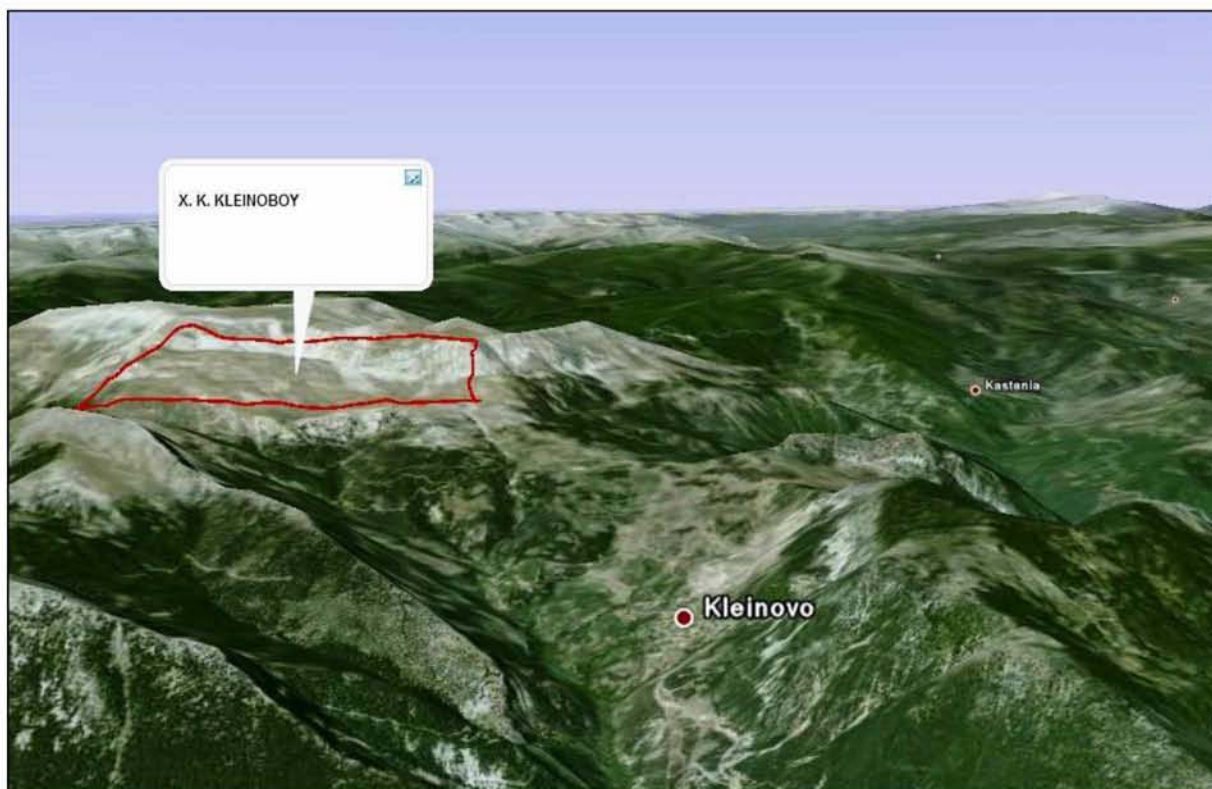
Ως περιοχή αναφοράς για την παρούσα μελέτη ορίζεται η θέση Ξερόλακκος (ή Λάκκος) η οποία ανήκει στα διοικητικά όρια της δημοτικής ενότητας Κλεινού στο Δήμο Καλαμπάκας. Η περιοχή βρίσκεται στο νομό Τρικάλων στον ορεινό όγκο της Νοτίου Πίνδου και στις παρυφές της Τριγγιάς. Πιο συγκεκριμένα ο χώρος στον οποίο θα εγκατασταθεί το νέο χιονοδρομικό κέντρο είναι ο χώρος που περικλείεται από τις κορυφές με Ύψ.1553 και Ύψ.1511 ανατολικά του Ξερόλακκου, τον Αυχένα της Μπαμπάς (Ύψ.1761) από το Νότο, την κορυφή με Ύψ.1870 από Νότια — Νοτιοδυτικά και την περιοχή Κακούραϊνα από Δυτικά. Η περιοχή εγκατάστασης φαίνεται στο χάρτη που παρατίθεται παρακάτω.

Χάρτης 4.1: Περιοχή μελέτης

Πηγή: Γ.Υ.Σ, Δημοτική Ενότητα Κλεινοβού

Εικόνα 4.1: Τρισδιάστατη άποψη της θέσης του Χιονοδρομικού Κέντρου Κλεινοβού

Πηγή: Google Earth

4.2 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΟΝ ΚΛΕΙΝΟΒΟ- ΣΤΟΧΟΙ – ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

Η παρούσα εργασία για το χιονοδρομικό κέντρο του Κλεινοβού είναι στην ουσία ένα αναπτυξιακό σχέδιο μικρής σχετικά κλίμακας με κύριο στόχο την ανάπτυξη του τριτογενή τομέα παραγωγής και ιδιαίτερα τον τομέα του ορεινού τουρισμού και των εναλλακτικών μορφών αυτού. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να τεθούν συγκεκριμένοι στόχοι που θα αποσκοπούν στην ικανοποίηση μιας διαρκούς, βιώσιμης και οικολογικής ανάπτυξης της περιοχής.

Οι στόχοι του σχεδίου ανάπτυξης για το χιονοδρομικό κέντρο στην περιοχή του Κλεινοβού, από τη σκοπιά της τοπικής κοινωνίας είναι οι εξής :

1. Συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού στην ορεινή και μειονεκτική περιοχή του Κλεινοβού.
2. Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον τριτογενή τομέα ανάπτυξης κυρίως με αποτέλεσμα την επίτευξη συμπληρωματικού εισοδήματος στους κατοίκους της περιοχής και κυρίως για τους νέους ανθρώπους.
3. Αξιοποίηση της υφιστάμενης τουριστικής υποδομής της περιοχής της Καλαμπάκας, της περιοχής του Περτουλίου και του Ασπροποτάμου.
4. Ανάδειξη και διάθεση των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων της περιοχής
5. Διατήρηση και αξιοποίηση της τοπικής ταυτότητας της τοπικής κοινωνίας, της τοπικής παράδοσης και κληρονομιάς.
6. Αύξηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου της περιοχής.
7. Δημιουργία δεσμών επικοινωνίας μεταξύ της περιοχής μελέτης και των γύρω περιοχών με αποτέλεσμα την αποτελεσματικότερη δράση στον τομέα εκμετάλλευσης της αυξημένης ζήτησης στον τομέα του ορεινού τουρισμού.

Οι άξονες προτεραιότητας ανάπτυξης πάνω στους οποίους θα πρέπει να στηριχτεί η γενική στρατηγική των φορέων εκμετάλλευσης του χιονοδρομικού κέντρου για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι είναι οι εξής :

- Προσαρμογή των υφιστάμενων τουριστικών υποδομών και δομών της ευρύτερης περιοχής στα νέα δεδομένα που θα προκύψουν από την δημιουργία του χιονοδρομικού κέντρου και την ανάπτυξη των διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού, που θα λειτουργούν συνοδευτικά με την χιονοδρομία.

- Αξιοποίηση στο έπακρο των διαθέσιμων φυσικών και ανθρωπογενών πόρων της περιοχής με την προϋπόθεση της διασφάλισης της αειφορικής ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος.
- Δημιουργία, στήριξη και επέκταση των νέων επιχειρηματικών δράσεων που σχετίζονται και προωθούν την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.
- Δημιουργία, αξιοποίηση και τελειοποίηση των ήδη υπαρχόντων τουριστικών προϊόντων με σκοπό την αύξηση της ανταγωνιστικότητας τους στην Ελληνική και διεθνή αγορά.
- Δημιουργία φορέα, στελεχωμένο με ειδικούς επιστήμονες, ο οποίος θα ασχολείται με την έρευνα της αγοράς, θα συνεργάζεται με ταξιδιωτικά γραφεία και φορείς που ασχολούνται με τον τουρισμό και θα οργανώνει την διαφημιστική καμπάνια του χιονοδρομικού κέντρου.
- Συμπλήρωση των ήδη υπαρχόντων υποδομών (ξενοδοχεία, εστιατόρια, ταβέρνες, καφετέριες, δρόμοι κτλ) και δημιουργία νέων για την ικανοποίηση των νέων μεγάλων αναγκών που θα δημιουργηθούν από την δημιουργία του χιονοδρομικού κέντρου.
- Σύνδεση του νέου χιονοδρομικού με τις υφιστάμενες υποδομές του χιονοδρομικού κέντρου του Περτουλίου. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την προσφορά μιας ολοκληρωμένης πρότασης στους ενδιαφερόμενους για το άθλημα της χιονοδρομίας.
- Ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων εκτός από την χιονοδρομία, δηλαδή διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού όπως ορειβασία (περίπατοι, αναρρίχηση, πεζοπορία), ποδηλασία βουνού, τοξοβολία, ιππασία, οικολογικός και εκπαιδευτικός τουρισμός, αγροτουρισμός κ.α. Οι παραπάνω δραστηριότητες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά στην χιονοδρομία και να επιμηκύνουν την τουριστική περίοδο της ευρύτερης περιοχής και να προσφέρουν στον επισκέπτη μια πιο ολοκληρωμένη πρόταση για τις διακοπές του.
- Κάθε παρέμβαση του ανθρώπου στο περιβάλλον, που αποσκοπεί στην δημιουργία υποδομών και προϋποθέσεων ανάπτυξης του ορεινού τουρισμού, θα πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή και να αποσκοπεί στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων. Το κριτήριο αυτό είναι απαραίτητο και θα

πρέπει να εφαρμόζεται πλήρως κατά των σχεδιασμό των παρεμβάσεων στο περιβάλλον, διότι οι περισσότερες μορφές του ορεινού τουρισμού στηρίζονται και εξαρτώνται από τη διατήρηση της ομορφιάς των οικοσυστημάτων σε υψηλά επίπεδα.

Οι στόχοι και οι άξονες προτεραιότητας ανάπτυξης είναι σημαντικό να τίθενται εξ' αρχής, έτσι ώστε ο σχεδιασμός, η μελέτη και η εκτέλεση της επέμβασης να έχει να επιθυμητά αναπτυξιακά αποτελέσματα, με τη συναίνεση της τοπικής κοινωνίας και κύριο στόχο την προστασία του περιβάλλοντος.

Ο κυριότερος λόγος που επιβάλλει την κατασκευή του χιονοδρομικού κέντρου είναι η επιθυμία της τοπικής κοινωνίας να εισβάλει δυναμικά στο χώρο του ορεινού και κύρια του χιονοδρομικού τουρισμού και να αξιοποιήσει τα παρακάτω στοιχεία:

- Αύξηση της ζήτησης στην χώρα μας για την χιονοδρομία και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- Μοναδικότητα της περιοχής όσον αφορά την καταλληλότητα της για χιονοδρομία και όσον αφορά την φυσική της ομορφιά.
- Υφιστάμενη υποδομή των περιοχών Καλαμπάκας, Περτουλίου και Ασπροποτάμου.
- Γεωγραφική θέση της περιοχής του Κλεινοβού (στο κέντρο του τριγώνου που σχηματίζεται από τις περιοχές της Καλαμπάκας - Περτουλίου — Ασπροποτάμου).

Με την αξιοποίηση των παραπάνω στοιχείων θα επιτευχθεί ταυτόχρονα και η αντιμετώπιση των εξής προβλημάτων :

- Η μικρή περίοδος χιονοκάλυψης στο χιονοδρομικό κέντρο του Περτουλίου που οφείλεται στο μικρό υψόμετρο και στην θέση που είναι εγκατεστημένο. Η μικρή περίοδος χιονοκάλυψης έχει ως άμεση συνέπεια και την μείωση της διάρκειας της τουριστικής περιόδου.
- Η μία και μοναδική πίστα χιονοδρομίας για αρχαίους που διαθέτει το χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζεται πρόβλημα από την αυξημένη προσέλευση των χιονοδρόμων σε ορισμένες περιόδους αιχμής.
- Το πρόβλημα της παροδικότητας της τουριστικής κίνησης στην περιοχή της Καλαμπάκας που δημιουργείται από το γεγονός ότι δεν υπάρχουν αρκετά

αξιοθέατα και ενδιαφέροντα εκτός από τις Ιερές Μονές των Μετεώρων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αποχώρηση των επισκεπτών μέσα σε δύο με τρεις ημέρες από την στιγμή που θα τις επισκεφτούν και έτσι δημιουργείται πρόβλημα υπολειτουργίας των ξενοδοχείων, καταστημάτων και γενικά όλων των υποδομών που σχετίζονται με τον τουριστικό τομέα.

4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

4.3.1 Χωροταξική θεώρηση της ευρύτερης περιοχής του Κλεινοβού

Με το Νόμο του Καποδίστρια (2539/97), πραγματοποιήθηκε συνένωση κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους με σκοπό τη βελτιστοποίηση της δημόσιας διοίκησης στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Από αυτή τη συνένωση προέκυψε ο Δήμος Κλεινοβού που περιελάμβανε έξι (6) Δημοτικά Διαμερίσματα. Το 2010 με το Πρόγραμμα Καλλικράτης (3852/2010), ακριβέστερα *Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης*, μεταρρυθμίστηκε η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας και επανακαθορίστηκαν τα όρια των αυτοδιοικητικών μονάδων. Έτσι ο Δήμος Κλεινοβού, προσαρτήθηκε στο «νέο» Δήμο Καλαμπάκας που προέκυψε, με την συνένωση των προϋπαρχόντων δήμων Χασιών, Μαλακασίου, Τυμφαίων, Καστανιάς, Βασιλικής και Κλεινοβού και της Κοινότητας Ασπροποτάμου.

Ο όρος «χωροταξικό πλαίσιο» περιλαμβάνει, όσον αφορά τη Δημοτική Ενότητα του Κλεινοβού, τα εξής διακριτά επίπεδα:

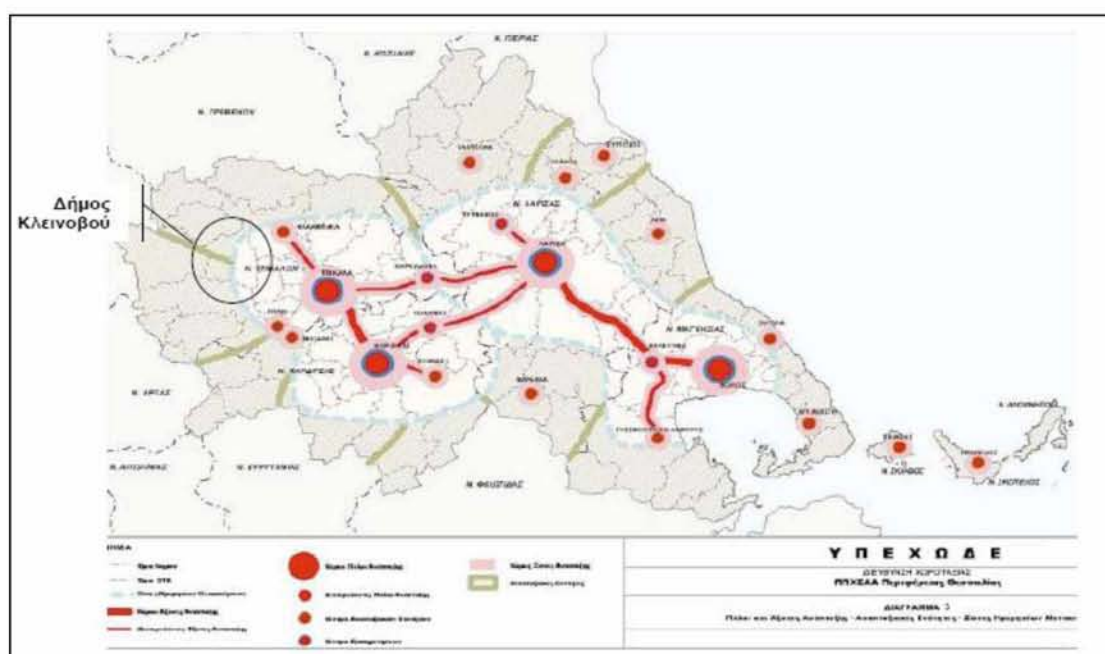
- Μείζων περιφέρεια Θεσσαλίας-Ηπείρου-Στερεάς Ελλάδας
- Περιφέρεια Θεσσαλίας
- Νομός Τρικάλων
- Δήμος Καλαμπάκας

Όσον αφορά τον όρο «μείζονα περιφέρεια», που είναι πολύ πρόσφατος, αναφέρεται στις ενιαίες λειτουργικές-προγραμματικές χωρικές ενότητες στις οποίες έχει γίνει υποδιαίρεση της χώρας / ομαδοποίηση των 13 διοικητικών περιφερειών, για την προγραμματική περίοδο 2007-2013. Οι μείζονες περιφέρειες στη χώρα είναι τέσσερις, και σε κάθε μια από αυτές εκπονείται ενιαίο Περιφερειακό Επιχειρησιακό

Πρόγραμμα. Μια από τις τέσσερις περιλαμβάνει τις διοικητικές Περιφέρειες Θεσσαλίας, Ηπείρου και Στερεάς Ελλάδας, στην οποία περιλαμβάνεται και η Δημοτική Ενότητα Κλεινοβού

Η εσωτερική χωροταξική οργάνωση της Θεσσαλίας, που χαρακτηρίζεται από σημαντική συνοχή, αλλά και από κάποιες ενδοπεριφερειακές ανισότητες και τομές, ενισχύεται με την ανάπτυξη ενός πλέγματος κύριων και δευτερευόντων αξόνων ανάπτυξης, με βασικό κόμβο τη Λάρισα. Σύμφωνα με το **Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Θεσσαλίας** η δομή της περιφέρειας παρουσιάζεται στον επόμενο χάρτη.

Εικόνα 4.2: Δομή της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Πηγή: ΦΕΚ 1484 Β/10.10.2003

Είναι σαφές ότι στο εσωτερικό της Περιφέρειας Θεσσαλίας η δημοτική ενότητα Κλεινοβού χωρικά βρίσκεται σε δυσμενή διότι εντάσσεται στο δυτικό και λιγότερο ανεπτυγμένο τμήμα της Περιφέρειας, βρίσκεται στο ορεινό τομέα της δυτικής Θεσσαλίας και περισσότερο απομονωμένο από άποψη συνδέσεων τμήμα της Περιφέρειας, σε απόσταση από το διοικητικό κέντρο και κέντρο σχεδιασμού και λήψεως αποφάσεων, σε απόσταση από το αναπτυξιακό άξονα της χώρας που ταυτίζεται με τον άξονα της ΠΑΘΕ.

Η θέση αυτή όμως τείνει να αναθεωρηθεί στο βαθμό που υλοποιηθούν και θα ολοκληρωθούν μια σειρά έργων που έχουν ξεκινήσει ή έχουν προγραμματιστεί και άλλα έχουν πραγματοποιηθεί.

Πρόκειται για:

1. την Εγνατία οδό, η οποία ολοκληρώθηκε και θα ενισχύσει τον υπό ανάδυση βόρειο άξονα ανάπτυξης της χώρας, που ταυτόχρονα έχει και χαρακτήρα μετώπου διείσδυσης προς Βορρά,
2. την οδό Ηγουμενίτσα-Πάτρα(-Αθήνα / Καλαμάτα) –Ιόνια Οδό, που θα συμβάλει στην ανάπτυξη του δυτικού άξονα της χώρας και συνδέεται άμεσα με τα δυνητικά οφέλη από τη σύνδεση με τον δυτικο-ευρωπαϊκό χώρο, και
3. την οδό E-65 που θα συνδέει την σημερινή ΠΑΘΕ με την Εγνατία οδό και τον λιμένα της Ηγουμενίτσας που αποτελεί την μία από τις δύο πύλες σύνδεσης της χώρας με τον δυτικο-ευρωπαϊκό χώρο.

Η υλοποίηση των υπερτοπικών αυτών οδικών δικτύων που εφάπτονται με την δυτική Θεσσαλία ή διέρχονται από το εσωτερικό της είναι δυνατή να δημιουργήσει ένα μετασχηματισμό μεγάλης κλίμακας που θα καταστήσουν τις ορεινές περιοχές της δυτικής Θεσσαλίας από όριο προς τα δυτικά, πύλη της περιφέρειας προς την δυτική Ευρώπη και ταυτόχρονα θα αρθούν σημαντικά οι δυσκολίες προσπελασιμότητας στην περιοχή.

4.3.2 Ανθρωπογενές περιβάλλον

4.3.2.1 Πληθυσμός

Η πληθυσμιακή εξέλιξη και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά που αφορούν τον πρώην Δήμο Κλεινοβού-Δημοτική ενότητα Κλεινοβού παρουσιάζονται με τα τελικά τους αποτελέσματα μέχρι την απογραφή του 2001 καθώς η απογραφή του 2011 δεν έχει ολοκληρωθεί και έχουν παρουσιαστεί μόνο τα προσωρινά αποτελέσματα.

Δεδομένου ότι, κατά την ημέρα της απογραφής παρατηρείται το φαινόμενο της μετακίνησης πληθυσμού προς τον τόπο καταγωγής του, διαπιστώνεται συστηματικά απόκλιση μεταξύ του πραγματικού και του μόνιμου πληθυσμού, όπως και στις περισσότερες περιοχές της χώρας. Κατά συνέπεια, για τα απογραφικά έτη 1991 και 2001 για τα οποία τα σχετικά στοιχεία είναι διαθέσιμα, προκύπτει ότι για το

2001 ο μόνιμος πληθυσμός της Δημοτικής ενότητας ανέρχεται σε 1.831 κατοίκους, έναντι 2.301 του πραγματικού πληθυσμού.

Πίνακας 4.1: Μόνιμος και Πραγματικός Πληθυσμός 2001 και 1991

ΛΕΚΤΙΚΟ	ΜΟΝΙΜΟΣ		ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ		ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΜΟΝΙΜΟ & ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ Υ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	
	2001	1991	2001	1991	2001	1991
Ελλάδα	10.933.763	10.223.392	10.964.020	10.259.900	1,003	1,004
Ν. Τρικάλων	133.242	136.420	138.047	138.743	1,036	1,017
Δημοτική Ενότητα Κλεινοβού	1.831	2.239	2.301	2.363	1,257	1,055

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας 4.2: Εξέλιξη πραγματικού πληθυσμού Δημοτικής Εν. Κλεινοβού, 1961-2001

ΟΤΑ	1961	1971	1981	1991	2001	Μεταβολή
Κοινότητα Αηδόνας	385	216	233	179	175	-54,55
Αηδών, η	385	216	233	179	175	-54,55
Κοιν. Γλυκομηλέας	354	335	291	230	309	-12,71
Γλυκομηλέα, η	354	335	291	230	309	-12,71
Κοιν. Καλογριανής	385	280	231	255	207	-46,23
Καλογριανή, η	385	280	231	259	207	-46,23
Κοιν. Κλεινού	998	860	752	603	599	-39,98
Κλεινόν, το	704	529	448	332	303	-56,96
Αμπέλια, τα	294	331	194	165	199	-32,31
Μπάσια, η	0	0	54	51	41	
Χρύσινο, το	0	0	56	55	56	
Κοιν. Παλαιοχωρίου	283	184	271	246	256	-9,54
Παλαιοχώριον, το	283	184	271	246	256	-9,54
Δ.Δ.Χρυσομηλέας	1.101	936	723	846	755	-31,43
Χρυσομηλέα, η	1.101	936	723	846	755	-31,43
ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝ. ΚΛΕΙΝΟΒΟΥ	3.506	2,811	2.501	2.363	2,301	-34,37

Πηγή: ΕΣΥΕ

Η Δημοτική ενότητα Κλεινοβού – με βάση τα πληθυσμιακά στοιχεία του πραγματικού πληθυσμού 1961, 1971, 1981, 1991 και 2001 - ακολούθησε την πληθυσμιακή εξέλιξη των ορεινών και αγροτικών περιοχών της ελληνικής υπαίθρου.

Από την ανάλυση αυτού του πληθυσμού γίνεται εμφανές ότι οι οικισμοί όπου ο πληθυσμός την περίοδο 1961-2001 μειώθηκε πάνω του 30%, είναι ο Κλεινός (~57%), η Αηδόνα (~55%) η Καλογριανή (46%) τα Αμπέλια (32%) και η Χρυσομηλέα (31%). Επιπλέον οι οικισμοί Μπάσια και Χρύσινο εμφανίζονται ως οικισμοί με πληθυσμό από το 1981 και κατά την περίοδο 1981-2001 τα Μπάσια μείωσαν τον πληθυσμό τους κατά 24% ενώ το Χρύσινο παρουσιάζει σταθερό πληθυσμό.

Όσον αφορά την κατανομή των οικισμών κατά κατηγορία πληθυσμιακού μεγέθους, το 2001 (μόνιμος πληθυσμός) και σύμφωνα με τις κλάσεις της ΕΣΥΕ, η Δημοτική ενότητα Κλεινοβού εμφανίζει έναν οικισμό, αυτόν της Χρυσομηλιάς, στην κατηγορία των 500-999 κατοίκων και τους υπόλοιπους στην κατηγορία των 0-499 κατοίκων.

Σε επίπεδο Δημοτικού Διαμερίσματος (Ν. Καποδίστρια), σήμερα Κοινότητας (Ν. Καλλικράτη) τη μεγαλύτερη μείωση του μόνιμου πληθυσμού την περίοδο 1991-2001 υπέστη το Παλαιοχώρι (~39%), η Καλογριανή (~37%) και η Αηδόνα (~31%) ενώ το μόνο ΔΔ που παρουσίασε αύξηση και μάλιστα σημαντική, είναι η Γλυκομηλέα (~20%). Οι μεγάλες κοινότητες Κλεινού και η Χρυσομηλέας είναι αυτές που παρουσιάζουν και τη μικρότερη μείωση. Η μεταβολή του πληθυσμού φανερώνει ότι η Δημοτική ενότητα Κλεινοβού αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα κρίσιμης μάζας ανθρώπινου δυναμικού.

4.3.2.2 Απασχόληση

Η ανάλυση της απασχόλησης και της ανεργίας βασίζεται στα επίσημα στοιχεία της απογραφής του 2001. Ωστόσο, κατά το διάστημα που ακολούθησε την απογραφή μέχρι σήμερα, συντελέστηκαν μεταβολές οι οποίες προκάλεσαν σημαντικές διαφοροποιήσεις στα χαρακτηριστικά της οικονομικής δραστηριότητας. Προφανώς, όπως και για τα υπόλοιπα στοιχεία που προέρχονται από την απογραφή, υφίσταται ένα πρόβλημα αξιοπιστίας, λόγω του γεγονότος ότι ενώ ο μόνιμος πληθυσμός υπολογίζεται από την ΕΣΥΕ σε 1831 κατοίκους, οι στατιστικές

επεξεργασίες της γίνονται με τον πραγματικό πληθυσμό που ήταν 2.301 κάτοικοι. Επίσης κατά το διάστημα αυτό πραγματοποιήθηκαν πολλές αλλαγές ως προς την οικονομία της χώρας, αλλαγές που επηρέασαν τους παραγωγικούς τομείς και την ανεργία στο έπακρον.

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός στη Δημοτική ενότητα Κλεινοβού αντιστοιχεί στο 29% του πραγματικού πληθυσμού της Δημοτικής ενότητας και ανέρχεται σύμφωνα με την απογραφή του 2001 σε 660 άτομα από τα οποία τα 622 είναι απασχολούμενοι.

Πίνακας 4.3: Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός, απασχολούμενοι κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας και άνεργοι της Δημοτικής Ενότητας Κλεινοβού

Γεωγραφικός Κωδικός	Σύνολο Ελλάδος, Γεωγραφική ζώνη (NUTS I), περιφέρεια (NUTS II), νομός, δήμος / κοινότητα και δημοτικό/κοινοτικό διαμέρισμα	Οικονομικώς ενεργοί							Οικονομικώς μη ενεργοί
		Σύνολο	Απασχολούμενοι					Άνεργοι	
			Σύνολο	Πρωτογενούς Τομέας	Δευτερογενούς Τομέας	Τριτογενούς τομέας	Δεδήλωσαν κλάδο οικονομικής δραστηριότητας		
4409	Δημοτική Ενότητα Κλεινοβού	660	622	441	90	86	5	38	972
440901	Κοιν. Κλεινού	191	187	133	18	34	2	4	270
440902	Κοιν. Αηδόνας	41	36	25	6	5	0	5	69
440903	Κοιν. Γλυκομηλιάς	128	119	101	7	9	2	9	116
440904	Κοιν. Καλογριανής	48	45	29	7	9	0	3	101
440905	Κοιν. Παλαιοχωρίου	35	32	15	12	5	0	3	92
440906	Κοιν. Χρυσομηλιάς	217	203	138	40	24	1	14	324

Πηγή: ΕΣΥΕ

Η Δημοτική ενότητα Κλεινοβού ορεινή και απομακρυσμένη, απασχολεί τον πληθυσμό της κυρίως στον πρωτογενή τομέα (~69%). Οι απασχολούμενοι στο

δευτερογενή και στον τριτογενή τομέα εμφανίζονται μικρά και ισάριθμα μεταξύ τους ποσοστά (~14%).

Όσον αφορά τους απασχολούμενους στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα στην δημοτική ενότητα του Κλεινοβού, στις κοινότητες Αηδόνας, Παλαιοχωρίου και Χρυσομηλέας συγκεντρώνονται περισσότεροι απασχολούμενοι στο δευτερογενή τομέα, ενώ αντίθετα στις κοινότητες Γλυκομηλέας, Καλογριανής και Κλεινού συγκεντρώνονται περισσότεροι απασχολούμενοι στο τριτογενή τομέα.

Η Δημοτική ενότητα Κλεινοβού είναι μια ορεινή περιοχή όπου ο πληθυσμός της, όπως αναμενόταν, απασχολείται κατά κύριο λόγο στον πρωτογενή τομέα. Τμήμα του πληθυσμού ασχολείται παράλληλα ή κατά κύριο λόγο και με κλάδους οικονομικής δραστηριότητας στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Η διαφοροποίηση στο παραγωγικό σύστημα της περιοχής εξαρτάται από τις συνθήκες που θα διαμορφωθούν και από την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών στήριξης που θα ενεργοποιηθούν στο χώρο (τοπικοί φορείς, Δημόσιες Υπηρεσίες, Αναπτυξιακοί μηχανισμοί, κλπ).

Στην περιοχή δεν διαμένει παρά ελάχιστο εξειδικευμένο προσωπικό. Η γειτνίαση με την Καλαμπάκα και η σχετικά μικρή απόσταση της περιοχής από τα Τρίκαλα αποτελούσε και αποτελεί την κυριότερη αιτία εξόδου του διαθέσιμου εξειδικευμένου προσωπικού, δεδομένων και των καλύτερων όρων αγοράς εργασίας.

4.3.2.3 Χρήσεις γης

Η Δημοτική Ενότητα Κλεινοβού καταλαμβάνει έκταση 180.728 στρεμμάτων. Οι υφιστάμενες χρήσεις γης που συναντώνται στον εξωαστικό χώρο των οικισμών του Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού σχετίζονται κυρίως με τις δραστηριότητες του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγικής δραστηριότητας και τα τελευταία χρόνια και με τον τριτογενή τομέα (τουρισμός). Η κύρια χρήση της γης είναι η βόσκηση των ζώων και η εκμετάλλευση των δασών, ενώ η γεωργική συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την κτηνοτροφία που αποτελεί την βασική δραστηριότητα στη περιοχή.

Τα δάση καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων και ακολουθούν οι εκτάσεις των βοσκοτόπων. Η γεωργική γη είναι περιορισμένη στην παρόχθια ζώνη του ποταμού Κλεινοβίτη και σε ορισμένα οριζόντια εδάφη κοντά στους οικισμούς. Οι

εκτάσεις που αρδεύονται σήμερα είναι σημαντικά μικρότερες από εκείνες που μπορούν να αρδευτούν, αλλά πέρα από τις ανάγκες για παραγωγή ζωοτροφών (μηδική, καλαμπόκι) δεν καλλιεργούνται άλλα υδρόφιλα φυτά (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

Όσον αφορά την επίσημη κατανομή των χρήσεων γης (πηγή: ΕΣΥΕ, 1991), κυριαρχούν οι δασικές εκτάσεις σε ποσοστό 53% περίπου και ακολουθούν οι βοσκότοποι σε ποσοστό 33% περίπου, οι οποίοι συγκεντρώνονται κυρίως στην Κοινότητα Κλεινοβού. Η γεωργική γη καταλαμβάνει μόλις το 6% της έκτασης.

Πίνακας 4.4: Ποσοστιαία κατανομή χρήσεων γης ανά Κοινότητα

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΓΗ (%)	ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ (%)	ΔΑΣΗ (%)	ΛΟΙΠΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (%)
Αηδόνα	1,8	12,5	79,5	6,2
Γλυκομηλέα	4,2	26,5	68,9	0,4
Καλογριανή	8,9	6,7	73,7	10,6
Κλεινός	5,1	58,4	31,8	4,8
Παλαιοχώριο	7,7	35,1	33,0	24,7
Χρυσομηλέα	10,9	18,9	58,9	11,6
Σύνολο	6,0	33,1	52,9	8,1

Πηγή: ΕΣΥΕ

Η χρήση του χώρου έξω από τους οικισμούς της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού είναι κυρίως η κτηνοτροφική, η δασική και η γεωργική. Οι υπόλοιπες παραγωγικές δραστηριότητες υπάρχουν είτε διάσπαρτες στον εξωαστικό χώρο (π.χ. αποθήκες, βιοτεχνίες, ΧΑΔΑ) είτε μερικώς συγκεντρωμένες (π.χ. ποιμνιοστάσια).

Στον εξωαστικό χώρο των οικισμών της περιοχής δεν έχουν καθοριστεί θεσμοθετημένοι υποδοχείς και ούτε υπάρχουν θεσμοθετημένες ζώνες παραγωγικών δραστηριοτήτων (π.χ. ΒΠΠΕ, ΒΙΟΠΑ, κτλ). Στην περιοχή, επίσης, δεν υπάρχουν Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου ούτε κάποιες αποφάσεις σχετικά με τη χρήση της γης πέρα από τις Δασικές εκτάσεις που είναι καταγεγραμμένες από το Δασαρχείο Καλαμπάκας (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

Στις οικολογικά σημαντικές περιοχές όπως είναι οι Εθνικοί Δρυμοί, τα Αισθητικά Δάση, τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού

Κάλλους, οι περιοχές NATURA 2000 κ.α., υπάρχουν κάποια στην ευρύτερη περιοχή της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού. Ως διατηρητέο μνημείων της φύσης χαρακτηρίζεται η περιοχή «Φτελιά Αηδόνας» (Υ.Α. 142397/1294/1981, ΦΕΚ 173/Β/1981). Περιοχές NATURA 2000 στη Δημοτική Ενότητα Κλεινοβού είναι το «Κερκέτιο όρος (Κόζιακας)» (SCI) με κωδικό GR 1440002, και οι «Κορυφές Όρους Κόζιακα» (SPA) με κωδικό GR 1420006 (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

Τέλος, η ελεγχόμενη κυνηγητική περιοχή «ΚΟΖΙΑΚΑ» σύμφωνα με την τελευταία απόφαση τροποποίηση των ορίων (αρ. πρ. 5540/14-7-1992 Δασαρχείο Τρικάλων, ΦΕΚ 527/Β/17-8- 1992) έχει συνολική έκταση 483.000 στρεμμάτων και την ευθύνη διαχείρισης τους έχουν από κοινού τα Δασαρχεία Τρικάλων και Καλαμπάκας (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

4.3.2.4 Υποδομές-Δίκτυα

▪ Εκπαίδευση

Η μείωση του μόνιμου πληθυσμού των οικισμών της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα που οδήγησε στο κλείσιμο των δημοτικών σχολείων σε αρκετούς οικισμούς. Έτσι, οι εναπομείναντες μαθητές των διαμερισμάτων αυτών μεταφέρονται και εξυπηρετούνται από τα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία όμορων οικισμών.

Σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης υπάρχουν σε όλες τις κοινότητες την Δημοτικής Ενότητας καθώς επίσης και Γυμνάσιο στον οικισμό Αμπέλια. Τα σχολεία, όμως, της Αηδόνας, του Παλαιοχωρίου και της Καλογριανής δε λειτουργούν πια ενώ προβληματίζει και ο μικρός αριθμός μαθητών στην κοινότητα του Κλεινού σε σχέση με τον συνολικό του πληθυσμό. Αρκετά σημαντική είναι επίσης η μείωση του αριθμού των μαθητών στη Χρυσομηλιά. Όσον αφορά τον αριθμό των μαθητών του Γυμνασίου των Αμπελίων ακολούθησε και αυτός μια πτωτική τάση.

Επισημαίνεται ότι, τα Δημοτικά Σχολεία και τα Νηπιαγωγεία στη Χρυσομηλιά και τα Αμπέλια είναι ολόημερα, τα σχολεία των Αμπελίων και του Κλεινού είναι μονοθέσια, της Γλυκομηλιάς είναι διθέσιο και της Χρυσομηλιάς Τετραθέσιο (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

▪ Υγεία – Πρόνοια

Η περιοχή της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού εξυπηρετείται από το Κέντρο Υγείας Καλαμπάκας, το Νομαρχιακό Νοσοκομείο Τρικάλων και το Περιφερειακό Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Λάρισας. Οι οικισμοί εξυπηρετούνται από αγροτικό γιατρό που τους επισκέπτεται κάποιες ημέρες της εβδομάδας.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Συστήματος Υγείας της Περιφέρειας, στη Δημοτική Ενότητα Κλεινοβού λειτουργούν δύο περιφερειακά (αγροτικά) ιατρεία:

- το αγροτικό Περιφερειακό (Αγροτικό) Ιατρείο Κλεινού
- το αγροτικό Περιφερειακό (Αγροτικό) Ιατρείο Χρυσομηλέας

Σε ότι αφορά τις υπηρεσίες πρόνοιας στην περιοχή υπάρχει η δομή του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» η οποία εδρεύει στα Αμπέλια. Ιδρύθηκε τον Φεβρουάριο του 2002 και σήμερα εξυπηρετεί περισσότερα από 50-70 άτομα τον χειμώνα, ενώ το καλοκαίρι οι εξυπηρετούμενοι ξεπερνούν τους 100.

▪ Αθλητισμός

Στη Δημοτική ενότητα Κλεινοβού υπάρχουν υποδομές (γήπεδα ποδοσφαίρου - μπάσκετ) για αθλητική δραστηριότητα. Σε ορισμένους οικισμούς υπάρχουν σύλλογοι-ποδοσφαιρικές ομάδες (Αθλητικός Όμιλος Κλεινοβού, Αθλητικός Όμιλος Δόξα Χρυσομηλιάς) που λαμβάνουν μέρος σε τοπικά πρωταθλήματα

Σαν πεδίο άθλησης όμως μπορεί να θεωρηθεί όλη η περιοχή της Δημοτικής ενότητας αν οριστεί σαν χώρος ορειβασίας, ορεινής πεζοπορίας, κυνηγιού, ψαρέματος και χιονοδρομιών.

▪ Πολιτισμός

Στην Δημοτική ενότητα Κλεινοβού υπάρχουν αρκετοί μορφωτικοί και πολιτιστικοί σύλλογοι (π.χ. Εκπολιτιστικός επιμορφωτικός σύλλογος ο «Κλεινοβός») όπου οργανώνουν πολιτιστικές εκδηλώσεις και χορευτικές παραδοσιακές παραστάσεις. Πολιτιστικές εκδηλώσεις στην περιοχή μπορούν να θεωρηθούν τα πανηγύρια και οι γιορτές σε κάποια ξωκλήσια.

Το λαογραφικό μουσείο της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού βρίσκεται στην κοινότητα Χρυσομηλιάς και περιλαμβάνει ξεχασμένα και άγνωστα αντικείμενα παλαιότερων εποχών της περιοχής..

▪ Οδικό Δίκτυο

Το οδικό και μεταφορικό δίκτυο αποτελεί μια από τις σημαντικότερες υποδομές που υπάρχουν σε κάθε περιοχή, δεδομένου ότι προσδιορίζει τη δυνατότητα μιας περιοχής να παρέχει γρήγορη και εύκολη εξυπηρέτηση των αναγκών των κατοίκων και των επισκεπτών του.

Ένα ικανοποιητικό οδικό δίκτυο αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την βιωσιμότητα και ανάπτυξη ενός Δήμου ή μιας Δημοτικής ενότητας, καθώς έχει άμεση επίδραση στους παραγωγικούς τομείς, στον τουρισμό, στις κοινωνικές υποδομές αλλά και στην περαιτέρω ασφάλεια των οικισμών.

Η κατάσταση του οδικού δικτύου στην περιοχή δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική, παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει σημαντικές βελτιώσεις τα τελευταία χρόνια. Οι δρόμοι είναι γενικώς στενοί με αρκετά επικίνδυνα σημεία λόγω των απότομων στροφών και των κατολισθήσεων. Σε πολλά σημεία του δικτύου δεν έχει προβλεφθεί η αντιμετώπιση των απορροών των χειμάρρων που δημιουργούνται από τις βροχοπτώσεις. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει τα παρακάτω έργα βελτίωσης του οδικού δικτύου:

1. Αποπεράτωση επαρχιακού δρόμου Καλαμπάκας –Περτουλίου
2. Κατασκευή Γέφυρας στη θέση Κουκουράβα
3. Κατασκευή Γέφυρας στην είσοδο της Κοινότητας Γλυκομηλιάς
4. Επισκευές στον επαρχιακό δρόμο Καλαμπάκας- Περτουλίου
5. Κατασκευή συρματοπλεγμάτων για τη συγκράτηση των καταπτώσεων στην είσοδο του Κλεινοβού
6. Αγροτική οδοποιία
7. Ασφαλτοστρώσεις σε συνδετήριες οδούς του επαρχιακού δικτύου
8. Οδός Παλαιοχώρι –Κρανιά Ασπροποτάμου, τμήμα του οποίου ασφαλτοστρώθηκε.

Μεγαλύτερη βελτίωση υπήρξε στο διακοινοτικό οδικό δίκτυο και τον κεντρικό οδικό κλάδο (οδός Καλαμπάκα – Περτούλι), ο οποίος διασχίζει το Δήμο Κλεινοβού.

Όσον αφορά τον επίσημο χαρακτηρισμό των επαρχιακών οδών στο εσωτερικό της Δημοτικής ενότητας, ισχύουν τα εξής (Βαλασά και Κουτάκος, 2007):

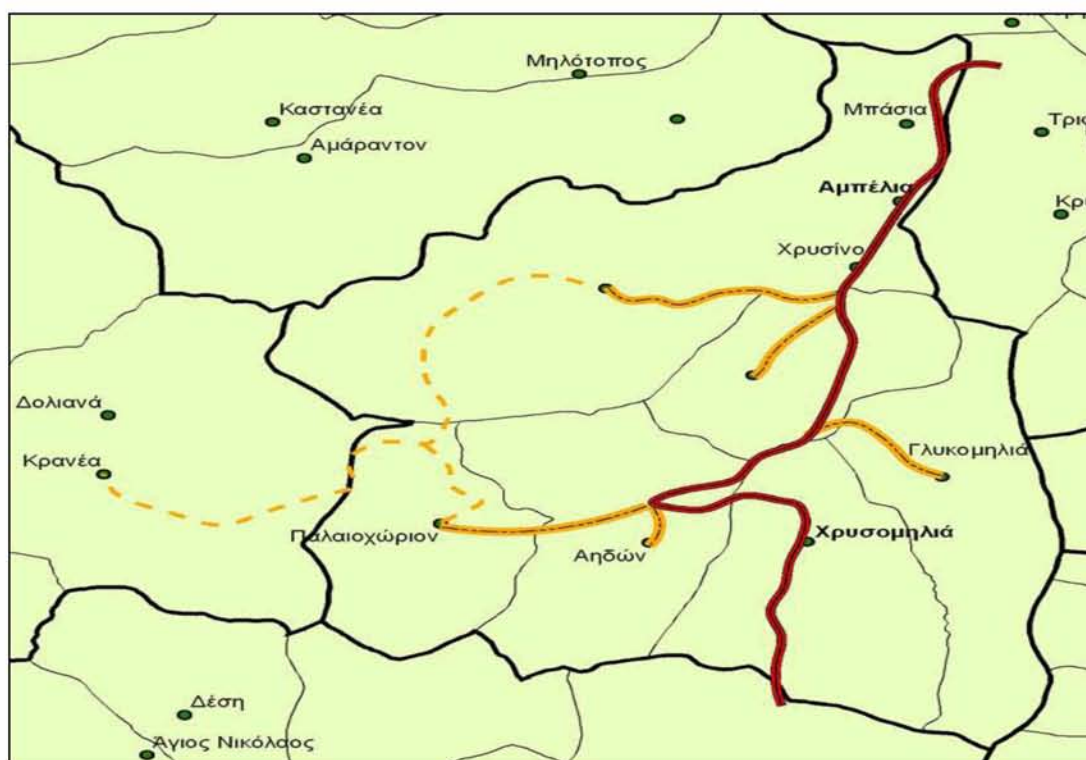
1. Πρωτεύων επαρχιακό οδικό δίκτυο:

- Το τμήμα της κεντρικής οδού της Δημοτικής ενότητας από τη γέφυρα στο Μουργκάνι μέχρι τον κόμβο προς τον Κλεινό.

2. Δευτερεύων επαρχιακό οδικό δίκτυο:

- Το τμήμα της κεντρικής οδού που ξεκινά από τον κόμβο προς τον Κλεινό, διασχίζει τη Χρυσομηλιά και καταλήγει στον κόμβο στα Λιβάδια.

- Η οδός που συνδέει το Παλαιοχώρι με τον κεντρικό οδικό άξονα του Δήμου.

Εικόνα 4.3: Δίκτυο Δημοτικής Ενότητας Κλεινοβού

Πηγή: Βαλασά και Κουτάκος, 2007

Η κατασκευή του νέου οδικού άξονα Λιβάδια Περτουλίου – Χρυσομηλιάς – Γέφυρας Κουκουράβας – Γέφυρας Παλιόχανου δημιουργεί νέα αναπτυξιακή προοπτική για την περιοχή. Η κινητικότητα που εμφανίστηκε στις μεταβιβάσεις των παρόδιων έργων ιδιοκτησιών και η δημιουργία των πρώτων τουριστικών μονάδων συνηγορεί στην παραπάνω εκτίμηση. Η εκτίμηση αυτή ενισχύεται ακόμη περισσότερο, με την ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού αλλά και με την κατασκευή της Ιόνιας οδού και της Ε65 (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

▪ Ενέργεια

Στην περιοχή του Δήμου Κλεινοβού δεν παρατηρούνται ουσιαστικά προβλήματα ηλεκτροδότησης, δεδομένου ότι ο εξηλεκτρισμός της περιοχής έχει ολοκληρωθεί. Η κύρια χρήση ηλεκτρικού ρεύματος αφορά την οικιακή, ενώ για βιοτεχνική και αγροτική χρήση η κατανάλωση είναι περιορισμένη. Προβλήματα καταγράφονται μόνο το χειμώνα σε περιπτώσεις ακραίων καιρικών συνθηκών σε συνδυασμό με την παλαιότητα ορισμένων τμημάτων του δικτύου.

Αξίζει να αναφερθεί το ενδιαφέρον (ιδιωτικό) που υπάρχει για την ίδρυση μικρών Υδροηλεκτρικών Σταθμών, στο άνω και στο κάτω μέρος του Κλεινοβίτη ποταμού.

▪ Τηλεπικοινωνίες

Στην ευρύτερη περιοχή της Δημοτική ενότητας Κλεινοβού το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο εντάσσεται στο τηλεφωνικό κέντρο Καλαμπάκας. Δεν υπάρχει ασύρματο δίκτυο internet και η εξυπηρέτηση κινητικής τηλεφωνίας κρίνεται ικανοποιητική.

▪ Υδρευση – αποχέτευση

Η ύδρευση και αποχέτευση της περιοχής που μελετάμε, περιορίζεται σχεδόν αποκλειστικά εντός των ορίων των οικισμών.

Στις κοινότητες της περιοχής, δεν υπάρχουν έργα αποχέτευσης και επεξεργασίας αστικών υγρών αποβλήτων. Τα λύματα διοχετεύονται σε βόθρους, σηπτικούς και απορροφητικούς, που υπάρχουν σε κάθε κατοικία. Στην κοινότητα της Χρυσομηλιάς υπάρχει ένας αγωγός αποχέτευσης ακαθάρτων, ο οποίος καλύπτει τις ανάγκες ενός μικρού τμήματος της κοινότητας.

Οι περισσότεροι οικισμοί υδρεύονται από πηγές οι οποίες ως επί το πλείστον βρίσκονται κοντά στους οικισμούς, ενώ σε κοντινή απόσταση υπάρχουν και οι δεξαμενές αποθήκευσης.

▪ Απορρίμματα

Η συγκέντρωση των απορριμμάτων σήμερα στην περιοχή, γίνεται με ειδικά οχήματα του Δήμου Καλαμπάκας και εναποτίθεντο μέχρι πριν στο Χώρο Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) Χρυσομηλιάς. Ο σχεδιασμός σε

περιφερειακό επίπεδο, όσον αφορά την περιοχή μελέτης, περιλάμβανε την κατασκευή ΧΥΤΑ στα Τρίκαλα, ο οποίος και λειτουργεί. Τα απορρίμματα ωστόσο, δεν θα πηγαίνουν απ' ευθείας στον ΧΥΤΑ Τρικάλων, αλλά θα συγκεντρώνονται στον Σταθμό Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (Σ.Μ.Α.) στην Καλαμπάκα.

4.3.2.5 Τουριστικές υποδομές

Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο σημείο της παρούσας εργασίας η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ξεκομμένα από τους τρεις ήδη υπάρχοντες τουριστικούς πόλους του Νομού Τρικάλων, την Καλαμπάκα την περιοχή του Ασπροποτάμου και την περιοχή του Περτουλίου. Έτσι μέσα από την συνεργασία των περιοχών αυτών με την περιοχή του Κλεινοβού και την εφαρμογή ενός κατάλληλου μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης που θα επιτευχθεί η οικονομική και κοινωνική ανάταση της ευρύτερης περιοχής.

Η περιοχή της Καλαμπάκας, γνωστή σε παγκόσμιο επίπεδο για τα Μετέωρα, χαρακτηρίζεται από μεγάλη τουριστική κίνηση η οποία όμως είναι περιοδικού χαρακτήρα.

Η δυναμικότητα της περιοχής της Καλαμπάκας σε τουριστική υποδομή υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών περιλαμβάνει έντεκα (11) ξενοδοχεία Α,Β κατηγορίας, παραδοσιακούς ξενώνες και κάμπινγκ. Επίσης, το Καστράκι που βρίσκεται σε απόσταση 1Κm από την Καλαμπάκας διαθέτει ξενοδοχεία Β, Γ και Ε κατηγορίας, ξενώνες και κάμπινγκ (Παλούμπτης και Σιδηρόπουλος, 2002).

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι στην περιοχή της Καλαμπάκας αρκετές εναλλακτικές υποδομές διαμονής τουριστών. Σε ότι αφορά την λοιπή υπάρχουσα υποστηρικτική υποδομή (διασκέδαση, διατροφή, υγεία, υπηρεσίες κτλ) υπάρχει μεγάλος αριθμός εστιατορίων-ταβέρνες (25 στην Καλαμπάκα και 15 στο Καστράκι), Καφέ - Μπαρ, κέντρα διασκέδασης, super market, καταστήματα με είδη λαϊκής τέχνης, ταχυδρομείο, 5 τράπεζες, Ε.Σ.Υ., αγροτικό ιατρείο, κτηνιατρείο, Πυροσβεστική Υπηρεσία, Αστυνομικό Τμήμα κ.α.. Τα ανωτέρω στοιχεία φανερώνουν την πολύ καλή τουριστική υποδομή που υπάρχει στην περιοχή και την δυνατότητα για εξυπηρέτηση μεγάλου αριθμού επισκεπτών με υψηλό πάντα επίπεδο παροχής υπηρεσιών. Η υποδομή αυτή όμως χρησιμοποιείται πλήρως μόνο την περίοδο αιχμής (Ιούλιος - Σεπτέμβριος) και τους υπόλοιπους μήνες που η ζήτηση

στον τουριστικό τομέα είναι μειωμένη τα ξενοδοχεία, εστιατόρια και γενικά όλη η υποδομή της περιοχής υπολειτουργεί (Παλούμπτης και Σιδηρόπουλος, 2002).

Στην περιοχή του Περτουλίου η τουριστική υποδομή περιλαμβάνει έξι ξενοδοχειακά συγκροτήματα, πολυτελής παραδοσιακούς ξενώνες και ενοικιαζόμενα δωμάτια.

Η σημαντικότερη τουριστική υποδομή όμως, που υπάρχει στην περιοχή Περτουλίου είναι το χιονοδρομικό κέντρο στην θέση «Περτουλιώτικα Λιβάδια» σε υψόμετρο 1200 μέτρων. Διαθέτει μόνο μία πίστα για αρχαρίους (1000 μέτρα) και ένα εναέριο lift. Το εν λόγω χιονοδρομικό κέντρο, σε περιόδους αιχμής, δεν μπορεί να ανταποκριθεί στην αυξημένη ζήτηση της περιοχής, με αποτέλεσμα να δημιουργείται συνωστισμός και να μειώνεται η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Εκτός από την χιονοδρομία ο επισκέπτης της περιοχής του Περτουλίου μπορεί να ασχοληθεί με διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως η ποδηλασία βουνού, η ιππασία, η τοξοβολία, οι περίπατοι στο δάσος, η ορειβασία κ.α.

Η δυνατότητα της περιοχής Ασπροποτάμου σε υποδομή φιλοξενίας και διαμονής των επισκεπτών είναι επίσης σημαντική καθώς περιλαμβάνει ξενοδοχεία και ξενώνες στους περισσότερους οικισμούς της περιοχής. Τα πολλά χωριά της περιοχής του Ασπροποτάμου είναι γνωστά για την ομορφιά τους και τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους. Η σημαντικότερη τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στην περιοχή στον ποταμό Ασπροποτάμου είναι το Rafting και το Canoe-kayak. Μεγάλος αριθμός επισκεπτών που ασχολούνται με τα αθλήματα αυτά επισκέπτεται την περιοχή ερχόμενοι από όλη την Ελλάδα.

Όσον αφορά την περιοχή της Δημοτικής Ενότητας Κλεινοβού αξίζει να αναφερθούν από άποψη υποδομής ότι υπάρχουν ένα ξενοδοχείο στον Κλεινοβό, δύο Ξενοδοχείο στο Παλαιοχώρι, δύο Ξενοδοχεία και δύο ξενώνες στη Χρυσομηλιά.

Επίσης, στην ορεινή περιοχή του Κλεινοβού υπάρχουν και καταφύγια

- Στον Κόζιακα, στη θέση «Αστραπή», το ορεινό καταφύγιο ΧΑΤΖΗΠΕΤΡΟΥ, υψόμετρο 1738 μέτρα, χωρητικότητας 15 ατόμων
- Στην Τριγγία, στη θέση «Ανοιξιάτικα Κλεινού», το ορεινό καταφύγιο ΤΡΙΓΓΙΑ, υψόμετρο 1400μέτρα, χωρητικότητας 32 ατόμων

Τέλος, στην κοινότητα Γλυκομηλιάς υπάρχει το Ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 όπου, υπάρχει σήμανση και στον Κλεινοβό πλακόστρωτο μονοπάτι προς την Αγία Κυριακή.

Από την ανάλυση όλων των στοιχείων που παρατίθενται παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, η πολύ καλή υφιστάμενη τουριστική υποδομή της Καλαμπάκας και η υποδομή της περιοχής του Περτουλίου και του Ασπροποτάμου, σε συνδυασμό με την δημιουργία επιπρόσθετης υποδομής στη περιοχή της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού θα εξασφαλίσουν την καλή λειτουργία του χιονοδρομικού κέντρου που θα δημιουργηθεί και θα εξασφαλίσουν στους επισκέπτες υπηρεσίες υψηλού επιπέδου και ποιότητας. Σημαντικό ρόλο στην επιτυχία της λειτουργίας του χιονοδρομικού κέντρου διαδραματίζει η γεωγραφική θέση που προτείνεται να κατασκευαστεί, η οποία βρίσκεται ανάμεσα από την περιοχή της Καλαμπάκας, ή του Περτουλίου και του Ασπροποτάμου και αποτελεί συνδετικό κρίκο μεταξύ αυτών των περιοχών που γνωρίζουν μεγάλη τουριστική ανάπτυξη.

Παρακάτω σημειώνονται οι χιλιομετρικές αποστάσεις από τα κύρια αστικά κέντρα της περιφέρειας και της χώρας :

▪ Αθήνα	389 Km	▪ Καλαμπάκα	32 Km
▪ Θεσσαλονίκη	270 Km	▪ Γρεβενά	93 Km
▪ Λάρισα	116 Km	▪ Ηγουμενίτσα	242 Km
▪ Γιάννενα	146 Km	▪ Βόλος	176 Km
▪ Τρίκαλα	54 Km	▪ Καρδίτσα	80 Km

4.3.3. Φυσικό περιβάλλον της περιοχής μελέτης

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και σε προηγούμενο σημείο η περιοχή εγκατάστασης του χιονοδρομικού κέντρου βρίσκεται στα διοικητικά όρια της Κοινότητας του Κλεινού, της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού. Η ονομασία της θέσης είναι Λάκκος (ή Ξερόλακκος) και έχει υψόμετρο βάσης περίπου 1500 μέτρα. Το φυσικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής του χιονοδρομικού κέντρου είναι ιδιαίτερα πλούσιο:

4.3.3.1 Ανάγλυφο-Γεωλογία

Γενικότερα, η περιοχή της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού χαρακτηρίζεται από έντονο ανάγλυφο. Η περιοχή που μελετάται, χαρακτηρίζεται ως ορεινή περιοχή σε ποσοστό 70% της συνολικής έκτασης του, σε ημιορεινή περιοχή σε ποσοστό 25% και σε πεδινή περιοχή σε ποσοστό 5% (ΕΣΥΕ). Το ανάγλυφο της περιοχής

διαμορφώνεται από τις κορυφές της Πίνδου και του Κόζιακα με τους ποταμούς που το διαπερνούν και από λίγες ημιορεινές περιοχές στα Ανατολικά.

Η περιοχή αναφοράς βρίσκεται Νότια -Νοτιοδυτικά του Κλεινού και σε απόσταση 8 χιλιομέτρων (οδικώς). Η συγκεκριμένη περιοχή με βάση στην θέση Λάκκος χρησιμοποιείται ως θερινός βοσκότοπος για το κτηνοτροφικό κεφάλαιο της κοινότητας Κλεινού. Η ευρύτερη περιοχή στην οποία θα εγκατασταθεί το κέντρο οριοθετείται από τις νοητές γραμμές που συνδέουν τις εξής θέσεις: Τριγωνομετρικό Υψ.1553 -Υψομετρικό 1511 - Τριγωνομετρικό Αυχένας Μπαμπάς Υψ.1761 - Υψομετρικό 1870 -παρυφές πλαγιών περιοχής Κακούραινα - θέση Λάκκος (ή Ξερόλακκος).

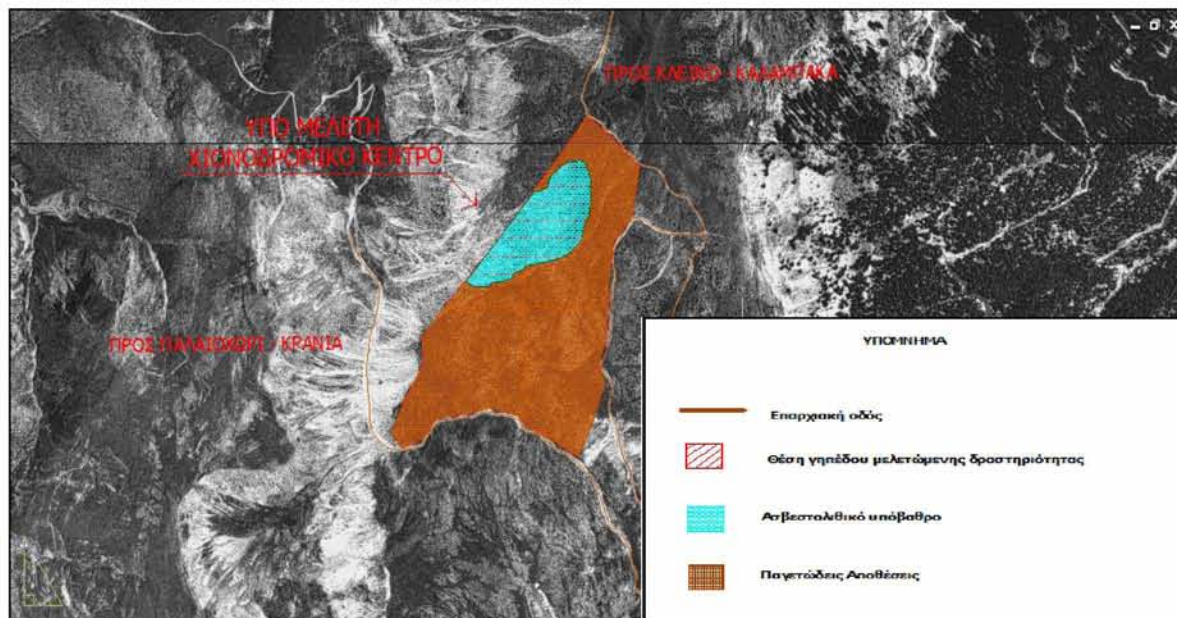
Τα βασικά πετρώματα ανήκουν στη ζώνη «Ολωνού Πίνδου» που σχηματίστηκαν κατά την Ηώκαινη εποχή της τριτογενούς περιόδου του Καινοζωϊκού αιώνα σαν μηχανικά ιζήματα, αποτελούμενα από στρώσεις με μεγάλο πάχος και που περιλαμβάνουν στις κατώτερες διαστρώσεις τους λεπτόκοκκους ψαμμίτες, άργιλο και μάργα και στις ανώτερες χονδρόκοκκους ψαμμίτες κροκαλοπαγείς και λατυπαγείς σχηματισμούς (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

Το έδαφος είναι προϊόν αποσάθρωσης κατ' εξοχήν ασβεστόλιθων και σχιστολιθικών ψαμμιτών της σειράς του φλύσχη, ανήκει στον τύπο των ορφνών δασικών εδαφών που έχουν υποστεί έκπλυση με αποτέλεσμα η μηχανική τους σύσταση να ποικίλει και να είναι αργίλλοαμμώδους μέχρι αμμώδους και κατά θέση χαλικώδους σύστασης, σχεδόν λεπτόκοκκης υφής και ποικίλου βάθους και βαθμού γονιμότητας αναλόγως της κλίσεως, έκθεσης, υγρασίας εδάφους και διαγέννησης του μητρικού πετρώματος (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

Συγκεκριμένα στην περιοχή αναφοράς το γεωλογικό υπόβαθρο αποτελείται από ψαμμιτικό φλύσχη και το βάθος του εδάφους ποικίλει αναλόγως της θέσεως από μετρίως βαθύ έως αβαθές. Η περιοχή ενδείκνυται για την ανάπτυξη της χιονοδρομίας λόγω του ότι ο φλύσχος δεν εμφανίζει απότομες, βραχώδεις προεξοχές και δεν παρουσιάζει στην επιφάνεια του ογκόλιθους και λιθόστρωτα με διαβρώσεις. Έτσι δεν σχηματίζονται εξάρσεις και χαραδρώσεις αλλά λείες σχετικά επιφάνειες οι οποίες είναι κατάλληλες για την εγκατάσταση του χιονοδρομικού κέντρου. Στον χάρτη που παρατίθεται παρακάτω αποτυπώνονται το ασβεστολιθικό υπόβαθρο της περιοχής μελέτης καθώς και οι παγετώδεις αποθέσεις. Στον συγκεκριμένο χάρτη του κ.

Κολίτσα Απόστολου- Γεωλόγου υποδεικνύεται με σαφήνεια επομένως η θέση του προτεινόμενου χιονοδρομικού κέντρου και τα γεωλογικά χαρακτηριστικά αυτού.

Εικόνα 4.4: Γεωλογία της περιοχής μελέτης

Πηγή: Κολίτσας, 2011

4.3.3.2 Υδρολογία

Οι αρκετά υψηλές κλίσεις των κλιτύων σε συνδυασμό με την παρουσία αδιαπέραστων από υδρολιθολογικής άποψης σχηματισμών, έχουν ως αποτέλεσμα την εμφάνιση αξιόλογων απορροών.

Η ευρύτερη περιοχή μελέτης αποστραγγίζεται από τον Πηνειό ποταμό προς τα ανατολικά τον οποίο τροφοδοτούν όλοι οι ποταμοί και οι χειμάρροι που πηγάζουν από τους ορεινούς όγκους των Χασίων, Αντιχασίων και του Κόζιακα. Υδρολογικά η περιοχή εγκατάστασης ανήκει στη λεκάνη απορροής του χειμάρρου Κλεινοβίτικος.

Τα σημαντικότερα ρέματα της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού είναι το ρέμα Μαντάνια, που εντοπίζεται μεταξύ των κοινοτήτων Καλογριανής και Χρυσομηλιάς, και ο Χουτιάνας ρέμα που εντοπίζεται μεταξύ των κοινοτήτων Χρυσομηλιάς και Γλυκομηλιάς. Στην ευρύτερη περιοχή του Κλεινοβού συναντάτε πληθώρα μικρότερων ρεμάτων μη συνεχούς ροής.

4.3.3.3 Κλιματολογικές συνθήκες

Για την περιοχή μελέτης δεν υπάρχουν μακροχρόνιες τοπικές κλιματικές παρατηρήσεις από τις οποίες θα ήταν δυνατόν να βγούνε χρήσιμα και αντικειμενικά

συμπεράσματα. Για να μπορέσει να διαμορφωθεί μια άποψη για τις μετεωρολογικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή παρουσιάζονται παρακάτω τα στοιχεία από το μετεωρολογικό σταθμό του Πετρουλίου, ο οποίος βρίσκεται σε υψόμετρο 1100 μέτρων και σε σχετικά μικρή απόσταση από την περιοχή μελέτης. Εξαιτίας των χαρακτηριστικών αυτών τα στοιχεία που παρατίθενται μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να βγούνε κάποια συμπεράσματα για την περιοχή αναφοράς.

Η ευρύτερη περιοχή του Δήμου Κλεινοβού από κλιματολογικής πλευράς ανήκει στον υγρό όροφο του Μεσογειακού κλίματος με δριμύ χειμώνα. Παρακάτω δίνονται τα μετεωρολογικά στοιχεία που αφορούν την περίοδο 1961 έως 1995.

Πίνακας 4.5: Μετεωρολογικές παρατηρήσεις για τα έτη 1961-1995

Μήνες	Μέση θερμοκρασία Αέρος 24ώρου σε°C	Μέση Μέγιστη Θερμοκρασία Αέρος σε°C	Μέση Ελάχιστη ή Θερμοκρασία Αέρος σε°C	Σχετική Υγρασία Αέρος 24ώρου %	Μέσο Συνολικό Ύψος Βροχής σε mm	Μέσο Συνολικό Ύψος Χιονιού σε mm Βροχής
Ιανουάριος	-0,3	3,4	-3,6	85,7	89,0	109,1
Φεβρουάριος	0,4	4,1	-3,3	84,6	102,2	143,5
Μάρτιος	2,9	7,1	-1,3	80,0	96,8	110,6
Απρίλιος	7,2	11,6	1,6	76,3	140,9	11,6
Μάιος	12,2	16,8	5,2	72,0	98,7	0,7
Ιούνιος	16,2	21,1	8,1	69,2	46,2	0,0
Ιούλιος	18,4	23,7	10,0	67,5	40,8	0,0
Αύγουστος	18,1	24,1	9,6	68,2	39,8	0,0
Σεπτέμβριος	14,5	20,3	7,3	73,9	73,6	0,0
Οκτώβριος	9,5	14,3	4,3	80,5	148,0	5,2
Νοέμβριος	5,1	9,3	1,0	83,2	186,9	1.3,7
Δεκέμβριος	1,4	4,7	-1,9	85,0	181,6	70,5
Μέσος όρος	8,8	13,4	3,1	77,2	103,7	38,7
Άθροισμα					1244,5	464,9

Πηγή: Μετεωρολογικός Σταθμός Πετρουλίου

Από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι το ετήσιο συνολικό ύψος χιονιού είναι 464,9 χιλιοστά βροχής. Για να μετατρέψουμε την τιμή αυτή σε ύψος (πάχος) χιονοστρώματος χρησιμοποιούμε τον παρακάτω τύπο (Κωτούλας, 1996) :

$$H_s = H_w P_w / P_s$$

Όπου: H_s = το ύψος του χιονοστρώματος σε mm.

H_w = το ύψος βροχής σε mm.

P_w = το ειδικό βάρος του νερού (1000 Kg/m^3).

P_s = το ειδικό βάρος του χιονιού σε Kg/m^3

Από τους υπολογισμούς (για ειδικό βάρος χιονιού 335 Kg/m^3) προκύπτει ύψος χιονοστρώματος περίπου 1,4 μέτρα. Η τιμή αυτή αναφέρεται στο Περτούλι και συγκεκριμένα στο σημείο που είναι εγκατεστημένος ο μετεωρολογικός σταθμός.

Είναι γνωστό όμως, ότι με την αύξηση του υπερθαλάσσιου ύψους αυξάνεται τόσο το ύψος του χιονιού, όσο και οι μέρες χιονιού. Στην περιοχή εγκατάστασης του νέου χιονοδρομικού κέντρου, όπου το μέσο υψόμετρο (1700 μέτρα) είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό του Περτουλίου, τα καιρικά φαινόμενα είναι πιο έντονα και το ύψος χιονοστρώματος είναι σαφώς υψηλότερο. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία ισχύουν οι ακόλουθες τιμές για την αύξηση του ύψους χιονιού ανά 100 μέτρα υψομέτρου για τους τρεις βασικούς μήνες της χειμερινής περιόδου :

Δεκέμβριος: 2-7 cm ανά 100 μέτρα

Φεβρουάριος: 7-12 cm ανά 100 μέτρα

Απρίλιος : 10-20 cm ανά 100 μέτρα

Για την περιοχή μελέτης επιλέγουμε μια μέση τιμή 10 εκατοστά ανά 100 μέτρα οπότε για την υψομετρική διαφορά που υπάρχει μεταξύ του Περτουλίου και της περιοχής αναφοράς (600 μέτρα) θα έχουμε μια αύξηση 60 εκατοστά στο ύψος του χιονοστρώματος. Έτσι το συνολικό ύψος του χιονοστρώματος στην περιοχή εγκατάστασης του χιονοδρομικού είναι 2,0 μέτρα. Η τιμή αυτή είναι ενδεικτική και όχι δεσμευτική για την περιοχή μελέτης διότι οι υπολογισμοί γίνανε με βάση τα μετεωρολογικά στοιχεία του Περτουλίου και όχι με στοιχεία που συλλέχθηκαν από την περιοχή αναφοράς. Το ύψος του χιονοστρώματος σύμφωνα με πολλές μαρτυρίες

κατοίκων είναι κατά πολύ μεγαλύτερο ιδιαίτερα στις βόρειες εκθέσεις όπου πρόκειται να εγκατασταθούν οι πίστες χιονοδρομίας.

Από τα παραπάνω στοιχεία τεκμηριώνεται σαφώς η καταλληλότητα της περιοχής για την άσκηση της χιονοδρομίας και των συνοδευόμενων με αυτή δραστηριότητες.

4.3.3.5. Χλωρίδα – Πανίδα

Η ευρύτερη περιοχή της Δημοτικής ενότητας Κλεινοβού χαρακτηρίζεται από γυμνές, βραχώδεις ράχες και κορυφές αλλά και από δασωμένα φαράγγια και δάση ελάτης. Η βλάστηση της περιοχής περιλαμβάνει φρύγανα, ξηρά ασβεστολιθικά λιβάδια, ξηρά πυριτικά λιβάδια και αυτόχθονα δάση κωνοφόρων με κυρίαρχο είδος την ελάτη. Είναι χαρακτηριστική και ενδιαφέρουσα η βλάστηση και η χλωρίδα των βραχωδών βιοτόπων όπως οι λιθώνες, οι εκτεθειμένες βραχώδεις επιφάνειες και οι απότομοι γκρεμοί (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

Το Κερκέτιο όρος είναι περιοχή με καλά διατηρημένους φυσικούς οικοτόπους, από τους οποίους οι πιο σημαντικοί είναι τα δάση ελάτης και δρυός καθώς και οι βραχώδεις οικότοποι, που αποτελούν ενδιαιτήματα ενδημικών ή απειλούμενων και σπάνιων ειδών της χλωρίδας και της πανίδας - κυρίως της ορνιθοπανίδας και της πανίδας των θηλαστικών. Το βουνό έχει σημαντικούς πληθυσμούς μεγάλων αρπακτικών, κυρίως γύπες. Οι πληθυσμοί θηλαστικών που απαντούν είναι κατά ένα μέρος αποτέλεσμα της διαχείρισης της περιοχής ως καταφύγιο θηραμάτων και ως ελεγχόμενη κυνηγετική περιοχή. Τα ζώα εκτρέφονται και προστατεύονται από φυσικές και ανθρωπογενείς απειλές (π.χ. κυνήγι). Τρία είδη που αποτελούν θηράματα έχουν εισαχθεί και εκτρέφονται στην περιοχή: ένα είδος ελαφιού (*Dama dama*), ένα είδος φασιανού (*Phasianus colchicus*) και ένα είδος πέρδικας. Η οικολογική ποιότητα και η ισορροπία της περιοχής, όπως διαμορφώνονται από τη διαχείρισή της, είναι εύθραυστες και γι' αυτό απαιτείται συνεχής προσπάθεια από το Δασαρχείο, που είναι και ο φορέας διαχείρισης (Βαλασά και Κουτάκος, 2007).

Παρόλα αυτά όμως στην άμεση περιοχή δεν υπάρχει καθόλου δασική βλάστηση (δενδρώδης ή θαμνώδης) εξαιτίας της καταστροφής και υποβάθμισης που έχει υποστεί από τις πυρκαγιές, την υπερβόσκηση και τις ληστρικές υλοτομίες. Έτσι

έχουν επικρατήσει οι θάμνοι και οι πόες, βλάστηση η οποία, ευνοεί σαφώς την ανάπτυξη της χιονοδρομίας στην περιοχή.

4.4 ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

4.4.1 Χιονοδρομική χωροθέτηση

Η περιοχή εγκατάστασης του χιονοδρομικού κέντρου μορφολογικά χαρακτηρίζεται από το λόφο με υψόμετρο 1870 μ. και από το πλάτωμα στην θέση Λάκκος (ή Ξερόλακκος) που διαμορφώνεται στους βόρειους πρόποδες του λόφου. Οι Βόρειες-Βορειανατολικές εκθέσεις του λόφου θα χρησιμοποιηθούν για την εγκατάσταση των αναβατήρων και των πιστών χιονοδρομίας ενώ η θέση Λάκκος που έχει μηδενική κλίση θα χρησιμοποιηθεί για την εγκατάσταση των βοηθητικών εγκαταστάσεων του κέντρου.

Όσον αφορά τις θέσεις και τους τύπους των αναβατήρων στο χιονοδρομικό κέντρο προτείνονται τα παρακάτω:

- Τριθέσιος εναέριος αναβατήρας για την σύνδεση του σημείου που βρίσκεται λίγο πιο κάτω από τη κορυφή του λόφου με Υψόμετρο 1870 μέτρα και του πλατώματος που δημιουργείται στη θέση Λάκκος. Η αρχή του αναβατήρα βρίσκεται δίπλα στο δρόμο. Η υψομετρική διαφορά μεταξύ της αρχής και του τέλους του αναβατήρα είναι περίπου 320. Η οριζόντια απόσταση είναι 1200 μέτρα και η μέση κλίση 6 %.
- Παιδικός αναβατήρας (Baby Lift) ο οποίος θα τοποθετηθεί στις νότιες παρυφές της πλαγιάς της περιοχής Κακούραινα και θα ξεκινάει από το πλάτωμα στη θέση Λάκκος 100 μέτρα περίπου βορειοδυτικά από την αρχή του διαθέσιμου εναέριου αναβατήρα. Η αρχή του είναι δίπλα στο δρόμο για την εύκολη πρόσβαση των χιονοδρόμων σε αυτόν. Το μήκος του θα είναι περίπου 360 μέτρα, η μέση κλίση 20 % και η υψομετρική διαφορά μεταξύ της αρχής και του τέλους 75 μέτρα.
- Δεύτερος παιδικός αναβατήρας που θα εγκατασταθεί στην νοτιοδυτική πλαγιά του λόφου με υψόμετρο 1553 μέτρα και βρίσκεται ανατολικά του πλατώματος. Η αρχή του αναβατήρα τοποθετείται στο πλάτωμα και έχει μήκος 300 μέτρα περίπου. Η υψομετρική διαφορά αρχής και τέλους του

αναβατήρα είναι 20 μέτρα και η μέση κλίση 6 %.

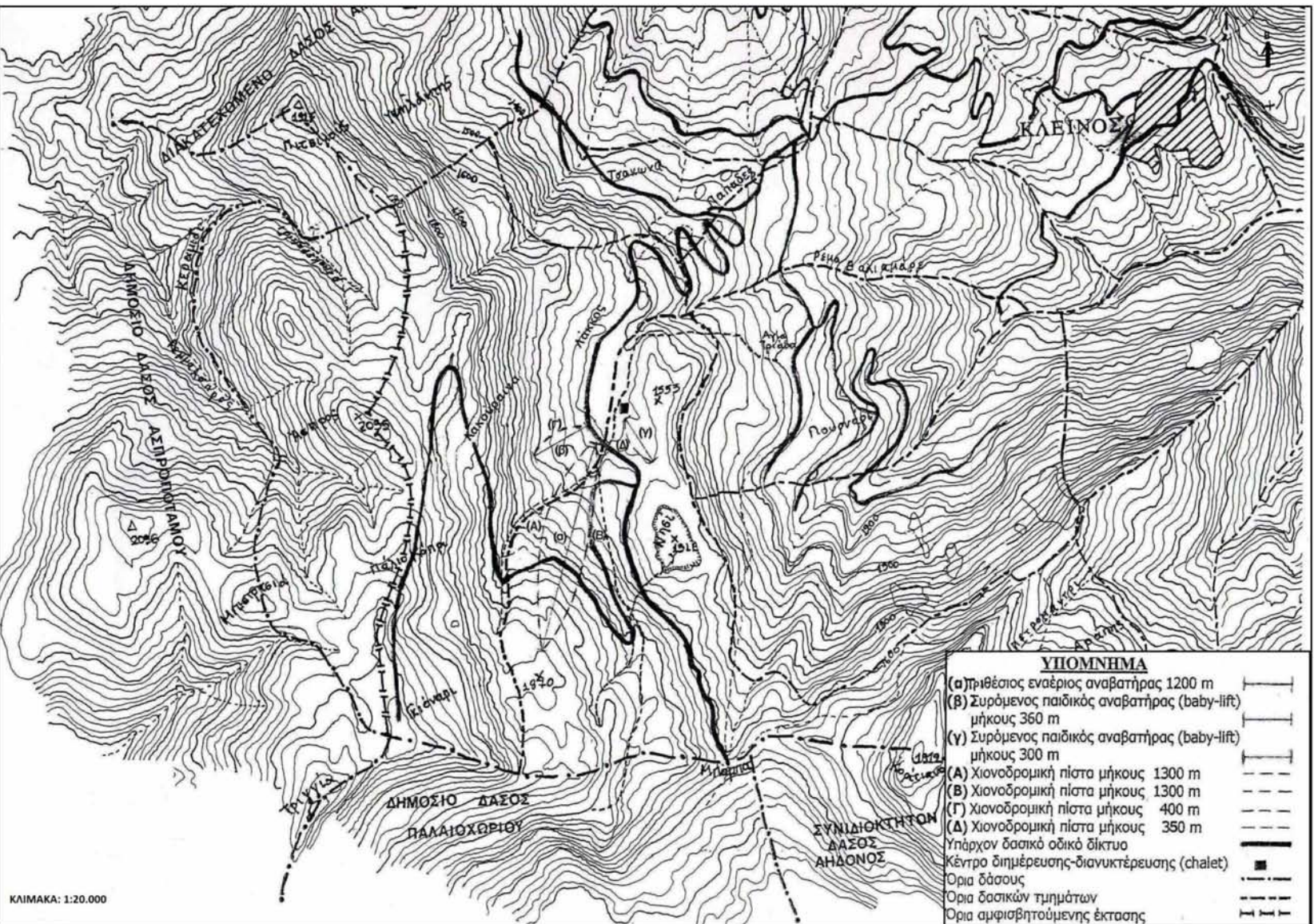
Όσον αφορά τις πίστες χιονοδρομίας που μπορούν να γίνουν στο κέντρο αναφέρονται τα εξής χαρακτηριστικά και πλεονεκτήματα :

- Ο προσανατολισμός των πλαγιών στις οποίες πρόκειται να δημιουργηθούν οι πίστες είναι Βόρειος - Βορειοανατολικός ιδανικός για την ανάπτυξη της χιονοδρομίας. Η καταλληλότητα αυτών των πλαγιών οφείλεται στο γεγονός ότι οι περιοχές αυτές διατηρούν το χιόνι για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα εξαιτίας των χαμηλών θερμοκρασιών που επικρατούν.
- Υπάρχει μεγάλη ποικιλία όσον αφορά τις κλίσεις των πιστών. Η μέση κλίση των δύο μεγάλου μήκους πίστες (Α) και (Β) είναι περίπου 30 % της πρώτης και 40% της δεύτερης ενώ των δύο μικρότερων (Γ) και (Δ) είναι 20 και 6 % αντίστοιχα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ικανοποίηση των έμπειρων χιονοδρόμων, που θέλουν μεγάλες κλίσεις και μεγάλο βαθμό δυσκολίας στην κατάβαση, αλλά και των αρχαρίων χιονοδρόμων που προτιμούν πιο ήπιες κλίσεις.
- Η επιφάνεια του εδάφους, στο οποίο θα αναπτυχθούν οι πίστες, είναι καλυμμένο με χαμηλή βλάστηση και δεν υπάρχουν μεγάλοι λίθοι και βραχώδεις εξάρσεις. Τα χαρακτηριστικά αυτά που παρουσιάζει το έδαφος είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη χιονοδρομικών δραστηριοτήτων. Η διαμόρφωση του εδάφους παίζει σημαντικό ρόλο διότι εάν δεν είναι κατάλληλη απαιτούνται δαπανηρές και χρονοβόρες εργασίες.

Στον χάρτη καθώς και στις τρισδιάστατες απεικονίσεις που παρατίθενται παρακάτω προσδιορίζονται οι διαδρομές που πρόκειται να ακολουθήσουν οι πίστες. Οι κατευθύνσεις και οι κλίσεις που ακολουθούν είναι περίπου ίδιες με αυτές των αναβατήρων με κατά τόπους αποκλίσεις. Το πλάτος αυτών θα είναι περίπου 40 μέτρα.

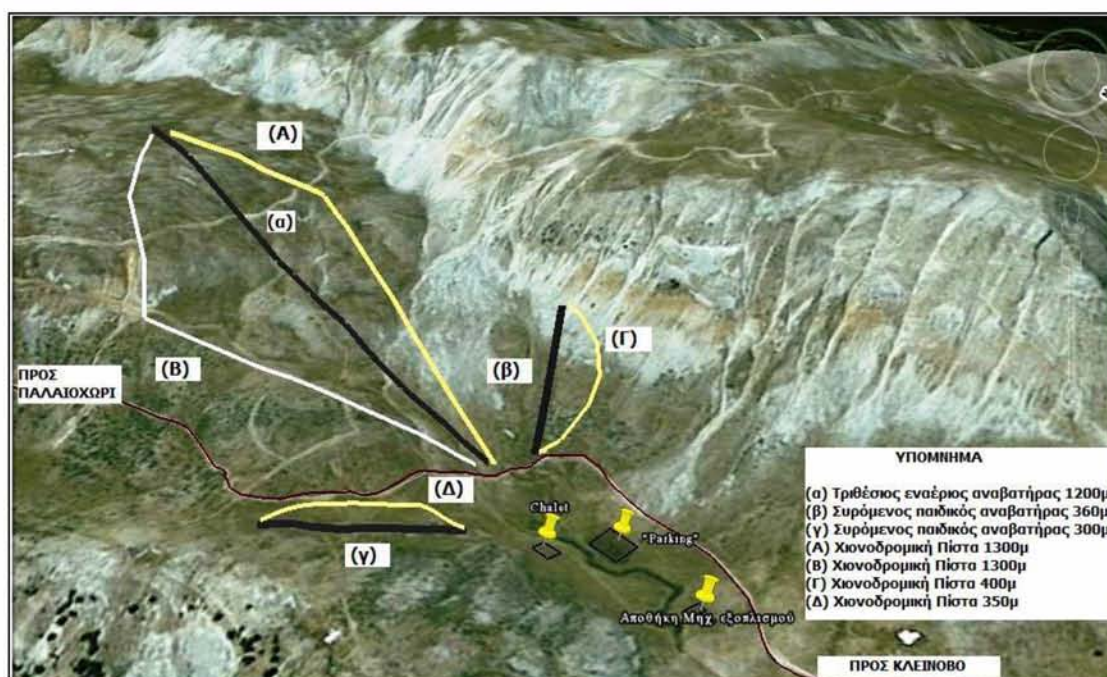
Σύμφωνα και με τη νομοθεσία που διέπει τις προδιαγραφές για την ίδρυση των χιονοδρομικών κέντρων, Τ/6888 (ΦΕΚ Β' 959/11.7.2003), ο τριθέσιος εναέριος αναβατήρας θα έχει μέγιστη ικανότητα εξυπηρέτησης 1500 άτομα/ώρα και οι συρόμενοι αναβατήρες 500 άτομα/ώρα ο καθένας.

Χάρτης 4.2: Χωροθέτηση Πιστών και Αναβατήρων

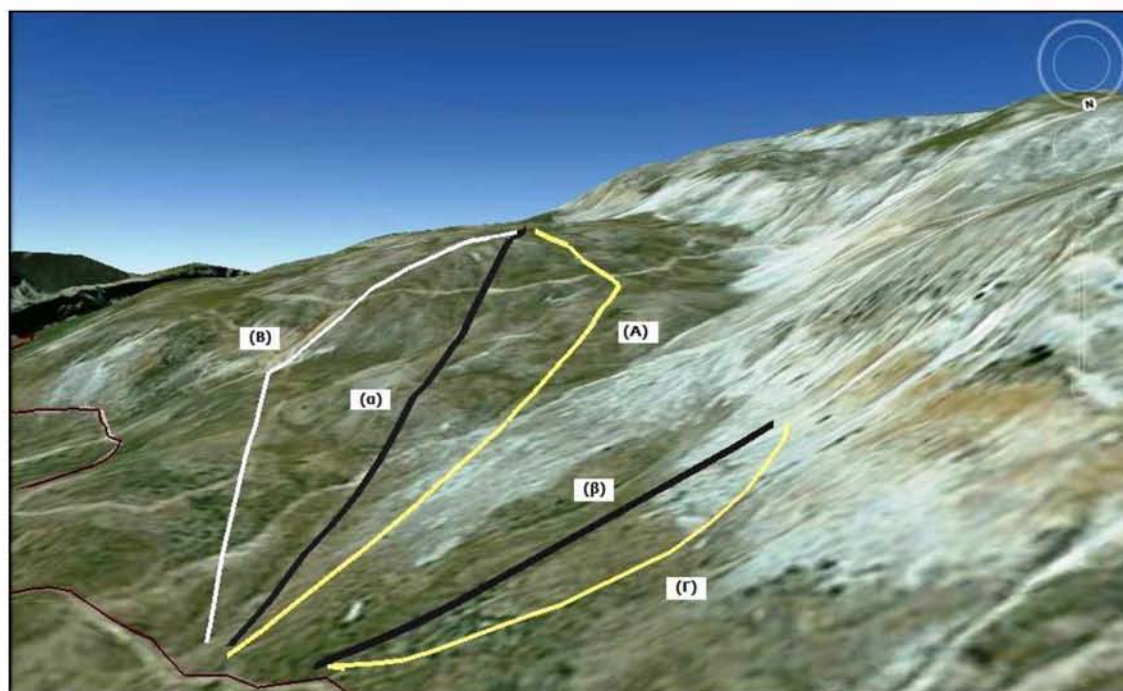
Πηγή: Γ.Υ.Σ, Δημοτική Ενότητα Καλενοβού

Εικόνα 4.5: Τρισδιάστατη απεικόνιση των πιστών, των αναβατήρων και των κτιριακών εγκαταστάσεων

Πηγή: Google Earth

Εικόνα 4.6: Απεικόνιση των θέσεων των αναβατήρων (α) και (β) και οι αντίστοιχες πίστες

Πηγή: Google Earth

Εικόνα 4.7: Απεικόνιση της θέσης του αναβατήρα (γ) και της αντίστοιχης πίστας, θέσεις κτιριακών εγκαταστάσεων

Πηγή: Google Earth

Το χιονοδρομικό κέντρο στον Κλεινοβό προβλέπεται να είναι ένα μεσαίου μεγέθους χιονοδρομικό κέντρο με 3 αναβατήρες και 4 πίστες τόσο για ενήλικες όσο για μικρούς σκιέρ. Με βάση την εμπειρία από την επισκεψιμότητα των χιονοδρομικών κέντρων στην Ελλάδα και συνυπολογίζοντας και τη μέγιστη ικανότητα εξυπηρέτησης των αναβατήρων του νέου χιονοδρομικού εκτιμάται ότι η δυνατότητα εξυπηρέτησης θα ανέρχεται περίπου στα 2.500 άτομα/ώρα. Βάση του συλλογισμού ότι μια χιονοδρομική σεζόν διαρκεί 130-140 μέρες, από αυτές ας υποθέσουμε ότι το χιονοδρομικό κέντρο του Κλεινοβού θα μπορέσει λόγω κακοκαιρίας ή έλλειψης χιονιού να λειτουργήσει 90 μέρες. Από αυτές τις 90 μέρες οι 14 είναι σαββατοκύριακα ενώ άλλες 5-6 θα είναι αργίες και περίπου 70 οι καθημερινές όπου η κίνηση θα είναι σαφώς μειωμένη. Άρα

$$14 \text{ ημέρες} * 2.500 \text{ χιονοδρόμους} = 35.000$$

$$6 \text{ ημέρες} * 2.500 \text{ χιονοδρόμους} = 15.000$$

$$70 \text{ ημέρες} * 100 \text{ χιονοδρόμους} = 7.000$$

$$\text{Σύνολο } 57.000 \text{ χιονοδρόμοι ανά σεζόν}$$

Η ετήσια κίνηση που προαναφέρθηκε, δεν μπορεί να επιτευχθεί άμεσα στα πρώτα χρόνια λειτουργίας, αλλά μετά την πάροδο ενός εύλογου διαστήματος 5-6 χρόνων, όπου το χιονοδρομικό κέντρο θα προβληθεί κατάλληλα, θα κατοχυρωθεί στην συνείδηση των χειμερινών τουριστών. Ταυτόχρονα, σε συνδυασμό με το χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου, την τουριστική περιοχή των Μετεώρων στην Καλαμπάκα και την περιοχή του Ασπροποτάμου, το νέο χιονοδρομικό κέντρο θα αποτελέσει σταθμό κάθε επισκέπτη της ευρύτερης ορεινής περιοχής του νομού Τρικάλων.

4.4.2 Υποδομές χιονοδρομικού κέντρου

Πέρα από τους αναβατήρες και τον σχεδιασμό των πιστών απαραίτητο για την λειτουργία και την εξυπηρέτηση των επισκεπτών είναι κατασκευαστούν υποδομές που θα προσφέρουν στους επισκέπτες υπηρεσίες και εξυπηρέτηση υψηλού επιπέδου. Με την προτεινόμενη υποδομή το κέντρο θα έχει την δυνατότητα να λειτουργεί ως κέντρο άσκησης χιονοδρομικών δραστηριοτήτων τον χειμώνα και ως κέντρο ορειβασίας, αναψυχής και άσκησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού κατά την υπόλοιπη περίοδο του έτους. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί η πλήρης αξιοποίηση και εκμετάλλευση της δημιουργούμενης υποδομής.

Τα προτεινόμενα έργα κατατάσσονται στις εξής κατηγορίες:

1. Έργα υποδομής που θα εξασφαλίσουν την σύνδεση της περιοχής αναφοράς με τα βασικά δίκτυα μεταφοράς (δρόμοι), ενέργειας και επικοινωνίας.

Όπως φαίνεται και στον χάρτη που παρατέθηκε παραπάνω η προτεινόμενη θέση (Λάκκος) για την εγκατάσταση του χιονοδρομικού είναι ικανοποιητική όσον αφορά την υποδομή σε οδικό δίκτυο. Δυο εναλλακτικοί τρόποι οδικής σύνδεσης του χιονοδρομικού κέντρου με τις κοντινότερες σε αυτό κοινότητες είναι:

- i.** Οδική σύνδεση της Δημοτικής ενότητας Κλεινού με την περιοχή αναφοράς μέσω δασικού δρόμου Β' κατηγορίας. Το εκτιμώμενο μήκος της διαδρομής είναι 8 χλμ, η υψομετρική διαφορά 500 μέτρα και η μέση κλίση περίπου 6 %. Η χάραξη της διαδρομής υπάρχει και ο δρόμος παραμένει ως χωματόδρομος. Απαραίτητη επομένως είναι η διαπλάτυνση και ασφαλτόστρωση του δρόμου για την εύκολη πρόσβαση στο νέο χιονοδρομικό κέντρο.

- ii. Οδική σύνδεση της Δημοτικής ενότητας Παλαιοχωρίου με την περιοχή αναφοράς μέσω δασικού δρόμου Γ' κατηγορίας. Το εκτιμώμενο μήκος της διαδρομής είναι 10 χλμ., η υψομετρική διαφορά 800 μέτρα και η μέση κλίση περίπου 8 %. Και σε αυτή την περίπτωση η χάραξη της οδού υπάρχει και ο δρόμος είναι χωματόδρομος, όποτε απαιτείται η βελτίωση του.

Η κατάσταση του οδικού δικτύου αναφέρεται παραπάνω ως ικανοποιητική με την έννοια ότι δεν απαιτούνται νέες χαράξεις οδών που θα εξασφαλίσουν την σωστή λειτουργία του κέντρου. Επιβάλλεται όμως η βελτίωση και ασφαλιτοστρωση ορισμένων δρόμων ώστε να γίνει εύκολη και χωρίς προβλήματα, ιδιαίτερα σε περιόδους έντονης χιονόπτωσης, η πρόσβαση των επισκεπτών στο χιονοδρομικό κέντρο.

Τέλος σημαντικό κρίνεται το έργο που αφορά στην ολοκλήρωση της ασφαλιτοστρωσης της οδού Παλαιοχωρίου – Κρασιάς Ασπροποτάμου, αφού έχει ολοκληρωθεί κατά το ήμισυ. Η κατασκευή της οδού θα συμβάλει στην ένωση του χιονοδρομικού κέντρου με την περιοχή του Ασπροποτάμου και στην προσέλκυση επισκεπτών. Έτσι επιτυγχάνεται και προσφέρεται στον επισκέπτη ένα ολοκληρωμένο «τουριστικό προϊόν» που θα περιλαμβάνει την Καλαμπάκα-Μετέωρα, το Χιονοδρομικό κέντρο Κλεινοβού, την περιοχή Ασπροποτάμου και το Χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου. Οι προτεινόμενες βελτιώσεις του οδικού δικτύου κάνουν δυνατή την ανταλλαγή τουριστών όπως και προηγουμένως αναφέρθηκε μεταξύ των βασικότερων τουριστικών πόλων της περιοχής, όπως και την εμπορική ενοποίηση και συναλλαγή δύο αγορών με κοινό προσανατολισμό παραγωγής αυτόν του τουρισμού.

Όσον αφορά τη σύνδεση της περιοχής με το δίκτυο ενέργειας της ΔΕΗ η σύνδεση θα γίνει μέσω του σταθμού τηλεοπτικής κάλυψης που θα κατασκευαστεί κοντά στο ορειβατικό καταφύγιο και βρίσκεται σε απόσταση 500 μέτρων περίπου. Θα αναπτυχθούν επίσης μορφές ΑΠΕ. Η σύνδεση του χιονοδρομικού κέντρου με το δίκτυο του ΟΤΕ θα πραγματοποιηθεί δια μέσο της Δημοτικής ενότητας Κλεινού και σε απόσταση περίπου 3χλμ. Όσον αφορά την κινητή τηλεφωνία στον Κλεινό βρίσκεται κεραία κινητής τηλεφωνίας.

Η τροφοδοσία του κέντρου με νερό θα εξασφαλιστεί από την πηγή που υπάρχει στην θέση Λάκκος και το ζήτημα της αποχέτευσης και της διάθεσης των

λημμάτων του κέντρου μπορεί να αντιμετωπιστεί με την κατασκευή στεγανών απορροφητικών και σηπτικών βόθρων.

2. Κτιριακές εγκαταστάσεις

Όπως έχει αναφερθεί ήδη και σε άλλα σημεία της παρούσας εργασίας η εξυπηρέτηση των επισκεπτών του χιονοδρομικού κέντρου όσον αφορά την διαμονή τους μπορεί να γίνει από τις περιοχές της Καλαμπάκας, του Περτουλίου και του Ασπροποτάμου οι οποίες έχουν πολύ καλή τουριστική υποδομή και έχουν την δυνατότητα εξυπηρέτησης μεγάλου αριθμού τουριστών. Με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της παροδικότητας του τουρισμού στις προαναφερθέντες περιοχές, της παραμονής για μικρό χρονικό διάστημα των επισκεπτών σε αυτές και το πρόβλημα της υπολειτουργίας των υφιστάμενων υποδομών (ξενοδοχεία, ξενώνες, εστιατόρια). Ένας αριθμός επισκεπτών θα μπορεί να εξυπηρετείται και από τα δωμάτια διανυκτέρευσης που θα δημιουργηθούν στο chalet του χιονοδρομικού κέντρου.

Έτσι με βάση όσα προαναφερθήκανε προτείνεται η κατασκευή των παρακάτω κτιριακών εγκαταστάσεων:

i. Κέντρο διημέρευσης και διανυκτέρευσης επισκεπτών (Chalet)

Το εν λόγω κτίριο θα πρέπει να είναι ικανού μεγέθους ώστε να επιτυγχάνεται η άριστη εξυπηρέτηση του μεγάλου αριθμού των επισκεπτών του χιονοδρομικού κέντρου. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί από του σχεδιαστές - μελετητές του κτιρίου ώστε η αρχιτεκτονική του όψη να εναρμονίζεται πλήρως με το φυσικό περιβάλλον και την τοπική αρχιτεκτονική. Το chalet θα περιλαμβάνει καφετέρια, εστιατόριο, ιατρείο, δωμάτια, κ.α.

Ως προτεινόμενη θέση για την εγκατάσταση του κέντρου διημέρευσης-διανυκτέρευσης ορίζεται η θέση Λάκκος (Ξερόλακκος) και συγκεκριμένα στην ανατολική πλευρά του πλατώματος όπως αυτό χωρίζεται από το ρέμα που διασχίζει την περιοχή, όπως φαίνεται στο χάρτη και τις φωτογραφίες.

ii. Αποθήκη μηχανολογικού εξοπλισμού και υποσταθμών

Προτείνεται η κατασκευή ενός ισογείου κτιρίου το οποίο θα χρησιμοποιηθεί για την στέγαση των μηχανημάτων διάστρωσης των πιστών, των μηχανημάτων

εκχιονισμού, του μηχανήματος παραγωγής χιονιού - compressor (κανόνι) και των snowmobile -scooter. Επίσης στο χώρο προτείνεται να εγκατασταθούν ο υποσταθμός της ΔΕΗ και η ασύρματη εγκατάσταση του ΟΤΕ.

iii. Βοηθητικοί οικίσκοι αναβατήρων

Οι οικίσκοι αυτοί είναι κατασκευές μικρών σχετικά διαστάσεων οι οποίοι συνοδεύουν το μηχανολογικό εξοπλισμό των αναβατήρων. Στους συρόμενους αναβατήρες αυτοί τοποθετούνται συνήθως μόνο στην αφετηρία των αναβατήρων ενώ στους εναέριους τοποθετούνται και στον τερματισμό αυτών. Οι προδιαγραφές και οι διαστάσεις κατασκευής αυτών συνήθως ορίζονται από τους κατασκευαστές των αναβατήρων.

iv. Εκδοτήρια καρτών αναβατήρων, οικίσκοι εξυπηρέτησης

Προτείνεται οι οικίσκοι αυτοί να είναι ξύλινες, λυόμενες κατασκευές ώστε να ταιριάζουν από αισθητικής και αρχιτεκτονικής απόψεως με τον περιβάλλοντα χώρο καθώς και με τα υπόλοιπα κτίρια του χιονοδρομικού κέντρου.

3. Μηχανολογικός εξοπλισμός

Ο μηχανολογικός εξοπλισμός του χιονοδρομικού κέντρου περιλαμβάνει τις παρακάτω επιμέρους κατηγορίες :

Χιονοδρομικοί αναβατήρες και παρελκόμενα αυτών.

i. Θα υπάρχουν τρεις αναβατήρες:

- Εγκατάσταση τριθέσιου εναέριου αναβατήρα
- Εγκατάσταση παιδικού αναβατήρα (Baby Lift)
- Εγκατάσταση δεύτερου παιδικού αναβατήρα (Baby Lift)

ii. Οχήματα μεταφοράς προσωπικού

Για την μεταφορά του προσωπικού το οποίο θα εργάζεται στο χιονοδρομικό κέντρο προτείνεται η προμήθεια ενός μικρού λεωφορείου 20 θέσεων με κίνηση στους τέσσερις τροχούς. Το όχημα αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για άλλους σκοπούς εκτός από την μετακίνηση των εργαζομένων από και προς το κέντρο, ανάλογα με τις ανάγκες που θα παρουσιαστούν μελλοντικά στο χιονοδρομικό κέντρο.

Επίσης προτείνεται η προμήθεια ειδικών οχημάτων τύπου snowmobile-scooters των οποίων το κόστος αγοράς είναι σχετικά μικρό και θα εξυπηρετήσουν το χιονοδρομικό κέντρο όσον αφορά τις ανάγκες του για επίβλεψη του κέντρου, για τυχόν τραυματισμούς και για την διεξαγωγή αγώνων χιονοδρομίας.

iii. Μηχανήματα εκχιονισμού και διάστρωσης των πιστών χιονοδρομίας

Για τον αποχιονισμό των οδικών αξόνων που συνδέουν το χιονοδρομικό κέντρο με τις κοινότητες Κλεινοβού και Παλαιοχωρίου και γενικά για τον καθαρισμό των χώρων του κέντρου, προτείνεται η προμήθεια ενός εκχιονιστικού μηχανήματος.

Επίσης προτείνεται η προμήθεια ενός χιονοστρωτήρα για την διάστρωση των χιονοδρομικών πιστών και των διαδρομών αντοχής. Το μηχάνημα αυτό θα πρέπει να είναι ιπποδύναμης 250-320 HP και διαστρωτικής ικανότητας 60.000-70.000 τ.μ./ώρα ώστε να εξυπηρετηθούν οι ανάγκες του χιονοδρομικού κέντρου. Επιπρόσθετα θα χρειαστεί και η προμήθεια ειδικού εξαρτήματος για την χάραξη των διαδρομών αντοχής το οποίο θα προσαρμόζεται κάθε φορά στον χιονοστρωτήρα. Απαραίτητη κρίνεται η ύπαρξη κατάλληλου εξοπλισμού για την ασύρματη επικοινωνία του μηχανήματος με το κέντρο επικοινωνίας του χιονοδρομικού.

iv. Βοηθητικός μηχανολογικός εξοπλισμός-εξαρτήματα του χιονοδρομικού κέντρου

Εκτός από τον μηχανολογικό εξοπλισμό που προαναφέρθηκε προτείνεται και η προμήθεια του παρακάτω συμπληρωματικού εξοπλισμού :

- Μηχάνημα παραγωγής χιονιού - compressor (κανόνι). Το μηχάνημα αυτό χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις έλλειψης ικανής ποσότητας χιονιού για την διάστρωση των πιστών χιονοδρομίας. Για την λειτουργία του πρέπει να εξασφαλιστεί η παροχή κατάλληλης ποσότητας νερού.
- Εξοπλισμός και εξαρτήματα του ιατρείου του κέντρου.
- Κατάλληλα υλικά για την σήμανση του κέντρου.
- Φορείο για την μεταφορά τραυματιών στο χιόνι.
- Κατάλληλα υλικά και εξοπλισμός για την διεξαγωγή αγώνων χιονοδρομίας.

4. Έργα διαμόρφωσης των πιστών και των χώρων του χιονοδρομικού κέντρου

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται παραπάνω, προτείνεται η διαμόρφωση και χρησιμοποίηση δύο πιστών (Α), (Β) μήκους 1300 μέτρων περίπου η κάθε μία και

δύο πιστών (Γ), (Δ) 400 και 350 μέτρων αντίστοιχα.

Η μία πίστα (Α) 1300 μέτρων θα ξεκινά από την κορυφή περίπου του λόφου με υψόμετρο 1870 μέτρα, όπου και θα τερματίζει ο εναέριος αναβατήρας, και θα κατευθύνεται αρχικά βόρεια μετά θα κάνει μια καμπύλη στροφή και στην συνέχεια θα κατευθύνεται βόρεια - βορειοανατολικά για να καταλήξει στο πλάτωμα που σχηματίζεται στη θέση Λάκκος (Ξερόλακκος). Η άλλη πίστα (Β) ξεκινάει από το ίδιο σημείο και κατευθύνεται αρχικά βόρεια - ανατολικά και στην συνέχεια βόρεια για να καταλήξει στο ίδιο σημείο με την προηγούμενη.

Οι δυο άλλες πίστες (Γ) και (Δ) είναι οι πίστες που αναπτύσσονται παραπλεύρως των δύο παιδικών αναβατήρων (Baby-lift), έχουν μήκος 400 μέτρα και 350 μέτρα αντίστοιχα και ακολουθούν πορεία παράλληλη περίπου με αυτή των αναβατήρων.

Τα βασικά χαρακτηριστικά και προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν οι πίστες χιονοδρομίας από πλευράς διαμόρφωσης είναι τα εξής :

- Κατά πλάτος κλίση της πίστας 0% έτσι ώστε να εξασφαλίζεται κατά το δυνατόν η μη πλαγιολίσθηση του χιονοδρόμου.
- Μέσο πλάτος πίστας 40 έως 50 μέτρα.
- Συνδέσεις μεταξύ των πιστών με διαδρόμους μικρής κλίσεως, μέχρι και 10 % και πλάτους 5 -8 μέτρα.

Από την προσεκτική μελέτη των χαρτών και των τρισδιάστατων εικόνων καθώς επίσης και από την επιτόπια παρατήρηση της περιοχής εγκατάστασης του χιονοδρομικού κέντρου διαπιστώνεται η μη ύπαρξη ανάγκης εκτέλεσης σημαντικών χωματουργικών εργασιών για την διαμόρφωση των προτεινόμενων πιστών και για την εξασφάλιση των χαρακτηριστικών και προϋποθέσεων που αναφέρονται παραπάνω.

5. Parking

Ένα από τα σημαντικότερα και άμεσης προτεραιότητας ζητήματα που αφορούν την σωστή λειτουργία του χιονοδρομικού κέντρου είναι η εξασφάλιση χώρου στάθμευση για τα αυτοκίνητα των επισκεπτών του κέντρου. Έτσι προτείνεται η δημιουργία ενός κεντρικού χώρου στάθμευσης στο πλάτωμα που δημιουργείται στη θέση Λάκκος στο σημείο που καταλήγει ο οδικός άξονας που συνδέει τη Δημοτική ενότητα Κλεινού με το χιονοδρομικό κέντρο.

Ο χώρος στάθμευσης θα πρέπει να πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις :

- Κατάλληλη διαμόρφωση του χώρου ώστε να διευκολυνθούν οι εργασίες αποχιονισμού.
- Επαρκής χωρητικότητα για την στάθμευση των αναμενόμενων οχημάτων, διαχωρίζοντας πάντοτε τα Ι.Χ. επιβατηγά αυτοκίνητα και τα λεωφορεία. Σύμφωνα με τις προδιαγραφές που επιβάλλονται από τον Ε.Ο.Τ. το ελάχιστο εμβαδόν που πρέπει να έχει ένας χώρος στάθμευσης είναι 7 στρέμματα.
- Ύπαρξη εναλλακτικών εισόδων και εξόδων.
- Διασφάλιση των κατάλληλων τεχνικών χαρακτηριστικών για τον ασφαλτοτάπητα και την αποχέτευση του οδοστρώματος.

Οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε η συγκεκριμένη θέση για την εγκατάσταση του πάρκινγκ είναι οι παρακάτω :

- Στη θέση αυτή καταλήγει ο δρόμος που συνδέει το χιονοδρομικό κέντρο με την περιοχή της Καλαμπάκας (δρόμος από Κλεινό) καθώς επίσης και αυτός που ενώνει το κέντρο με τις περιοχές του Περτουλίου και του Ασπροποτάμου (δρόμος από Παλαιοχώρι).
- Βρίσκεται κοντά σε όλους τους υπόλοιπους χώρους και εγκαταστάσεις του χιονοδρομικού κέντρου χωρίς όμως να παρεμποδίζουν την σωστή λειτουργία αυτών.
- Η διαμόρφωση του εδάφους είναι κατάλληλη (μηδενική κλίση, ανυπαρξία θαμνώδους και δενδρώδους βλάστησης, μη ύπαρξη μεγάλων λίθων και βράχων) καθώς και το μέγεθος της έκτασης είναι ικανό για την εξυπηρέτηση μεγάλου αριθμού αυτοκινήτων.
- Η παρέμβαση που απαιτείται στο χώρο είναι μηδαμινή έως ανύπαρκτη.
- Δεν απαιτούνται χωματουργικές εργασίες για την διαμόρφωση του χώρου.
- Η θέση είναι προσήλια με αποτέλεσμα να μην συγκεντρώνεται χιόνι στο χώρο.

4.4.3 Συμπληρωματικές δραστηριότητες

Ένας από τους σημαντικότερους στόχους του μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης που προτείνεται για τον Κλεινοβού είναι η αύξηση της τουριστικής κίνησης την χειμερινή περίοδο. Αυτό θα επιτευχθεί κατά ένα μεγάλο μέρος από την δημιουργία του χιονοδρομικού κέντρου. Συμπληρωματικά θα πρέπει να αναπτυχθούν και να

εξασφαλιστούν οι απαραίτητες υποδομές και προϋποθέσεις για την προώθηση άλλων δραστηριοτήτων όπως:

- Ορειβασία, αναρρίχηση
- Ποδηλασία βουνού
- Αναψυχή
- Κάμπινγκ
- Αθλητική προετοιμασία
- Περίπατοι
- Οικολογικός και εκπαιδευτικός τουρισμός
- Αγροτουρισμός
- Ψάρεμα

Η Δημοτική ενότητα Κλεινοβού σε συνεργασία με την Ορειβατική Λέσχη Καλαμπάκας έχει προτείνει την χάραξη επτά μονοπατιών ορεινής πεζοπορίας με κεντρικούς άξονες τα Ορειβατικά καταφύγια που βρίσκονται στους πρόποδες της κορυφής Τριγγιά (υψόμετρο 2204 μέτρα) και είναι η ψηλότερη κορυφή του Νομού Τρικάλων. Με την χάραξη των μονοπατιών αυτών θα επιτευχθεί η ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς της περιοχής και παράλληλα θα αξιοποιηθούν τα δύο ήδη υπάρχοντα ορεινά καταφύγια (Τριγγιάς και Χατζηπέτρου) τα οποία σήμερα υπολειτουργούν. Η δημιουργία μονοπατιών μέσα στο δάσος είναι μια επέμβαση στο φυσικό περιβάλλον η οποία δεν έχει καμία αρνητική επίδραση σε αυτό αλλά αντιθέτως δημιουργεί προϋποθέσεις ανάδειξης και εκμετάλλευσης αυτού από τουριστικής απόψεως. Επίσης δεν απαιτείται υψηλό κόστος για την κατασκευή τους.

Η ορεινή πεζοπορία σαν άθλημα είναι προσίτο από όλους γιατί δεν χρειάζονται ιδιαίτερες ικανότητες για την άσκηση του. Έτσι αποτελεί μια εναλλακτική μορφή τουρισμού που απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό και συνδυάζει με άλλους παράγοντες όπως είναι η σωματική και ψυχική υγεία, η φυσιολατρία, η απόλαυση περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους κλπ.

Το πανέμορφο φυσικό περιβάλλον της περιοχής, η γεωγραφική θέση αυτής, το κλίμα και το υψόμετρο της, συμβάλλουν και δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την άσκηση διαφόρων εναλλακτικών μορφών ορεινού τουρισμού όπως είναι η ποδηλασία βουνού, η ορειβασία, η αναρρίχηση, η αναψυχή, το κάμπινγκ καθώς επίσης και η επίσκεψη στην περιοχή για συγκεκριμένους σκοπούς όπως η οικολογία και η εκπαίδευση σε θέματα οικολογίας και περιβάλλοντος.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι από την κοινότητα της Γλυκομηλιάς διέρχεται το Ευρωπαϊκό μονοπάτι υπερσυνοριακών διαδρομών E4. Η διαδρομή του ακολουθεί τον δρόμο από την Ελάτη μέχρι το χιονοδρομικό κέντρο στα Λιβάδια Πετρουλίου.

Από το σημείο αυτό κατευθύνεται προς τη Γλυκομηλιά και στη συνέχεια ανηφορίζει στην κορυφή Κίτσα, διασχίζει τον οικισμό Κορομηλιά, περνάει από την Καλαμπάκα και τα Μετέωρα και συνεχίζει προς τα Χάσια. Η διέλευση του Ευρωπαϊκού μονοπατιού από την περιοχή σε συνδυασμό με τις άλλες υποδομές θα δώσει μεγάλη ώθηση στην τουριστική ανάπτυξη του οικισμού της Γλυκομηλιάς.

Εκτός από τις παραπάνω δραστηριότητες ο επισκέπτης θα μπορεί στα πλαίσια της συνεργασίας μεταξύ της περιοχής του Κλεινοβού και των γύρω περιοχών να ασκήσει και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Έτσι στην περιοχή του Ασπροποτάμου θα μπορεί να ασχοληθεί με το Rafting, το canoe- kayak, και τους αγώνες περιπέτειας. Στην Καλαμπάκα θα έχει την δυνατότητα να ασχοληθεί με την αναρρίχηση στους βράχους των Μετεώρων, με τον ανεμοπτερισμό, την ορειβασία και στο Περτούλι με την χιονοδρομία, την ιπασία, την τοξοβολία και την ποδηλασία βουνού.

Μια τελευταία τουριστική παράμετρος που θα έβρισκε πρόσφορο έδαφος στην ευρύτερη περιοχή του Κλεινοβού είναι αυτή του αγροτουρισμού. Δημιουργώντας και αναμορφώνοντας κάποιες κατοικίες σαν χώρους υποδοχής τουριστών με παροχή υπηρεσιών βασισμένες στο τυπικό τρόπο ζωής των ντόπιων κατοίκων σε θέματα συνηθειών όπως η διατροφή τους, η αναψυχή τους και άλλες καθημερινές μικροσυνήθειες προσελκύονται επισκέπτες που θέλουν για λίγο να ξεφύγουν από τους καταπιεστικούς ρυθμούς της ζωής των μεγαλουπόλεων ζώντας την ήσυχη ζωή του χωριού σε όλη της την διάσταση. Έτσι επιτυγχάνεται και η διατήρηση της παραδοσιακότητας του χωριού και ο ερχομός κάποιων πρόσθετων εισοδημάτων σε οικογένειες που δεν εγκαταλείπουν και την παραδοσιακή τους οικονομική δραστηριότητα της γεωργίας ή της κτηνοτροφίας. Τέλος, η ανάδειξη των τοπικών προϊόντων της περιοχής θα συνέβαλε σημαντικά στο εμπόριο επιφέροντας επιπλέον εισόδημα στους κατοίκους της περιοχής.

Οι παραπάνω αναφερόμενες δραστηριότητες αποτελούν ένα σύνολο ήπιων μορφών τουρισμού οι οποίες θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά στην κύρια δραστηριότητα που είναι η χιονοδρομία. Δημιουργείται λοιπόν ένα πλέγμα ενδιαφερόντων για τον επισκέπτη της περιοχής το οποίο καλύπτει όλο το φάσμα και τις απαιτήσεις της τουριστικής αγοράς που αφορά τις ειδικές μορφές τουρισμού.

Μεγάλη όμως προσοχή και ενδιαφέρον θα πρέπει να δοθεί στην οργάνωση, σχεδιασμό και λειτουργία όλων αυτών των δράσεων ώστε να επιτευχθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και η παροχή υπηρεσιών και προϊόντων υψηλού επιπέδου στους τουρίστες συνάμα με την ανάδειξη και προστασία του περιβάλλοντος.

4.5 S.W.O.T. ANALYSIS

Η διατύπωση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει ή μπορεί να αποκτήσει άμεσα η περιοχή, οφείλει να λάβει υπ' όψη της το ισχυρότερο, ίσως, συγκριτικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που διαθέτει και το οποίο είναι ο μεγάλος αριθμός των αποδήμων οι οποίοι μάλιστα διατηρούν σημαντικές σχέσεις με την περιοχή. Επισημαίνεται δηλαδή, ότι τα συγκριτικά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της περιοχής πολλαπλασιάζονται εφ' όσον ειπωθούν υπό το πρίσμα μιας υπερτοπικής κοινωνίας (των αποδήμων) η οποία έχει ως χώρο αναφοράς τη Δημοτική ενότητα Κλεινοβού.

Με την ανάλυση SWOT επισημαίνονται τα “δυνατά σημεία” (Strengths), οι “αδυναμίες” (Weaknesses), οι “ευκαιρίες” (Opportunities), οι “απειλές” (Threats), οι προοπτικές επιτυχίας και οι κίνδυνοι αποτυχίας, που χαρακτηρίζουν τη βιωσιμότητα της επένδυσης στο υπό μελέτη χιονοδρομικό κέντρο.

Δυνατά σημεία

Τα δυνατά σημεία όπου θα στηριχθούν οι προοπτικές επιτυχίας του χιονοδρομικού κέντρου συνοψίζονται στα εξής:

- Μεγάλο υψόμετρο, στα 1870μ θα γίνει η χωροθέτηση του χιονοδρομικού κέντρου, μεγάλη περίοδο χιονοκάλυψης η οποία επιτρέπει μεγάλη περίοδο λειτουργίας των εγκαταστάσεων χιονοδρομίας.
- Κεντρική γεωγραφική της θέση: η Δημοτική ενότητα Κλεινοβού αποτελεί μια ορεινή περιοχή που γειτνιάζει με
 - μεσαία αστικά κέντρα (Τρίκαλα, Λάρισα)
 - με μεγάλες οδικές αρτηρίες (ΕΓΝΑΤΙΑ, Ε65)
 - με δημοφιλείς τουριστικές περιοχές (Μετέωρα, Ελάτη-Περτούλι)
- Σχετικά μικρή απόσταση από τα τουριστικά κέντρα της Περιφέρειας

- Φυσικό περιβάλλον της περιοχής, ύπαρξη πλούσιας χλωρίδας και πανίδας καθώς και περιοχών με φυσικές ομορφιές, τοπία, θέσεις θέας
- Πολιτιστικοί πόροι και κληρονομιά
- Ανάδειξη τοπικών προϊόντων και δυνατότητα υποστήριξης της μεταποίησης
- Δυνατότητα υλοποίησης εκτεταμένων έργων υποδομής, και ανάπτυξη μορφών εναλλακτικού τουρισμού

Αδυναμίες

Αδυναμίες που θα πρέπει να αντιμετωπισθούν είναι:

- Απομόνωση και ενδοπεριφερειακές ανισότητες
- Ανάγκη καταπολέμησης της ανεργίας
- Χαμηλή επιχειρηματική παιδεία (απουσία επιχειρήσεων leaders)
- Απουσία συντονισμού κεντρικών και περιφερειακών αναπτυξιακών πολιτικών
- Απουσία πιστοποίησης των τοπικών προϊόντων και συλλογικής προβολής
- Απουσία ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης

Ευκαιρίες

- Αξιοποίηση των μοναδικών για τον ελληνικό χώρο πλεονεκτημάτων που προσφέρει η θέση του χιονοδρομικού κέντρου στον Κλεινοβο: Πίνδος, υψόμετρο, χιόνωση, φυσικό περιβάλλον
- “Παρθένο” τουριστικό περιβάλλον
- Ανάπτυξη υποδομών και υποστηρικτικών δικτύων
- Αξιοποίηση φυσικών και πολιτιστικών πόρων και ανάπτυξη των εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων
- Προοπτικές ανάπτυξης των παραγωγικών τομέων της οικονομίας

Απειλές

Οι “απειλές” που μπορεί να αντιμετωπίσει το χιονοδρομικό κέντρο είναι:

- Αδυναμία ανταγωνισμού με τα υπόλοιπα χιονοδρομικά κέντρα της περιφέρειας και κυρίως με το χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου στην προσέλκυση της πελατείας.
- Τυχόν καθυστέρηση της ολοκλήρωσης της E65.
- Ανεπάρκεια τουριστικών υποδομών

4.6 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ-ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

4.6.1 Περιβαλλοντική προστασία

Η δημιουργία ενός χιονοδρομικού κέντρου σε μια ορεινή απομονωμένη περιοχή εκτός από θετικές επιπτώσεις όπως, κατάργηση της απομόνωσης, μείωση της ανεργία, αύξηση των οικονομικών συντελεστών, δημογραφική εξέλιξη (Lasanta et al, 2007), μπορεί να επιφέρει και αρνητικές επιπτώσεις οι οποίες σχετίζονται με την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η υποβάθμιση αυτή εμφανίζεται ιδιαίτερα αισθητή εκτός χειμερινής περιόδου, όταν τα χιόνια έχουν λιώσει και οι παρεμβάσεις στο τοπίο αποκαλύπτονται στο σύνολό τους. Είναι γεγονός ότι όταν αυξάνεται η επισκεψιμότητα σε μια συγκεκριμένη περιοχή αυξάνεται και η ανησυχία του τοπικού πληθυσμού σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα (Tuulentie and Mettiäinen, 2007). Έτσι και οι τοπικές κοινωνίες των τουριστικών προορισμών ανησυχούν για την προστασία του περιβάλλοντος χωρίς να ξεχνούν τα οφέλη της ανάπτυξης. Η ανάπτυξη σε συνδυασμό με την περιβαλλοντική διαχείριση μπορούν να οδηγήσουν σε αειφόρο τουριστική ανάπτυξη και εξέλιξη μιας περιοχής, επιθυμητό αποτέλεσμα φορέων και τοπικής κοινωνίας.

Η Ελληνική Νομοθεσία προβλέπει ότι σύμφωνα με την υπ' αριθμόν Η.Π.: 15393/2332 (ΦΕΚ Β 1022/5/8/2002), η κατασκευή και λειτουργία του προτεινόμενου Χιονοδρομικού Κέντρου κατατάσσεται στα έργα της Πρώτης (Α) Κατηγορίας, Υποκατηγορία 1. Κατά συνέπεια απαιτείται η σύνταξη Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Π.Π.Ε) τύπου Ι, κατά τη διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης, και στη συνέχεια Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε) τύπου Ι για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων. Κατά τη διαδικασία αυτή λαμβάνονται υπόψη όλες περιβαλλοντικές επιπτώσεις του υπό μελέτη έργου και λαμβάνονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Ωστόσο, πέρα από τους όρους και τα μέτρα που τίθενται για την προστασία του περιβάλλοντος με βάση την ελληνική νομοθεσία, τόσο οι άμεσα εμπλεκόμενοι του έργου όσο και η τοπική κοινωνία πρέπει να συμβάλουν στην περιβαλλοντική αφύπνιση των χρηστών του χιονοδρομικού κέντρου και στην συνειδητοποίηση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

Η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η κατασκευή βιοκλιματικών κτισμάτων, η χρήση οικολογικών οχημάτων, η ανακύκλωση των απορριμμάτων του χιονοδρομικού κέντρου και δράσεις περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μπορούν να συμβάλλουν επιπρόσθετα στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος.

Το φυσικό περιβάλλον της ευρύτερης περιοχής μελέτης καθώς και του χιονοδρομικού κέντρου αναλύθηκε εκτενώς παραπάνω, ωστόσο οφείλουμε να αναφέρουμε πως πρόκειται για μια περιοχή με ιδιαίτερο φυσικό κάλλος και πλούσια πανίδα και χλωρίδα γι' αυτό και η Δημοτική ενότητα Κλεινοβού ανήκει σε περιοχή Natura 2000 «Κερκέτιο όρος (Κόζιακας)» (SCI) με κωδικό GR 1440002, και οι «Κορυφές Όρους Κόζιακας» (SPA) με κωδικό GR 1420006.

4.6.2 Υφιστάμενη κατάσταση ρύπανσης

▪ Αέρια απόβλητα

Στην περιοχή δράσης, οι εκπομπές ρύπων είναι περιορισμένες, με τυχαία συχνότητα και προέρχονται κυρίως από τις εξής πηγές: Κίνηση μεμονωμένων τροχοφόρων από και προς την περιοχή μελέτης, καύση κυρίως ξύλου, στις οικιακές εγκαταστάσεις θέρμανσης, στους παρακείμενους οικισμούς, μεμονωμένη τυχαία καύση ξύλων ή και στερεών απορριμμάτων σε ανοικτούς χώρους.

Οι εκπομπές από τις πηγές αυτές θεωρούνται αμελητέες και δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθούν αφού είναι τυχαίες και μεμονωμένες.

▪ Υγρά απόβλητα

Στις παρακείμενες περιοχές του χιονοδρομικού κέντρου υπάρχουν οικισμοί που διαθέτουν τα απόβλητα τους σε απορροφητικούς βόθρους. Στην περιοχή δεν παράγονται αστικά απόβλητα ή απόβλητα από οικονομικές δραστηριότητες. Παραγωγή αστικών αποβλήτων γίνεται στις παρακείμενες περιοχές. Η διάθεση των αποβλήτων που προέρχονται από τους συγκεκριμένους οικισμούς γίνεται σε απορροφητικούς βόθρους, ενώ η παροχή τους παρουσιάζει εποχιακή διακύμανση, με μέγιστη παροχή τους θερινούς μήνες.

Η χρήση των απορροφητικών βόθρων, συντελεί στην σταδιακή υποβάθμιση του περιβάλλοντος, εξαιτίας της γεωλογικής δομής του υπεδάφους. Πράγματι, το υπέδαφος αποτελείται κυρίως από ασβεστολιθικά πετρώματα με υψηλή διαπερατότητα. Η απομάκρυνση των μερικά επεξεργασμένων λυμάτων από τους

απορροφητικούς βόθρους με τους φυσικούς μηχανισμούς της υπόγειας κατείδυσης, συμβάλλει τελικά στην επιβάρυνση των υπόγειων υδροφορέων και στην επιδείνωση της ποιότητας των νερών.

▪ Στερεά απόβλητα

Τα απορρίμματα συλλέγονται από τα απορριμματοφόρα και μέχρι πριν γίνονταν ανεξέλεγκτη απόρριψη σε χωματερές. Σίγα σιγά με τη λειτουργία του ΧΥΤΑ Τρικάλων θα οδηγούνται εκεί. Τα απορρίμματα ωστόσο, δεν θα πηγαίνουν απ' ευθείας στον ΧΥΤΑ Τρικάλων, αλλά θα συγκεντρώνονται στον Σταθμό Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (Σ.Μ.Α.) στην Καλαμπάκα. Έτσι μέχρι πριν δεν υπήρχε οργανωμένο σύστημα διαχείρισης των απορριμμάτων με τον αποτέλεσμα να δημιουργούνται σημαντικοί κίνδυνοι για το φυσικό περιβάλλον. Οι κυριότεροι από τους κινδύνους αυτούς είναι η ρύπανση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και οι πυρκαγιές που μπορούν να προκληθούν από τη διαφυγή βιοαερίου από τους χώρους ανεξέλεγκτης απόρριψης των απορριμμάτων. Η σωστή λειτουργία του ΧΥΤΑ θα μειώσει στο ελάχιστο του κινδύνους αυτούς.

4.6.3 Εκτίμηση επιπτώσεων από την εγκατάσταση του Χιονοδρομικού Κέντρου

4.6.3.1 Επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον κατά τη φάση της κατασκευής

Κατά τη φάση της κατασκευής δεν θα υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον αφού τα έργα γίνονται εκτός οικισμού και σε σημεία που δεν υπάρχει κάποια άλλη ανθρώπινη δραστηριότητα. Έτσι, κατά την φάση της κατασκευής του έργου δεν θα υπάρχει πρόβλημα θορύβου και σκόνης για τους κατοίκους των παρακείμενων οικισμών. Η κατασκευή του έργου δεν πρόκειται να προκαλέσει έκθεση ανθρώπων σε πιθανούς κινδύνους βλάβης της υγείας. Στα πλαίσια μιας διαδικασίας κατασκευής ενός έργου (οργάνωση εργοταξίου) προφανώς δημιουργούνται κίνδυνοι για βλάβη υγείας. Η βλάβη μπορεί να προκύψει από την κακή χρήση μια μηχανής, από κακή συντήρηση ή βραχυκύκλωμα. Δεν είναι δυνατό να υπάρχει βλάβη σε άνθρωπο μη σχετικού με το εργοτάξιο. Θετικές επιπτώσεις κατά τη φάση κατασκευής του έργου θα προκύψουν εάν προβλεφθεί ο εργολάβος για εργατικό δυναμικό χρησιμοποιήσει εργάτες από τους παρακείμενους οικισμούς.

4.6.3.2 Επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον κατά τη φάση της λειτουργίας

Κατά τη φάση της λειτουργίας του έργου δεν προκύπτουν άμεσα και έμμεσα αρνητικές επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον. Μάλιστα κατά την φάση της λειτουργίας του έργου θα προκύψουν θετικές επιπτώσεις στην βελτίωση της ποιότητας ζωής, στη δημιουργία επενδύσεων, μείωση την ανεργίας, τουριστική ανάπτυξη κ.α.

4.6.3.3 Επιπτώσεις στο φυσικό τοπίο κατά τη φάση της κατασκευής

Κατά τη φάση κατασκευής, οι επεμβάσεις στο περιβάλλον θα είναι ελάχιστες καθώς η περιοχή είναι άδενδρη. Δεν θα υπάρξει εκτεταμένη διαμόρφωση εδάφους, κυρίως στις θέσεις των αναβατήρων, καθώς και οι κλίσεις του εδάφους για τις πίστες είναι αρκετά καλά διαμορφωμένες και στις θέσεις του chalet και του parking οι κλίσεις είναι σχεδόν μηδενικές. Επίσης, η προσπέλαση προς και από το χιονοδρομικό κέντρο θα γίνεται από τον ήδη διανοιγμένο δρόμο, όπου όμως απαιτείται διαπλάτυνση και ασφαλτόστρωση για την ομαλή κίνηση των οχημάτων κατά του χειμερινούς μήνες.

Λόγω βελτίωσης της οδού, μπορεί να αφαιρεθεί είδος βλάστησης σε σημεία του δρόμου για να βελτιωθεί η καμπυλότητα, ενώ αναμένεται και διατάραξη της μικροπανίδας λόγω του θορύβου και της σκόνης από την κίνηση και τη λειτουργία των οχημάτων του εργοταξίου, που δεν θεωρείται μόνιμη. Επίσης, δεν θα γίνει απόρριψη υγρών αποβλήτων ούτε σε επιφανειακά ούτε σε υπόγεια νερά ώστε να έχουμε μεταβολή των ποιοτικών τους χαρακτηριστικών.

Σε ότι αφορά παραγόμενα προϊόντα όχλησης, αυτή παράγεται από τη λειτουργία των μηχανημάτων.

Σκόνη: Προέρχεται από τις εκσκαφές. Δημιουργείται τόσο κατά την διαμόρφωση του εδάφους λόγω των αποξέσεων στην επιφάνεια του, όσο και από την παράσυρση των σωματιδίων από τα ρεύματα αέρα. Οι εκπομπές αυτές θα είναι περιορισμένες και δεν θα προκαλέσουν υποβάθμιση της ατμόσφαιρας. Επίσης είναι δυνατόν να μειωθούν τα επίπεδα σκόνης αν ακολουθηθούν κατάλληλα μέτρα προστασίας, όπως κάλυψη των οχημάτων που μεταφέρουν υλικά και διαβροχή των υλικών που παράγουν σκόνη.

Αέριοι ρύποι: Προέρχονται από τη λειτουργία των μηχανημάτων (φορτηγά, εκσκαφείς, κλπ) που θα χρησιμοποιηθούν κατά τις εκσκαφές και εκχερσώσεις.

Θόρυβος: Προέρχεται από τη λειτουργία των μηχανημάτων του εργοταξίου. Δεν αναμένεται να δημιουργηθούν σημαντικά προβλήματα, γιατί στην περιοχή των έργων δεν υπάρχουν κατοικίες, ωστόσο μικρό πρόβλημα θα επιφέρει στην πανίδα της περιοχής. Μετά το τέλος των εργασιών ο θόρυβος θα βρίσκεται μειωθεί αισθητά.

4.6.3.4 Επιπτώσεις στο φυσικό τοπίο κατά τη φάση της λειτουργίας

Από τη φάση της λειτουργίας του έργου δεν αναμένονται σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις, εφόσον βέβαια παρθούν και τα κατάλληλα μέτρα. Το τοπίο θα μεταβληθεί και θα επιφέρει μικρές αλλαγές στην πανίδα και στην χλωρίδα της περιοχής, χωρίς ωστόσο να διαφοροποιηθεί η ποικιλότητα των ειδών τους. Κατά τη φάση της λειτουργία θα παράγονται συμβατικοί αέριοι ρύποι και θα υπάρχει και κατάλληλη πρόβλεψη για τη διαχείριση των αποβλήτων, χωρίς να επηρεαστούν υπόγεια και επιφανειακά νερά.

Αναλυτικότερα:

- Πρώτες ύλες για την κατασκευή των κτισμάτων

Ο φέρων οργανισμός των κτιρίων θα κατασκευαστεί από οπλισμένο σκυρόδεμα, ενώ θα γίνει εξωτερική επένδυση με πέτρα. Τα κουφώματα των παραθύρων θα κατασκευαστούν από ειδικό αλουμίνιο που προσομοιάζει το υλικό του ξύλου σε υφή και χρώμα. Στις στέγες των μονάδων της εγκατάστασης θα χρησιμοποιηθεί κεραμίδι. Η κατασκευή θα εναρμονίζεται με το περιβάλλον ενώ θα ληφθούν υπόψη όλα τα μέτρα, οι προδιαγραφές και οι κατασκευές που απαιτούνται ώστε το κτίριο να είναι βιοκλιματικό.

- Αέρια απόβλητα

Κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του χιονοδρομικού κέντρου, οι επιπλέον εκπομπές αέριων ρύπων αναμένονται να προέρχονται από τη μεταφορά των επισκεπτών προς και από το χιονοδρομικό κέντρο και τη θέρμανση των χώρων στις εγκαταστάσεις του χιονοδρομικού κέντρου.

- Υγρά απόβλητα

Κατά τη φάση της λειτουργίας των εγκαταστάσεων, παράγονται υγρά απόβλητα από τους επισκέπτες χιονοδρόμους και από τους τουρίστες και το εργατικό προσωπικό. Για την εξυπηρέτηση των αναγκών του χιονοδρομικού κέντρου θα δημιουργηθούν στο κτίριο διημέρευσης σηπτικοί και απορροφητικοί βόθροι.

- Στερεά απόβλητα

Στερεά απόβλητα κατά τη φάση λειτουργίας παράγονται από τους επισκέπτες του χιονοδρομικού, χιονοδρόμους ή μη, και το εργατικό προσωπικό. Η διαχείριση των απορριμμάτων θα πρέπει να γίνει σε συνεργασία με τον Δήμο Καλαμπάκας, τα απορρίμματα με ειδικά οχήματα θα μεταφέρονται στο ΣΜΑ Καλαμπάκας και από εκεί στο ΧΥΤΑ Τρικάλων. Στο χιονοδρομικό κέντρο θα γίνεται και ανακύκλωση με την συγκέντρωση των ειδικών απορριμμάτων σε ξεχωριστούς κάδους.

- Θόρυβος

Κατά τη λειτουργία των εγκαταστάσεων θα σημειωθεί διατάραξη της ηρεμίας των ζώων και πιθανότατα, απομάκρυνση τους από τα ενδιαίτηματα και το χώρο δράσης τους. Αυτή, θα οφείλεται συγκεκριμένα στον παραγόμενο θόρυβο από την κίνηση των αυτοκινήτων και των λεωφορείων σε μια περιορισμένη ακτίνα γύρω από το χώρο του parking.

Η κίνηση των αναβατήρων θα γίνεται με ηλεκτροκινητήρα, άρα δεν θα υπάρξουν ιδιαίτερες επιπτώσεις. Η μη παρουσία κατοικιών στην άμεση των έργων περιοχή, αποκλείει την δημιουργία δυσμενών συνθηκών.

4.6.4 Προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Η ευρύτερη περιοχή της μελέτης, αποτελεί ζώνη ιδιαίτερης περιβαλλοντικής αξίας και κάλλους. Συνεπώς, είναι προφανές ότι θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε οι όποιες επεμβάσεις να είναι οι μικρότερες δυνατές και οι περιβαλλοντικά προτιμότερες ώστε να μην υπάρξει επιβάρυνση του περιβάλλοντος και όχληση των ειδών που απαντώνται στην περιοχή. Εκτιμάται ότι η περιοχή δεν προσφέρεται για ευρείας κλίμακας τουριστική ανάπτυξη, αντίθετα όμως τονίζεται ότι η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, διαμέσου της ανάπτυξης του χιονοδρομικού τουρισμού, που θα βοηθήσει και στην διατήρηση της περιβαλλοντικής αξίας της περιοχής μέσω της διατήρηση του τοπικού πληθυσμού και της συμβολής του στην διαχείριση του περιβάλλοντος.

Για την ελαχιστοποίηση των τυχόν δυσμενών επιπτώσεων στο φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον προτείνονται να τηρηθούν οι παρακάτω όροι:

Κατά τη φάση της κατασκευής των επιμέρους έργων του χιονοδρομικού κέντρου αφορούν κυρίως μέτρα και ενέργειες που πρέπει να γίνουν:

- Στην οργάνωση του εργοταξίου

- Στην οργάνωση του εδαφικού προφίλ και της τοπογραφίας και την αποφυγή τραυματισμού τους
- Στην κατάλληλη διάθεση περίσσειας των προϊόντων εκσκαφής, μακριά από παρακείμενες τάφρους, αλλά και εκτός των ενταγμένων στο δίκτυο Natura 2000 περιοχών και σε θέσεις που να εμποδίζουν την ομαλή ροή των υδάτων (ποταμών, ρεμάτων)
- Στις αισθητικές επιπτώσεις από τις εργασίες κατασκευής του έργου
- Στον περιορισμό του αριθμού εκχέρσωσης και αποξήλωσης δέντρων και θάμνων
- Στην προστασία των επιφανειακών υδάτων και του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής
- Στον περιορισμό των στερεών αποβλήτων καθώς με το πέρας τη κατασκευή του έργου ο υπεύθυνος εργολάβος θα πρέπει να αναλάβει τον καθαρισμό του χώρου του εργοταξίου από διάφορα στερεά απόβλητα (φθαρμένα λάστιχα, μεταλλικά άχρηστα αντικείμενα κ.α.)
- Στην αντιμετώπιση της επιβάρυνσης του αέρα, με διαβροχή του χώρου κατά τις εργασίες εκσκαφής και επίχωσης. Επίσης προτείνεται, οι καρότσες των φορτηγών που μεταφέρουν αδρανή υλικά να καλύπτονται με ειδικό πανί.
- Επίσης, οι σωλήνες των εξατμίσεων των μηχανημάτων δεν θα πρέπει είναι στραμμένες προς το έδαφος (Κοτζαμάνης και Δρίτσας, 2001).
- Τέλος, ο ανάδοχος του έργου πρέπει να επιλέξει τη διάταξη των εργοταξίων και τον προγραμματισμό των εργασιών έτσι ώστε να μην προκληθεί η ελάχιστη δυνατή παρενόχληση.

Τα παραπάνω μέτρα μπορούν να περιορίσουν σημαντικά τους κινδύνους προσωρινής ή μόνιμης υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

Κατά τη φάση της λειτουργίας θα πρέπει επίσης να παρθούν κάποια μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, έτσι ώστε να μπορεί να προσφερθεί στους επισκέπτες ένα υψηλού επιπέδου τουριστικό προϊόν. Απαραίτητο επομένως κρίνεται να ληφθούν κάποια μέτρα και να γίνουν όλες οι απαραίτητες ενέργειες για την εύρυθμη λειτουργία του κέντρου:

- Μετά το πέρας του έργου απαραίτητη είναι η αποκατάσταση του τοπίου
- Σήμανση και πινακίδες πληροφόρησης όπου κρίνεται απαραίτητο, τόσο για την πληροφόρηση των επισκεπτών όσο και για τις συνθήκες προστασίας του χώρου

- Περιοδική οριοθέτηση (περίφραξη) των εγκαταστάσεων του χιονοδρομικού κέντρου και των πιστών χιονοδρομίας
- Τακτική περιοδική συντήρηση και εποπτεία του μηχανολογικού εξοπλισμού (αναβατήρες κ.α.) για την πρόληψη ανεπιθύμητων επιπτώσεων.
- Τακτικός έλεγχος του περιβάλλοντα χώρου για να εξετάζεται το ενδεχόμενο δημιουργίας καταστροφών από κατακρημνίσεις, γεωκαταρρεύσεις (ολισθήσεις), πλημμύρες και χιονοολισθήσεις, για την αποφυγή ενδεχομένων μελλοντικών συμβάντων.
- Εντατικοποίηση της δασικής επίβλεψης στην περιοχή
- Εντατικοποίηση του ελέγχου τήρησης των κανόνων κυνηγετικής δραστηριότητας
- Αποφυγή χρήσης μεγαφωνικών εγκαταστάσεων σε εξωτερικούς χώρους του χιονοδρομικού κέντρου, αναβατήρων κ.λ.π. καθώς και οποιονδήποτε μέσων που προκαλούν θορύβους.
- Η κατασκευή του κέντρου διήμερευσης θα κατασκευαστεί με υλικά φιλικά προς το περιβάλλον και η αρχιτεκτονική του θα είναι σύμφωνη με τις προδιαγραφές που ορίζει ο περιβάλλοντας χώρος. Επίσης το κτίσμα θα κατασκευαστεί με όλες εκείνες τις προδιαγραφές ώστε αυτό να καταστεί βιοκλιματικό.
- Για την απόκρυψη των κατασκευών και την αρμονική ένταξη τους στο περιβάλλον και για να αποφευχθεί η αισθητική υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής προτείνεται φύτευση θάμνων στην υπαλπική ζώνη και ελάτων στη ζώνη της ελάτης γύρω από όλες τις εγκαταστάσεις του χιονοδρομικού κέντρου.
- Πέρα από την ηλεκτροδότηση του χιονοδρομικού κέντρου από τη ΔΕΗ μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Προτείνεται η χρήση φωτοβολταϊκών συστημάτων για την κάλυψη μεγάλου μέρους των αναγκών του κέντρου. Μπορεί αρχικά και τοποθετηθούν φωτοβολταϊκά στις στέγες των κτιρίων που θα κατασκευαστούν. Επίσης, μπορούν να κατασκευαστούν και μικροί Υδροηλεκτρικοί Σταθμοί στο άνω και στο κάτω μέρος του Κλεινοβίτη ποταμού.
- Χρήση οικολογικών οχημάτων που θα καταναλώνουν βιοκαύσιμα και δεν θα ρυπαίνουν το περιβάλλον

- Ορθή διαχείριση των αποβλήτων, με την κατασκευή σηπτικών και απορροφητικών βόθρων με βάση τις λειτουργικές ανάγκες του χιονοδρομικού κέντρου και διοχέτευση των λυμάτων, τόσο του οικισμού του Κλεινοβού όσο, και αυτών του χιονοδρομικού κέντρου μέσω αγωγού σε βιολογικό καθαρισμό, ο οποίος θα εγκατασταθεί σε σημείο του οικισμού. Θα ακολουθεί υπεδάφια διάθεση αυτών μέσω σωλήνων, μέθοδος που συντελεί στην μείωση του ρυπαντικού φορτίου λόγω της επιτελούμενης εδαφικής διήθησης (Κοτζαμάνης και Δρίτσας, 2001).
- Ύπαρξη κάδων σε όλο το χώρο του κέντρου και σε εμφανή σημεία, καθώς και ολοκληρωμένο σύστημα ανακύκλωσης των απορριμμάτων σε ειδικούς κάδους (πλαστικά, αλουμίνιο, μπαταρίες, λάδι μηχανής, λαμπτήρες, λάστιχα κλπ.).
- Ένα ακόμη θέμα στο οποίο θα πρέπει να δοθεί έμφαση είναι η μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Ανάλογα με την επισκεψιμότητα του χιονοδρομικού κέντρου μπορούν να χρησιμοποιηθούν μέσα μαζικής μεταφοράς (mini bus) με κόστος εισιτηρίων ελάχιστο έως και μηδαμινό, με σκοπό την παρότρυνση του επισκέπτη να επιλέξει τα μέσα μαζικής μεταφοράς, αντί του αυτοκινήτου. Μπορούν να σχεδιαστούν διαδρομές στους οικισμούς Κλεινοβό και Παλαιοχώρι από και προς το χιονοδρομικό κέντρο.
- Για τη μείωση των αερίων ρύπων από τη λειτουργία του καυστήρα θα επιτευχθεί με την κατάσταση συστήματος αεροκυκλώνα για την απομάκρυνση των στερεών σωματιδίων (Κοτζαμάνης και Δρίτσας, 2001).
- Εγκατάσταση μικρού κέντρου ενημέρωσης στην υποδοχή για την ενημέρωση επισκεπτών σχετικά με την περιβαλλοντική αξία της περιοχής και με στόχο την αύξηση της ευαισθητοποίησής τους. Θα πρέπει να υπάρχει ένα έγγραφο - οδηγός για την περιβαλλοντική διαχείριση του χιονοδρομικού κέντρου και να περιέχει λεπτομέρειες για την χλωρίδα και την πανίδα του βουνού, τα οικοσυστήματα και τις περιβαλλοντικές αξίες, καθώς και χρήσιμες πληροφορίες για το κλίμα και την γεωγραφία της περιοχής.
- Μεγάλες επενδύσεις θα πρέπει να γίνουν ακόμη για την προστασία της χλωρίδας και της πανίδας του βουνού. Μια από τις ενέργειες για τον σκοπό αυτό προτείνεται η αποκατάσταση της βλάστησης σε περιοχές όπου κρίνεται

απαραίτητο είτε για την ενίσχυση του φυσικού περιβάλλοντος της πανίδας της περιοχής είτε για την προστασία του εδάφους από διάβρωση.

- Για την αποφυγή της διάβρωσης του εδάφους, προτείνεται μετά τη λήξη της χειμερινής περιόδου να γίνεται σπορά σε μεγάλη έκταση, η οποία να μετατρέπει τις πίστες σκι σε λιβάδια κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Οι χώροι αυτή μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά την διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών για τη διεξαγωγή πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Έτσι ο χώρος του χιονοδρομικού κέντρου θα χρησιμοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.
- Εκτός από τις δράσεις αποκατάστασης του περιβάλλοντος σημαντική είναι και η συνεισφορά στην επιμόρφωση σχολικών γκρουπ. Κάθε χρόνο παιδιά από σχολεία της περιοχής μπορούν να μαθαίνουν για το περιβάλλον και να συνεισφέρουν σε προγράμματα αποκατάστασης της βλάστησης.
- Σημαντική κρίνεται η πληροφόρηση των επισκεπτών μέσω του διαδικτύου με ιστοσελίδα που θα έχει σα σκοπό την ενημέρωση, αλλά και την προώθηση «πράσινων» στρατηγικών. Το μέτρο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς ζούμε την εποχή της πληροφόρησης και ο καθένας πριν ξεκινήσει ένα ταξίδι πληροφορείται από το διαδίκτυο για όσα τον ενδιαφέρουν.

Οι λήψη όλων των παραπάνω μέτρων θα συμβάλλει στην κατασκευή ενός σύγχρονου χιονοδρομικού κέντρου, με λειτουργικά χαρακτηριστικά που θα προσφέρουν άνεση και πολλές ευκολίες στους επισκέπτες, συνδυάζοντας όμως και της αρχές της περιβαλλοντικής πρόληψης και προστασίας της περιοχής. Έτσι προσφέρεται ένα ολοκληρωμένο τουριστικό προϊόν στους επισκέπτες της περιοχής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό εργαλείο ανάπτυξης μιας περιοχής και πιο συγκεκριμένα ο εναλλακτικός τουρισμός φαίνεται να συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη των περιοχών στις οποίες αναπτύσσεται επειδή, αφενός διατηρεί τις ευεργετικές επιδράσεις του μαζικού μοντέλου και αφετέρου αναιρεί τα προβλήματα της εποχικότητας και επιλεκτικότητας. Εναρμονισμένος με τις αρχές της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης περιορίζει τις ανεπιθύμητες, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις του μαζικού μοντέλου.

Ο χιονοδρομικός τουρισμός ως μορφή εναλλακτικού τουρισμού, δεν βρίσκει ιδιαίτερα πρόσφορο έδαφος στη χώρα σε σύγκριση με τα διεθνή πρότυπα. Τα ελληνικά βουνά με την πολυπλοκότητα και την πολυμορφία τους παρέχουν όλες εκείνες τις δυνατότητες για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη μορφών χειμερινού τουρισμού. Παρόλα αυτά όμως, οι μέχρι τώρα επιλογές της πολιτείας, κατέδειξαν ότι η αποσπασματικότητα και η ασυμβατότητα κατευθύνσεων και δράσεων, έχουν φέρει τα χιονοδρομικά κέντρα, τους επιχειρηματίες και τους κατοίκους των ορεινών περιοχών σε οριακό σημείο.

Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δοθεί τόσο στις υποδομές των χιονοδρομικών κέντρων όσο και στις συνολικές υποδομές που στηρίζουν το τουριστικό προϊόν της χώρας. Είναι έντονες οι διαφορές που έχει η Ελλάδα σε επίπεδο αυτοκινητοδρόμων, σιδηροδρόμων, λιμανιών και αεροδρομίων με αρκετές από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Γενικότερα οι συνδέσεις διεθνώς αλλά και στο εσωτερικό της χώρας σε αρκετές περιπτώσεις, αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για την προσέλκυση τουριστών, είτε αλλοδαπών, είτε ημεδαπών. Η συγκριτική θέση της Ελλάδας από την άποψη ειδικών υποδομών είναι άκρως απογοητευτική.

Επίσης, η Ελλάδα, ως τουριστικός προορισμός είναι περισσότερο προσιτός και γνωστός διεθνώς κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Στόχο πρέπει να αποτελέσουν οι διαδικασίες προώθησης και διαφήμισης του χειμερινού τουριστικού προϊόντος οι οποίες, θα μπορούσαν να επιφέρουν αύξηση της ζήτησης, με την ενεργοποίηση ομάδων πληθυσμών που μέχρι τώρα δεν είχαν έρθει σε επαφή με το χειμερινό τουριστικό προϊόν.

Θα πρέπει να γίνει ευρέως αντιληπτό ότι ο ελληνικός τουρισμός δεν μπορεί να περιορίζεται γεωγραφικά και χρονικά στους παράκτιους ή νησιωτικούς προορισμούς κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, τη στιγμή που η Ελλάδα διαθέτει αρκετά αποθέματα χειμερινού τουριστικού προϊόντος, που με τις κατάλληλες προϋποθέσεις αρκούν για να καλύψουν, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, την επιδιωκόμενη αύξηση της ζήτησης.

Είναι προφανές επομένως ότι ο εναλλακτικός-χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα έχει ακόμα τεράστιες προοπτικές ανάπτυξης, αλλά απαιτείται ολοκληρωμένη εθνική πολιτική για την ενεργοποίηση και στήριξη ποιοτικών χειμερινών προϊόντων. Για τις κρίσιμες εποχές που περνά η χώρα, ο τουρισμός τόσο κατά του καλοκαιρινούς μήνες, όσο και κατά του χειμερινούς μήνες, μπορεί να αποτελέσει πυλώνα ανάπτυξης για την Ελλάδα.

Καθώς γίνεται αντιληπτή η ανάγκη ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και μέσα από το γενικότερο προβληματισμό για την ανάπτυξη και την επιτυχή λειτουργία των χιονοδρομικών κέντρων, η παρούσα διπλωματική εργασία προσβλέπει και διερευνά τις προοπτικές χωροθέτησης Χιονοδρομικού Κέντρου στον Κλεινοβό του Δήμου Καλαμπάκας.

Η περιοχή του Κλεινοβού είναι μια ιδιαίτερα προικισμένη περιοχή σε περιοχές φυσικού κάλλους και ποικιλόμορφο φυσικό περιβάλλον, όπου οι φυσικές ομορφιές συνδυάζονται με την παράδοση και τον πολιτισμό. Ως περιοχή μελέτης, διαθέτει ένα εκπληκτικό ορεινό όγκο (τμήμα της Νότιας Πίνδου), ο οποίος διαθέτει μεγάλο υψόμετρο και εκτεταμένη χιονοκάλυψη και είναι ιδανικός για τη δημιουργία ενός σύγχρονου Χιονοδρομικού Κέντρου περιφερειακής ακόμα και πανελλήνιας εμβέλειας το οποίο θα λειτουργεί όλο το χρόνο.

Ο Κλεινοβός βρίσκεται σε θέση στρατηγικής σημασίας, αφού χωροθετείται ανάμεσα σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από αυξημένη τουριστική κίνηση, την Καλαμπάκα, την περιοχή του Περτουλίου και την ευρύτερη περιοχή του Ασπροποτάμου. Σημαντικές τουριστικές ροές συγκεντρώνουν η Πίνδος, τα ορεινά χωριά Ελάτη και Περούλι, το μοναδικό σύμπλεγμα των Μετεώρων καθώς και τα παραδοσιακά χωριά του Ασπροποτάμου. Ανάπτυξη παρουσιάζει επομένως ο αθλητισμός αναμνηχής, όπως αναρρίχηση, rafting, κανό, καγιάκ, monogaft σε ποτάμι, ιππασία, ποδήλατο βουνού, αλεξίπτωτο πλαγιάς, τοξοβολία και χειμερινό σκι, στο

χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου. Ο επισκέπτης έχει επίσης τη δυνατότητα ορειβατικής πεζοπορίας στην Πίνδο, συνδυάζοντας φυσικό περιβάλλον, άθληση και επίσκεψη πολιτιστικών μνημείων. Με έμφαση στους πολιτιστικούς πόρους και το φυσικό περιβάλλον είναι η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής των Μετεώρων. Η λειτουργία σημαντικού αριθμού επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών, βασίζεται στον τουριστικό κλάδο και μπορεί να καλύψει απαιτήσεις υψηλών προδιαγραφών.

Το συγκριτικό πλεονέκτημα μοναδικών πόρων φήμης και αναγνωσιμότητας της περιοχής, παρέχει δυνατότητες συνολικής ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, ώστε, σε συνάρτηση με τον πολιτιστικό τομέα και τις παρεμβάσεις στο περιβάλλον, να συμβάλει πολύ περισσότερο στο τοπικό προϊόν και το βαθμό ανάπτυξης κάθε περιοχής ιδιαίτερος, ανάλογα με το χαρακτήρα και τους διαφοροποιημένους στόχους.

Κατά συνέπεια και με βάση τα ανωτέρω, τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα της δημιουργίας σύγχρονου χιονοδρομικού κέντρου και πίστας ορεινής χιονοδρομίας, σαν απόρροια :

- της αυξανόμενης ζήτησης για χειμερινές διακοπές και αποδράσεις
- της συνεχιζόμενης αύξησης των μονίμων και των εποχιακών κατοίκων στο νομό Τρικάλων και στους γύρω νομούς,
- της απαίτησης για μείωση της άνισης γεωγραφικής κατανομής της τουριστικής δραστηριότητας στο Νομό Τρικάλων,
- της ύπαρξης ενός ορεινού όγκου απaráμιλλης φυσικής ομορφιάς που διαθέτει μεγάλο υψόμετρο (κορυφή στα 2200μ), εγγυημένη χιονόπτωση με μεγάλες ποσότητες χιονιού και απεριόριστες φυσικές πλαγιές στις οποίες μπορούν να δημιουργηθούν πίστες χιονοδρομίας, και
- της αναγκαιότητας καθιέρωσης των οικισμών της Δημοτική ενότητας Κλεινοβού ως τουριστικοί προορισμοί.

Το νέο χιονοδρομικό κέντρο προβλέπεται να χωροθετηθεί στη θέση Ξερόλακκος της κοινότητας Κλεινοβού, και οι προβλεπόμενες εγκαταστάσεις θα εγκατασταθούν σε υψόμετρο από 1870μ-1500μ που θα είναι η βάση των αναβατήρων. Έτσι:

- Το χιονοδρομικό θα περιλαμβάνει τρεις αναβατήρες, τέσσερις πίστες και για αρχάριους, κέντρο διημέρευσης και χώρο στάθμευσης των αυτοκινήτων. Επίσης, θα διαθέτει τον κατάλληλο μηχανολογικό εξοπλισμό και σήμανση που απαιτείται

για την ομαλή λειτουργία του κέντρου. Στην περιοχή του έργου δεν υπάρχουν δασικές εκτάσεις και η εγκατάσταση δεν αναμένεται να επιφέρει αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος.

- Κατά τη λειτουργία της εγκατάστασης δεν αναμένεται σημαντική επιβάρυνση από τα παραγόμενα υγρά, στερεά και αέρια απόβλητα, καθώς προβλέπονται κατάλληλα μέτρα
- Δεν αναμένονται ουσιαστικές επιπτώσεις, άμεσες ή έμμεσες, στην χλωρίδα και πανίδα της περιοχής κατά την κατασκευή και κατά τη λειτουργία του Χιονοδρομικού κέντρου, ενώ επίσης θα ληφθούν και ανάλογες δράσεις.
- Θα γίνεται χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την ηλεκτροδότηση του κέντρου και χρήση mini bus για τη μεταφορά επισκεπτών από τους παρακείμενους οικισμούς, για την μείωση της κυκλοφορίας των οχημάτων
- Τα οχήματα του χιονοδρομικού κέντρου θα είναι φιλικά προς το περιβάλλον
- Τα κτίσματα θα κατασκευαστούν από υλικά φιλικά προς το περιβάλλον και θα εναρμονιστούν πλήρως με την παραδοσιακή φυσιογνωμία της περιοχής.
- Θα υπάρχει συνεχής πληροφόρηση και ενημέρωση των επισκεπτών μέσω ενημερωτικών φυλλαδίων και διαδικτύου για την φυσιογνωμία της περιοχής και την περιβαλλοντική προστασία της.
- Βαρύτητα θα δοθεί στην ανάπτυξη και εξασφάλιση υποδομών και προϋποθέσεων για την προώθηση άλλων δραστηριοτήτων όπως: ορειβασία, αναρρίχηση, περίπατοι.
- Στόχο αποτελεί η ανάπτυξη του αγροτουρισμού, δημιουργώντας και αναμορφώνοντας κάποιες κατοικίες σαν χώρους υποδοχής τουριστών με παροχή υπηρεσιών βασισμένες στο τυπικό τρόπο ζωής των ντόπιων κατοίκων σε θέματα συνηθειών όπως η διατροφή τους, η αναψυχή τους και άλλες καθημερινές μικροσυνήθειες
- Προτεραιότητα είναι η ανάδειξη των τοπικών προϊόντων της περιοχής με στόχο το εμπόριο παραδοσιακών προϊόντων επιφέροντας επιπλέον εισόδημα στους κατοίκους της περιοχής.

Για την επιτυχή λειτουργία του χιονοδρομικού κέντρου του Δήμου Κλεινοβού απαραίτητη κρίνεται η σύνδεση του, με την ήδη υπάρχουσα υποδομή στην ευρύτερη περιοχή. Έτσι, το κέντρο θα πρέπει να οργανωθεί και να λειτουργεί σε σχέση με τις

υφιστάμενες υποδομές των τριών τουριστικών πόλων της περιοχής (Καλαμπάκα, Περτούλι, Ασπροπόταμος).

Η προσπάθεια της τουριστικής αξιοποίησης της Δημοτικής ενότητας του Κλεινοβού θα επιφέρει πολλά οφέλη και θα συμβάλλει γενικώς στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων. Θα πρέπει όμως το αναπτυξιακό τουριστικό μοντέλο που προτείνεται να λάβει υπόψη και τις γύρω περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν τουριστική κίνηση. Έτσι η δημιουργία του νέου χιονοδρομικού κέντρου θα πρέπει να θεωρηθεί ως μία προσθήκη στην ήδη υπάρχουσα υποδομή (χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου) και όχι ως ένας ανταγωνιστικός πόλος έλξης των τουριστών. Η θεώρηση αυτή είναι λογική εάν αναλογιστούμε ότι υπάρχει αδυναμία εξυπηρέτησης του μεγάλου αριθμού επισκεπτών της περιοχής από το χιονοδρομικό κέντρο του Περτουλίου.

Η περιοχή μελέτης αποτελεί γεωγραφικά συνδεδετικό κρίκο μεταξύ των τριών περιοχών που προαναφερθήκανε και θα πρέπει να συμβάλει στην συνεργασία μεταξύ αυτών στον τομέα της οργάνωσης και λειτουργίας των τουριστικών δραστηριοτήτων. Η συνεργασία αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής και την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών στους επισκέπτες. Αντίθετα η ανάπτυξη ανταγωνισμού μεταξύ των περιοχών και ειδικότερα μεταξύ των δύο χιονοδρομικών κέντρων θα αποβεί μοιραία για την ανάπτυξη του χιονοδρομικού και ορεινού τουρισμού στην περιοχή, η οποία ούτως ή άλλως απευθύνεται σε μια συγκεκριμένη αγορά και προσδοκά να αποσπάσει τμήμα αυτής μέσα από την παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών. Το μέγεθος του υφιστάμενου καθώς και του προτεινόμενου κέντρου και η γεωγραφική τους θέση δεν συνηγορούν ώστε αυτά να μπορέσουν να λειτουργήσουν αυτόνομα και ανταγωνιστικά στην περιοχή.

Ένας από τους κύριους στόχους του αναπτυξιακού σχεδίου που θα εφαρμοστεί στην περιοχή είναι η αντιμετώπιση της παροδικότητας του τουρισμού που παρουσιάζεται στις γύρω περιοχές. Έτσι από τα παραπάνω προκύπτει η ανάγκη κατάρτισης ενός κοινού μοντέλου οργάνωσης και λειτουργίας των δράσεων των περιοχών με σκοπό την πλήρη εκμετάλλευση και αξιοποίηση των υποδομών κάθε περιοχής. Για παράδειγμα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η περιοχή της Καλαμπάκας για την εξυπηρέτηση των τουριστών από πλευράς διαμονής, διασκέδασης και φαγητού, η περιοχή του Κλεινοβού και του Περτουλίου για την

άσκηση κυρίως του αθλήματος της χιονοδρομίας αλλά και της ορειβασίας, τοξοβολίας, περιπάτους και άλλες δραστηριότητες και εναλλακτικές μορφές τουρισμού καθώς από σχετική έρευνα οι περισσότεροι επισκέπτες του χιονοδρομικού κέντρου Περτουλίου δεν είναι χιονοδρόμοι (Παπαδόπουλος κ.α., 2000) και η περιοχή του Ασπροποτάμου για Rafting, canoe kayak. Η επίτευξη του παραπάνω στόχου προϋποθέτει τη συμφωνία των επιμέρους κοινωνικών φορέων σε ένα σημαντικό θέμα το οποίο είναι η δημιουργία και λειτουργία ενός κοινού φορέα συντονισμού και διαχείρισης των χιονοδρομικών και γενικά όλων των τουριστικών υποδομών που λειτουργούν στην ευρύτερη περιοχή.

Το προτεινόμενο έργο εκτιμάται ότι θα προσδώσει ουσιαστικά οφέλη στην τοπική κοινωνία και οικονομία τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα με τη συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού στην ορεινή και μειονεκτική περιοχή του Κλεινοβού, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον τριτογενή τομέα ανάπτυξης, την αξιοποίηση της υφιστάμενης τουριστικής υποδομής της περιοχής της Καλαμπάκας, της περιοχής του Περτουλίου και του Ασπροποτάμου, την ανάδειξη και διάθεση των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων της περιοχής, τη διατήρηση και αξιοποίηση της τοπικής ταυτότητας της κοινωνίας, της τοπικής παράδοσης και κληρονομιάς, την αύξηση και βελτίωση του κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου της περιοχής και τη δημιουργία δεσμών επικοινωνίας μεταξύ της περιοχής μελέτης και των γύρω περιοχών με αποτέλεσμα την αποτελεσματικότερη δράση στον τομέα εκμετάλλευσης της αυξημένης ζήτησης στον τομέα του ορεινού τουρισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαλασά,Β. και Κουτάκος,Χ. (επιμ.) (2007) “Σχέδιο χωρικής και οικιστικής οργάνωσης ανοιχτής πόλης – ΣΧΟΟΑΠ Α’ Φάση”, Περιφέρεια Θεσσαλίας, Νομός Τρικάλων, Δήμος Κλεινοβού

Βαρβαρέσος,Σ. (2000) “Τουρισμός: Έννοιες, μεγέθη, δομές. Η ελληνική πραγματικότητα” Αθήνα: Προπομπός.

Βασβατέκης,Ι. (2007) “Διερεύνηση Προοπτικών Χωροθέτησης Χιονοδρομικού Κέντρου στον Όλυμπο: Μεταπτυχιακή διατριβή” Μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακή Ανάπτυξης, ΠΘ, Βόλος.

Βουτυράκης,Μ. (2004) “Αφιέρωμα: Τουρισμός και Περιβάλλον- Αλληλεξάρτηση για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη” (<http://www.ecocrete.gr>) 10-11-2010

Δέφνερ,Α. (2002) “Πανεπιστημιακές Παραδόσεις” στα πλαίσια του μαθήματος *Σχεδιασμός για τον ελεύθερο χρόνο: Τουρισμός-Πολιτισμός-Αθλητισμός*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σ. 125-127, 133, 137, 138, 173-175, 177, 195

Γετίμης,Π. και Γράβαρης,Δ. (επιμ.), (1993) “Κοινωνικό κράτος και κοινωνική πολιτική: η σύγχρονη προβληματική”, Αθήνα: Θεμέλιο.

Ηγουμενάκης,Ν. (2000) “Τουρισμός και ανάπτυξη”, Αθήνα.: Interbooks.

Ηγουμενάκης,Ν., Κραβαρίτης,Κ. και Λύτρας,Π. (1998) “Εισαγωγή στον τουρισμό”, Αθήνα.: Interbooks.

Κατσός,Γ. (2004) “Τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας”, Μελέτες (17), Αθήνα: ΙΤΕΠ.

Κοκκώσης,Χ. (2000) “Τουριστική ανάπτυξη και φέρουσα ικανότητα στα νησιά”, στο Π. Τσάρτας (επ.), *Τουριστική Ανάπτυξη – Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα: Εξάντας, σελ. 85-89.

Κοκκώσης,Χ. και Τσάρτας,Π. (2001) “Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον”, Αθήνα: Κριτική Α.Ε.

Κοτζαμάνης,Β. και Δρίτσας,Σ. (επιμ), (2001) “Μελέτη-έρευνα χωροταξικής διευθέτησης-οικονομικής ανάπτυξης του Δήμου Αιθίων μέσω της δημιουργίας χιονοδρομικού κέντρου στην περιοχή Μαρόσα Νεραΐδοχωρίου”, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακή Ανάπτυξης, ΠΘ, Βόλος.

Κράβαρης,Π. (2005) “Εναλλακτικός Τουρισμός και η συμβολή του στην ανάπτυξη- Η περίπτωση του Δήμου Νάουσας: Διπλωματική Εργασία”, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακή Ανάπτυξης, ΠΘ, Βόλος.

Κωτούλας,Δ. (1996) “Το χιόνι. Οι χιονολισθήσεις και η διευθέτησή τους”, ΑΠΘ, Υπηρεσία Δημοσιεύσεων, Θεσσαλονίκη.

Λογοθέτης,Μ. (2001) “Δίκαιο της τουριστικής βιομηχανίας”, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Μηνακάκης,Β. και Σιγάλα,Ν. (επιμ.) (2005) “Χιονοδρομικά Κέντρα”, Αθήνα: Explorer.

Μπεριάτος,Η. (1981), “Υπανάπτυξη, τουριστική ανάπτυξη και οργάνωση του χώρου: θεωρητικές και μεθοδολογικές παρατηρήσεις”, στο *Συνέδριο για την ανάπτυξη της Ελλάδας*, ΤΕΕ, τόμος ΙΙΙ, Αθήνα, σελ. 157-167.

Παλούμπτης,Δ και Σιδηρόπουλος,Κ. (επιμ) (2002) “Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας: Περιοχή Καλαμπάκας-Μετεώρων”, ΕΟΤ, Υπουργείο Ανάπτυξης.

Παπαδόπουλος,Ι., Χριστοπούλου,Ο. και Παπασταύρου,Α. (2000) “Αξιολόγηση της ζήτησης στο χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου και αξιοποίηση των προτιμήσεων – στάσεων των επισκεπτών στην περαιτέρω ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία της περιοχής του Δήμου Αιθίων”, στα Πρακτικά 9^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου, Κοζάνη, σελ. 712-723.

Παυλόπουλος, Π. (2001) “Ο χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα, ανάλυση, συμπεράσματα, προτάσεις”, Ι.Τ.Ε.Π., Αθήνα.

Σκάγιαννης, Π. (2001) “Ο Σχεδιασμός του Τουρισμού, των Υποδομών Μεταφορών και η Περιβαλλοντική Προστασία στις Παράλιες Περιοχές της Μαγνησίας: τοπικά συμφέροντα και προσδοκίες”, *Τόπος*, τεύχος 18-19, σελ. 109-128.

Σφακιανάκης, Μ. Κ. (2000) “Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού”, Αθήνα: Έλλην.

Τσάρτας, Π. (1996) “Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό”, Αθήνα: Εξάντας.

ΦΕΚ 1484 Β/10.10.2003 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας.
(<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=9gBpAI7Ll0I%3d&tabid=514&language=el-GR>) 5-6-2011

ΦΕΚ 959/Β/11-07-2003 Υπουργική Απόφαση Τ/6888/2003 «Καθορισμός προδιαγραφών για την ίδρυση Χιονοδρομικών Κέντρων.
(<http://nomothesia.ependyseis.gr/eu-law/getFile/%CE%A5%CE%91+6888+2003.pdf?bodyId=908078>) 5-6-2011

ΦΕΚ 1138/Β/2009 Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (<http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html>) 10-6-2011

Χριστοπούλου, Ο. (1991) “Αξιολόγηση της ζήτησης στα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας και συμβολή της λειτουργίας τους στη ανάπτυξη των ορεινών περιοχών: Διδακτορική Διατριβή”, Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bywater, M. (1992) “The European Tour Operator Industry”, London, Special Report No 2141, The Economist Intelligence Unit.

Cavlec,N. (2002) “Tour operators and destination safety”, *Annals of Tourism Research*, **29** (2), pp. 478-496.

Davidson,R. and Maitland,R. (1997) ‘Tourism Destinations’, London: Hodder & Stoughton Educational.

Dumazier,J. (1991) “Révolution Culturelle du temps Libre 1968-1988”, *Revue française de sociologie.*, **32**(1). pp. 143-145.

Gartner,W.C. (2001) “Τουριστική Ανάπτυξη: Αρχές, διαδικασίες και πολιτικές” (μετάφραση), Αθήνα: Έλλην.

Lasanta,T., Laguna,M. and Vicente-Serrano,S.M. (2007) “Do tourism-based ski resorts contribute to the homogeneous development of the Mediterranean mountains? A case study in the Central Spanish Pyrenees”, *Tourism Management*, **28**(5), pp. 1326-1339.

Masmanidis,Th., Vassileiadis,S. and Mylonakis,I. (2006) “Evaluation of ski center services in Greece based on the Multiattribute Measurement Model of Attitudes”, *Journal of Social Sciences*, **2** (3), pp.81-84.

Mathieson,A. and Wall,G. (1992) “Tourism: economic, physical and social impacts”, Essex: Longman.

Py,P. (1996) “Le Tourisme: un phénomène économique”, Paris: La Documentation Française.

Siomkos,G., Vassileiadis,S. and Lathira,P. (2006) “Measuring Customer Preferences for Winter Sports Market: The Case of Greece”, *Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing*, **14**(2), pp. 129-140 (12).

Spilanis,I. and Vayanni H. (2003) “Sustainable Tourism: Utopia or Necessity? The Role of New Forms of Tourism in the Aegean Islands”, *Journal of Sustainable Tourism*, **00**(0) Mytilene, Greece: University of the Aegean, Department of Environmental Studies, pp. 2-19.

Stamboulis, Y. and Skayannis, P. (2003) “Innovation strategies and technology for experience-based tourism”, *Tourism Management*, **24** (1), pp. 35-43.

Tuulentie, S. and Mettiäinen, I. (2007) “Local participation in the evolution of ski resorts: The case of Ylläs and Levi in Finnish Lapland”, *Forest Snow and Landscape Research* **81**(1-2), pp. 207-222.

Vanhove, N. (1997) “Mass Tourism: benefits and costs”, στο S. Wahab & J.J. Pigram, (1997), *Tourism Development and Growth – the challenge of sustainability*, London: Routledge, 50-77.

Vassileiadis, S., Siomkos, G., and Mylonakis, J. (2006) “Sporting and Recreational Services Demand Constraints in Ski Centers. A Segmentation Research Study Based on the Annual Frequency of Arrivals”, *International Journal of Sport Management and Marketing*, **1**(4), pp. 411-428.

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

<http://www.oecd.org/dataoecd/5/47/1825413.pdf> (THIRD INTERNATIONAL FORUM ON TOURISM STATISTICS) 15-6-2011

<http://www.snowclub.gr/fullstory.php?id=17§ion=articles> 15-6-2011

http://www.oecd.org/document/22/0,3746,en_21571361_44315115_37825494_1_1_1_1_00.html (OECD warns climate change is threatening Europe's skiing trade) 16-6-2011

<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=9236881> 20-6-2011

http://taxidiotikoiproorismoι.blogspot.com/2008/05/blog-post_7742.html 20-6-2011

<http://www.jancisrobinson.com/articles/a200901153.html> 20-6-2011

<http://www.skico.gr/resorts/switzerland/gstaad> 20-6-2011

<http://www.wayfaring.info/2009/10/07/a-resort-or-fairytale/> 20-6-2011

<http://www.snowclub.gr/forums/index.php?showtopic=5555> 20-6-2011

<http://www.telegraph.co.uk/travel/snowandski/6642550/Christmas-skiing-in-Zermatt.html> 20-6-2011

<http://kirstyskiblog.wordpress.com/2011/02/> 20-6-2011

http://www.gettravel.gr/site/index.php?option=com_k2&view=item&id=143:%CE%95%CE%BB%CE%B2%CE%B5%CF%84%CE%AF%CE%B1-%CE%93%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%86%CE%BB%CF%80%CE%B5%CE%B9%CF%82-6%CE%BC-%CE%B1%CF%80%CF%8C-795%E2%82%AC&Itemid=104&tmpl=component&print=1&lang=el 20-6-2011

http://www.tripadvisor.com.gr/Hotel_Review-g187262-d289483-Reviews-Maeva_Residence_Le_Britania-Courchevel_Savoie_Rhone_Alpes.html 21-6-2011

<http://www.skico.gr/resorts/austria/kitzbuhel> 21-6-2011

<http://www.myslopes.com/austria/snow-report-kitzbuhel-village.php> 21-6-2011

<http://www.skico.gr/resorts/austria/st-anton> 21-6-2011

<http://www.ultimate-ski.com/Ski-Resorts/Austria/St-Anton/index.html> 21-6-2011

<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=148424> 22-6-2011

<http://www.skifun.gr/eksoterikou/mporobets.html> 23-6-2011

<http://www.contact-travel.gr/el/%CE%9C%CE%A0%CE%9F%CE%A1%CE%9F%CE%92%CE%95%CE%A4%CE%A3/> 23-6-2011

<http://www.explosivo.gr/xionodromika/%CF%87%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CF%81%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B2%CE%BFrovets/> 23-6-2011

<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=42916948> 23-6-2011

<http://ski.gr/news/2009/12/article37> 23-6-2011

<http://www.snowclub.gr/forums/index.php?showtopic=5555> 25-6-2011

www.arachova-hotspot.gr 25-6-2011

<http://www.snowreport.gr/vasilitsa> 25-6-2011

http://www.3-5pigadia.gr/xartis_m.asp 25-6-2011

http://vorras.gr/view_map.php 25-6-2011

http://www.web-greece.gr/wintertourism/ski_kalavryta.htm 25-6-2011

<http://gr.snow-forecast.com/resorts/Vigla/pistemap> 25-6-2011

<http://veroia-seli.blogspot.com> 25-6-2011

http://www.xionodromika.gr/ski_center.php?id=17 26-7-2011

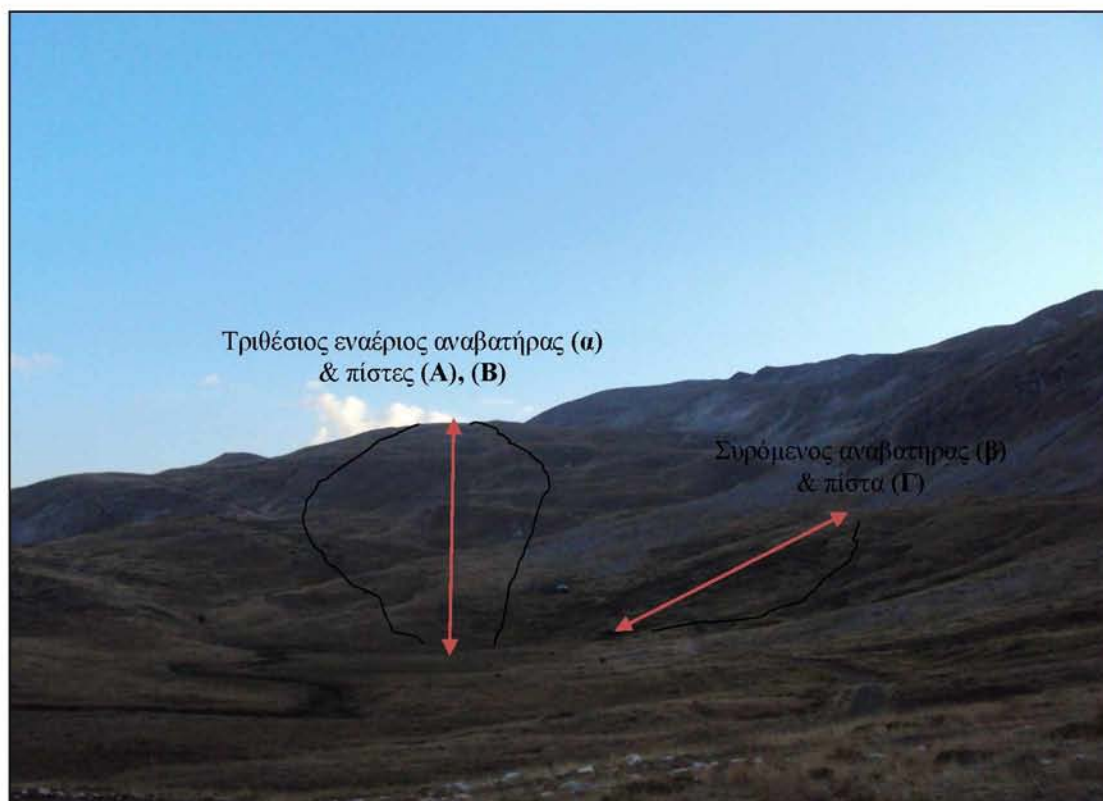
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΚΟΡΥΦΗΣ ΥΨ. 1870Μ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΗ ΞΕΡΟΛΑΚΚΟΣ Ή ΛΑΚΚΟΣ

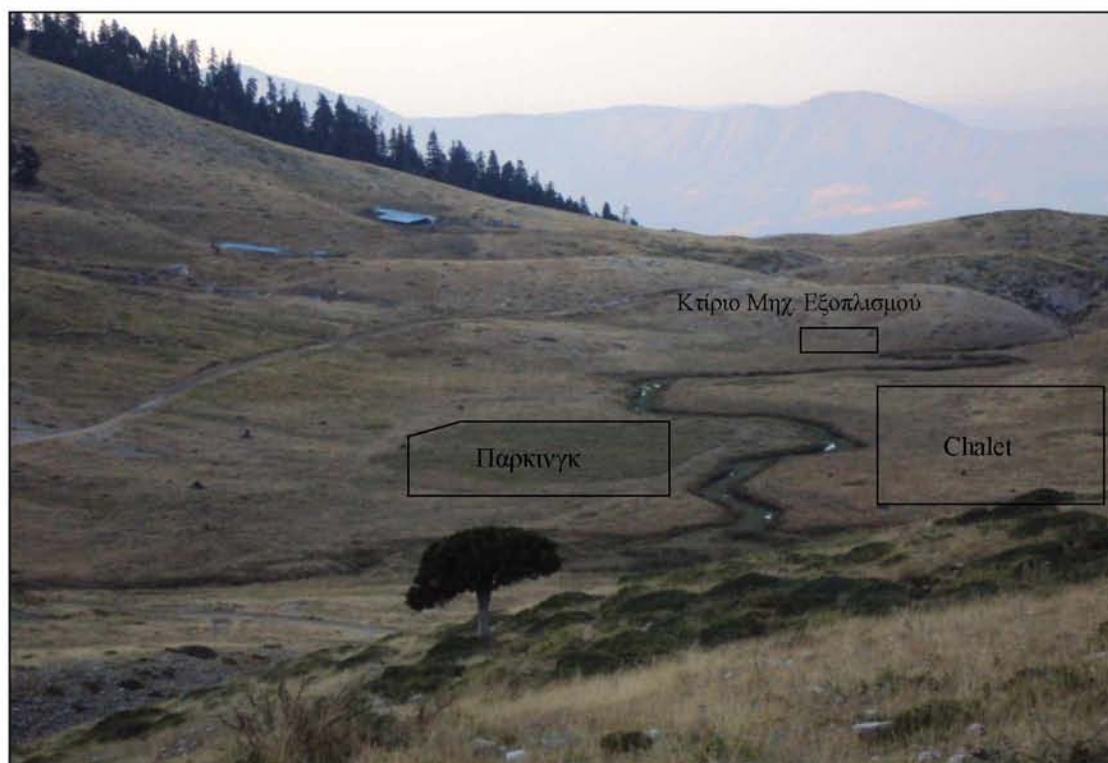
ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΆΠΟΨΗ ΤΩΝ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΠΙΣΤΩΝ 1300Μ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΙΣΤΑΣ 400Μ

ΆΠΟΨΗ ΤΗΣ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΗΣ ΠΙΣΤΑΣ 350Μ

ΆΠΟΨΗ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΞΕΡΟΛΑΚΚΟΣ ΟΠΟΥ ΘΑ ΠΡΟΒΛΕΠΕΤΑΙ Η
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

